

MB
151.164

Sortűz Tiszakécskén 1956-ban

1956
OKTÓBER 27-ÉN

EZEN A HELYEN A HIMNUSZT
ÉNEKLŐ BÉKÉS TÖMEGBE
REPÜLŐGÉPRŐL ROBBANÓ-
LÖVEDEKKEL LÖVETETT
A HATALMON LÉVŐ
KOMMUNISTA DIKTATÚRA.

A 18 ELESETT EMBER
ÉS A SEBESÜLTEK EMLÉKÉRE

MAGYAR DEMOKRATA FÓRUM

1870

1871

1872

Sortűz Tiszaécskén
1956-ban

Sortűz Tiszakécskén 1956-ban

Második, javított kiadás

Tiszakécskei Honismereti Kör
Tiszakécske, 1995

120697

Helytörténeti kiadványok 3.

A Tiszakécskei Honismereti Kör kiadványa
Az anyaggyűjtés a Tiszakécskei Honismereti Kör
tagjainak a munkája
A borítólapot Lovas László,
a Tiszakécskei Honismereti Kör elnöke tervezte
A kötetet és a sorozatot szerkesztette, valamint az
összekötő szöveget írta: Tajti Erzsébet
a Tiszakécskei Honismereti Kör titkára
Lektorálta: Romsics Imre,
a Bács-Kiskun Megyei Honismereti Egyesület elnöke

*

A Tiszakécskei Honismereti Kör ezúton mond köszönetet
a lakiteleki Antológia Nyomdának, a Lakitelek Alapítványnak és
Tiszakécske Önkormányzatának anyagi támogatásukért, s
mindazoknak, akik munkájukkal és tanácsaikkal segítették
e kiadvány megjelenését

*

ISBN 963 04 5049 6
ISSN 0865 — 2813

*

ANTOLÓGIA Kiadó és Nyomda Kft.
Lakitelek, Felsőalpár 3. * H — 6065 Lakitelek, Pf.: 31.
Tel./Fax: (76) 342-018

HB 151.164

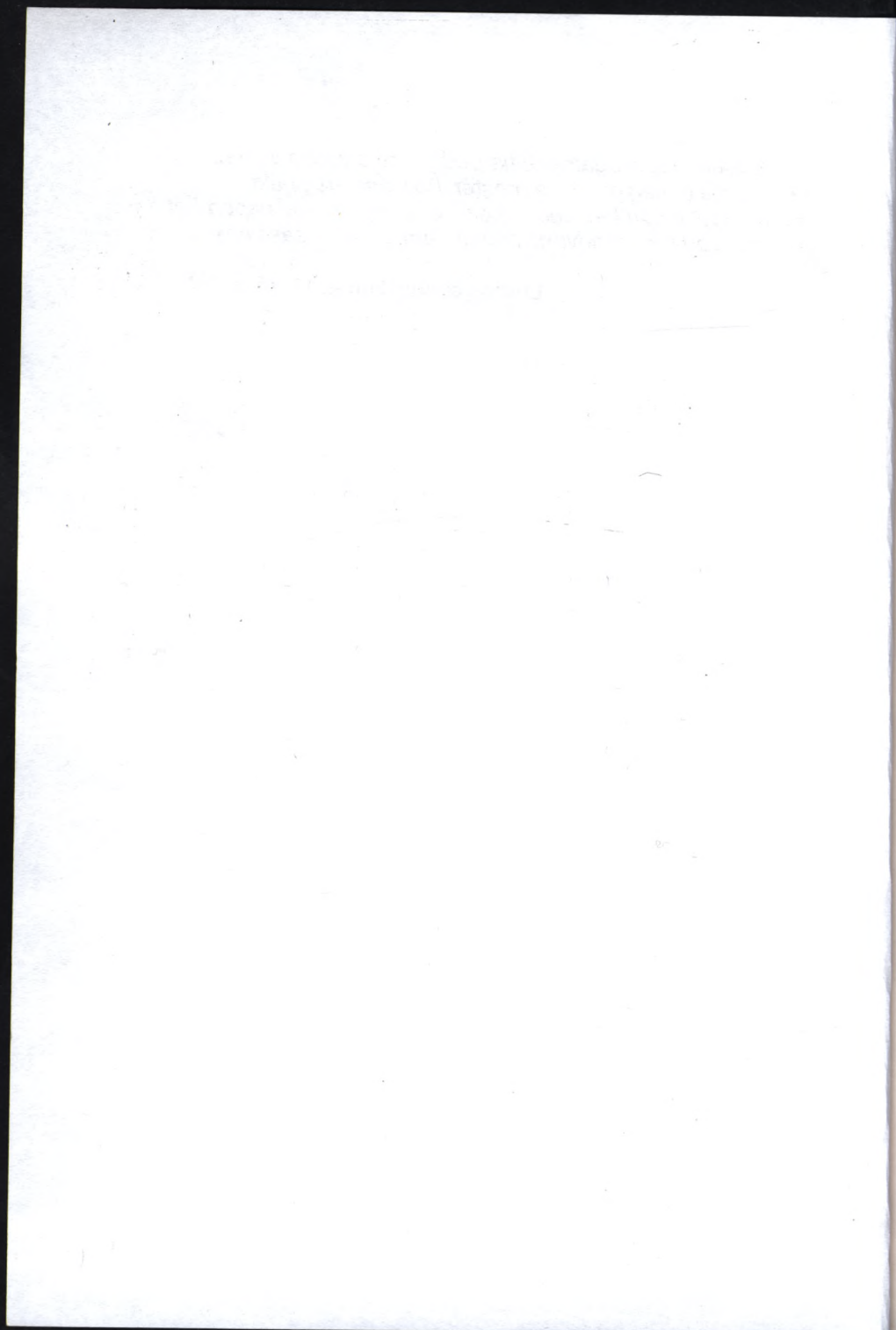

1095

„Őrizzétek meg magatokat: ha pedig a te atyádfia vétkezik ellened, dorgáld meg őt; és ha megtér, bocsáss meg neki.

És ha egy napon hétszer vétkezik ellened, és egy napon hétszer tehozzád tér, mondván: Megbántam; megbocsáss neki.”

Lukács evangéliuma, 17. rész, 3.4.

Előszó

Ma már tudjuk, hogy félszáznál több sortűz dördült az ország különböző pontjain. Városokban és falvakban — válogatás nélkül. A diktatúrához szokott hatalom lövetett a védtelen és ártatlan emberekre. Csak azért, mert szabadságot, tisztességet kértek-követeltek volna maguknak s a nemzetnek — a hazát eláruló, a hazát kiszolgáló esztelen diktátorokkal és diktatúrával szemben. Nem egyszer ő maga rendeztette meg, maga provokálta ki a „helyzeteket”, hogy lövethessen, hogy gyilkolhasson. Célja: az elrettentés, a megfélemlítés érdekében. Mert nem tudta elviselni, hogy az idegen érdekeket alázattal kiszolgáló zsarnoksággal egy egész nemzet szegült szembe.

Ez történt Tiszakécskén is, a magyarság vérzivataros őszén, 1956. október 27-én. Megrázó vallomások, dokumentumok sorakoznak egymás mellé a kötetben. Szinte fölsajdul bennünk a fájdalom, amikor a szemtanúk visszaemlékezéseit olvassuk, amikor a halottak és sebesültek listájára tekintünk.

Ez a kötet tisztelgés az áldozatok, a testileg-lelkileg megroppantott emberek emléke előtt. Ami egyben hiteles történelem is. Ezért illeti tisztelet a Tiszakécskei Honismereti Kör tagjait.

Ez a könyv emlékezés és emlékeztetés egyszerre: örködjünk a szabadság rendjén, hogy ilyen borzalmakat soha többé ne kelljen megélnünk.

Dr. Für Lajos

The first thing I noticed when I stepped out of the car was the cold. It was a sharp, biting cold that seemed to penetrate my very bones. I shivered as I walked towards the entrance of the building, my hands tucked into my pockets. The air was thick with the scent of old books and the faint, distant hum of the city. I had heard that the library was a place of great knowledge, but I had not realized how much it would be a place of mystery and intrigue.

As I walked through the long, dimly lit corridors, I noticed the way the light played on the walls, creating a sense of depth and shadow. The floor was made of polished wood, and the walls were covered in a pattern of small, square tiles. The air was still, and the only sound I could hear was the soft, rhythmic sound of my footsteps. I felt a sense of anticipation, a sense that something was about to happen.

I reached the entrance of the library, and I was greeted by a man in a dark suit. He had a serious expression on his face, and his eyes were fixed on me. He led me to a small, round table in the center of the room. The table was covered with a white cloth, and on it sat a small, round object. I looked at it with interest, and the man smiled slightly. He told me that it was a special object, one that had been passed down through generations. It was a symbol of power, and it was now in my hands.

I picked up the object, and I felt a strange sensation. It was warm to the touch, and it seemed to have a life of its own. I looked at the man, and he nodded. He told me that I had to be careful, that the object was powerful and that it could be used for good or evil. I nodded, and he led me to a small, round table in the center of the room. The table was covered with a white cloth, and on it sat a small, round object. I looked at it with interest, and the man smiled slightly. He told me that it was a special object, one that had been passed down through generations. It was a symbol of power, and it was now in my hands.

Tisza­kécske rövid története

A Podolák-ház a Szent Imre téren a '40-es években

Tiszakécske kb. 11 000 lakosú település Bács-Kiskun megye északkeleti csücskében, a Tisza jobb partján.

A régészeti emlékek tanúsága szerint Kécske határa már a honfoglalás előtt is lakott volt.¹ A honfoglaló magyaroktól ugyancsak több helyen is találtak régészeti leleteket Kécske határában.² Írott említések csak a 13. és 15. századból maradtak fenn.³ 1472-ben Kinizsi Pál birtoka volt, majd a török hódoltsági terület része lett.⁴ Bár pusztaként emlegetik, nem pusztásodott el teljesen sem a török uralom alatt, sem a tizenöt éves háború idején, de lakossága igen megcsappant.⁵ A Rákóczi-szabadságharc korában kuruc vezérek birtoka volt, a szabadságharc bukása után az abonyi közbirtokosság tulajdona lett, akik Hont és Nógrád vármegyéből katolikus vallású „taksás” családokat telepítettek ide.⁶ Időközben az ősi kécskeiek fölvtették a református vallást, s így a falu régi lakóiból lettek az ókécskeiek, a betelepültekből az újkécskeiek. A hajdan egységes Kécskéből két önálló közigazgatású falu fejlődött: Ókécske és Újkécske, amit csupán 1950-ben egyesítettek Tiszakécske néven.⁷

A két falu élete sok mindenben hasonlóan, sok mindenben eltérően alakult. Az ókécskeiek hamarabb áttértek a belterjes gazdálkodásra, a szőlő- és gyümölcsstermesztésre, ez lett gazdagodásuk alapja. (S a századfordulótól az „egykézés” is.) Az újkécskeiek inkább külterjes gazdálkodást folytattak, földjeik is gyengébb minőségűek voltak, mint az ókécskeieké.⁸ A vasútépítés, a közutak kiépítése viszont elsősorban Újkécskének kedvezett, jómódú iparosréteg alakult ki a faluban.⁹

1935-ben Móricz Zsigmond Boldog falu című riportjában Ókécskét mintafaluként állítja az ország elé, dicsérve a gazdák szorgalmát, a vízvezetékét, a villanyhálózatot, a fürdőszobás lakásokat, a gazdák öntevékeny szerveződését, egyesületeit, szövetkezeteit.¹⁰

Az 1950-es évek Rákosi-féle diktatúrája szinte kivétel nélkül kulákká nyilvánította az ókécskei családokat, de meggyötörte az újkécskei önálló iparosokat is, s a beadás terhei alatt senyvedtek az újkécskei kisparaszti gazdaságok is. A rendszer logikája

szerint idegenből jött tanácselnököket, párttitkárt és végrehajtókat ültettek az akkor már egyesített falu nyakába, s itt is végbementek ugyanazok a jogtalanságok, amik az ország más településein is.

Az adóhivatalban állapították meg, kinek mennyi terményt kell beszo­l­gáltatnia a földje után. Többféle termékből is kellett be­szol­gáltatni, pl. gabonából, tojásból, élő állatból, kisütött zsírból stb.

Tiszakécskén a Podolák-féle ház emeletén volt az általános begyűjtési hivatal. Raktárak és begyűjtőhelyek több helyen is voltak. A katolikus templom melletti áruház udvarán volt a legnagyobb, a gabonát szállították oda. A zsírt a Szélesi-házban gyűjtötték, a bútorokat a községháza mögötti kocsiszí­nben.

A cséplést és a szüretet begyűjtési biztosok ellenőrizték, nehogy a gazda eldugja a termést.

A bizalmatlanság, a felülről irányított terror légkörét szinte az egész falu rosszul tűrte. Csak egy szűk réteg volt az, akinek ez az új rend kedvezett, a többséget nyomorba, nélkülözésbe és megalázottságba taszította.

A kor részletes földolgozása külön kötetet érdemelne. De a hangulat érzékeltetésére álljon most itt három visszaemlékezés az '50-es évekről.

Visszaemlékezések

D(óczi) Szabó Lajos^{12.}

Édesapám 1907. november 30-án született és 1980-ban hunyt el. Őt is D. Szabó Lajosnak hívták. Szüleim mindketten tősgyökeres ókéskei családból származtak.

Az 1950-es évek elején 30 katasztrális hold földünk volt. Szántónk az ókéskei rétben, s 10. kat. hold szőlőnk Ókésken és Lakiteleken. Mivel a szőlő aranykorona-értékét a szántóéhoz viszonyítva ötszörösen vették, a kivetett beadás nagyon magas, teljesíthetetlen volt.

Állandó zaklatásnak voltunk kitéve. Egyszer az volt a baj, hogy nem a szabvány szerinti tűzlétra volt a tetőn, máskor hogy csöpög a trágyalé a kocsiról. Trágyát nem lehet úgy szállítani, hogy egy csöpp se csöppenjen el. Ötszáz forintba büntették az apámat. Nagy pénz volt az abban az időben!

1950-ben, amikor megalakult Kécsken az állami gazdaság, állandóan pótdót vetettek ki ránk. Nem győztük fizetni. Egyszer aratás, gabonabehordás idején lent dolgoztunk a rétben, ott volt az egész család, anyám is ott főzött kint. Egyszer csak szalad valamelyik szomszéd szólni, hogy a végrehajtók éppen most rakodnak a pincénkbe. Édesapám gyorsan hazajött, s látja, a kapu nyitva, az udvaron teherautó áll. Bretus Kálmán végrehajtó volt ott, meg egy rendőr, meg egy hatósági tanú. Így „szabályos” volt a behatolás.

Szép nagy pincénk volt, minden rendben volt benne. Volt 12 családi monogrammal ellátott gyönyörű hordónk. Régen a tanítók a jó gazdaságokról is beszéltek a gyerekeknek az iskolában. Ide jártak hozzánk szép pincét mutatni a gyerekeknek: — Így csináljátok ti is! A rossz gazdákról is beszéltek nekik. — Úgy ne csináljátok, mint azok!

Most a végrehajtók a hordókat rakták éppen a kocsira. Ki voltak szemelve az állami gazdaságnak.

Apám kérdezte: — Bretus úr, a múlt héten fizettem ki az adót, mi az oka, hogy foglalnak? — Háromezer forint pótdó! — Rög-tön kifizetem, csak a hordókat ne bántsák!

Ekkor a végrehajtó félrehívta az apámat: — Szabó bácsi, ne fizesse ki, mert ha ma kifizeti, akkor holnap úgyis elviszik. Ez már el van döntve.

Hat üres hordót vittek el akkor, kéthehtóságát. Később aztán sorba mindenünket elvitték.

Először '51-ben került édesapám börtönbe, „csekélyszántá-sért”. Aszályos, száraz idő volt. Jött a Nemcsók rendőr, s a föld végén, a forgóba nyomta bele a mérőszalagot. 18 cm-nek kellett volna lennie a szántásnak. Apám kérte, hogy mérje meg ben-tebb, de nem mérte. Hibát kellett találnia.

Apám 5 hónap büntetést kapott. Komlón töltötte le a kőbányá-ban. Másodszor 1952-53-ban késedelmes árpavetésért és a sertésbeadási kötelezettség elmulasztásáért börtönözték be. Kazincbarcikára került, s a többi elhurcolt „elítélttel” a vegyigyá-rat építették.

Közben a húgom a megélhetési gondok elől Pestre menekült. A Közgazdasági Egyetem menzáján mosogatólány lett. Ezt az állást is csak nagy protekcióval sikerült megszereznie. (Később aztán megismerkedett ott egy jogásszal, feleségül ment hozzá. A férje Kunhegyesen lett járásbíró.)

Mi ketten maradtunk itthon édesanyámmal. A nyomozók, a végrehajtók állandóan jöttek. Előreszegezett fegyverrel léptek be, mintha valami gonosztevők ellen kellene védekezniük. Bele-néztek a fazékba, mi fő benne. Csirke főtt. Káromkodtak. Ha disznóhúst főztünk volna, talán minket is börtönbe csuktak vol-na.

Ekkor már bútorunk sem volt. Csak egy asztalunk maradha-tott, amin ebédeltünk, és két szék meg két ágy, mert ketten vol-tunk itthon.

Fiatal voltam, szerettem volna én is bálba menni, s a többi „kulágyerek” is. Ha többen megjelentünk, feloszlatták a bálát. Osztályidegenek voltunk. Így aztán házaknál jöttünk össze be-

szélgetni, szórakozni. De a szüleink nagyon féltek, hogy ebből is baj lesz, majd ránk fogják, hogy összeesküvést szervezünk, vagy ehhez hasonlót.

Allandó félelemben, rettegésben éltünk. Mikor édesapámat elvitték, egy hétig azt se tudtuk, hol van, s csak már amikor a tárgyalás is ki volt tűzve, akkor értesítették az ügyvédet is. S látogatni csak a tárgyalás után lehetett.

Nemcsak az én apám volt elítélve „a közellátás veszélyeztetése” miatt, hanem Ókércskén igen sokan: Balogh Ferenc, Mala Ferenc, Szíjj Béla, U. Szabó Lajos, Tóth Benő, Illés János, Kiss Béni, Tekes Ferenc, Szűrszabó Bálint, Szendrei László, Bagó Dénes és még sokan mások.

A kitelepítés veszélye is fenyegetett bennünket. Édesanyám azt a tanácsot kapta, hogy ha önként fölajánljuk a földünket az alakuló tsz-nek vagy kishaszonbérbe, akkor legalább ettől megmenekülünk. A földünk egy részét így fölajánlottuk a tsz-nek. Kaptak rajta, dupla részt elvittek, mint amit ajánlottunk. A „kishaszonbérleti szerződés” azt jelentette, hogy a nagyobb gazdák földjét bárki kiigényelhette művelésre, s akkor a tanács kiutalta az igénylőnek. A gazda maga is odaadhatta valakinek, de akkor is hivatalosan kellett intézni a szerződést. Mindkét esetben jelképes, csekély fizetséget, „kis haszonbért” fizetett a bérlő. De legalább a gazda megszabadult az adókötelezettségétől.

Amikor édesapám szabadult, Kazincbarcikán rá akarták beszélni, hogy maradjon ott brigádvezetőnek. Nem maradt, de kérte, adjanak inkább vissza neki földet, gazdálkodni szeretne továbbra is. Visszakapott 3 kat. hold szántót a rétben és 2 kat. hold szőlőt az Öregszőlőben, Ókércskén. Ezen gazdálkodott egészen a tsz-szervezésig.

Alighogy ő hazajött, engem elvittek katonának. Míg apám elítélt volt, munkaszolgálatra soroztak be, ám vele együtt én is „amnesztiát” kaptam, de mint osztályidegent — szerencsére — nem az ÁVH-hoz, hanem a honvédséghez vittek el Sztálinvárosba, '56 októberét ott és Mátyásföldön töltöttem, majd hamarosan leszereltek. A sortűz hírére hazajöttem. A mi családukból szerencsére senki sem sérült meg.

Az ókéskeiek közül kevesen voltak kint a fölvonuláson. Nagyon meg volt akkorra már félemlítve az ókéskei nép. Féltünk, de azért nagyon reménykedtünk!

Édesapám '56. október 27-én is dolgozott éppen. Lovaskocsi-val ment a főutcán, néhány száz méterre a lövéssorozattól. De ettől szerencsésen megmenekült.

Sokat féltünk, sokat szenvedtünk. A földünket visszaköveteljük, mindenképpen. De a megbékélés megvan bennünk. Ha összejövünk, ma már gyakran humorosan beszélgetünk róla, mi is történt akkoriban, hogyan sikerült egyszer-egyszer becsapni a végrehajtókat. De nem kívánjuk vissza azt a kort, se magunknak, sem az utódainknak.

*U. Szabó Lajos*¹³:

1903. december 26-án születtem Ókésckén. Két családom van. A lányom az '50-es években már Pesten dolgozott a MÁV-nál. A fiam 14-15 éves volt. Akkoriban 25 és fél hold földünk volt Kécske határában, az Erdőalján, a Disznójárason, a Hosszúréten és Kígyóson. Többnyire szőlő és gyümölcsös. Hatalmas pincénk volt, szép nagy hordóink, kb. 160-170 hektóra való.

'52-ben száraz nyár volt, Olyan, mint most, '93-ban. A vete-mények nemigen fizettek meg, de volt rá mód, hogy másutt vegyünk meg a beadást. Volt szőlőnk, gyümölcs is termett, kaptunk érte pénzt, és megvásároltuk, amit kellett, napraforgót, gabonát. A gabonánkat ugyanis még a jég is elverte. De eleget akartam tenni a beadási kötelességemnek, hogy ne bántsanak.

Június 28-án beadtam 2 db 160 kg-os disznót. Nem voltak jók, de akkor éppen átvették az olyat is. Július elején jött az értesítés, hogy adjak be 2 db 160 kg-os disznót. Most adtam le, nem bírom újra beadni — mondtam.

Minden este behívtak a községházára. De csak nem tudtam beadni. Kihágás! Bíróságra került az ügy. Kihelyezett bíróság tárgyalta, itt, Kécskén. Az ügyvédem kecskeméti volt. A vonatok

ritkán közlekedtek, a tárgyalás előtt itt aludt nálunk. Fizessünk be 7000 Ft-ot, mondta, hogy a disznó ára meglegyen, s akkor békében hagynak. Nem fizetek, mondtam, mert akkor sem hagynak békében. Én már akkor láttam ezt, hogy mire megy ki a játék. Elítéltek 14 hónapra. Nem föllebbeztem. Sőt! A bírót megkértem, súlyosbítsa az ítéletet, vegyék el a földemet is. A feleségem beteg volt, a fiam gyerek. Tudtam, ha engem elvisznek, ők még kevésbé tudják teljesíteni a beadást. A bíró elcsodálkozott, s megígérte, hogy intézkedik. Úgy is lett. Üzentem a feleségemnek, hogy csak egy darab gyümölcsöst hagyjon meg az Erdőalján. Azt már meg tudja művelni.

1953. február 20-án ítélték el. Kecskeméten voltam egy ideig, de kértem, hogy munkára mehessek. 1953 márciusában többemagammal elvittek Inotára mélyépítőnek, az alumíniumkohó építésére. Állandóan 1000-1100 elítélt dolgozott ott.

A munka nehéz volt, de hozzá voltam szokva, bírtam. Ahhoz, hogy a normát teljesítsük, nagyon sokat kellett dolgozni. Ketten kaptunk egy napra 1 kilogramm és 10 dekagramm kenyeret. Egy másik kécskeivel, Várkonyi László molnárral közösködünk. Kevés volt a kenyér, de vettünk még hozzá. Pénzünk nem lehetett. De cigarettát kérhettünk itthonról. Én is kértem 500 szál Kossuthot. Még útközben is kaptam, amikor vittek bennünket. És ott, az építkezésen is kaptam egy mémöktől egy egész dobozzal. A börtönben a cigaretta volt a pénz. A cigarettások azért eladták a kenyérüket is. Én nem voltam dohányos. Csak azért kértem a cigarettát itthonról, hogy elcseréljem kenyérre! Így a kemény munka mellett sem gyöngültem le. '53. augusztus 8-án szabadultam, amnesztiával.

Itthon jelentkezni kellett a rendőrségen és a tanácsnál. Azt mondták, minden földet visszavehetek. De nekem nem kellett mind, csak a Hosszúföldön s a Disznójárásban vettem vissza 7-8 hold földet. A Kígyóson lévőt — ami ugyan a lányom nevéen volt, de én műveltem, s ezért az adóját is tőlem követelték — kiadtam „kishaszonbérbe”. Így aztán utána békén hagytak.

Lovas László¹⁴:

Tiszakécskén 1956 október előtti időszakban már a végrehajtók hada lepte meg a községet, és a végrehajtók valóban a párnát is elvitték az emberek feje alól. Két esetben jelentek meg nálunk is. Hát apámék nem voltak gazdagok, de az összes bűrt akarták az egyik esetben elvinni. A másik esetben föltörték a lakást, mert az édesanyám elég harcias volt, úgyhogy lezárta az egész házat, de föltörték, elvitték a bátyámnak a kerékpárját, aki akkor éppen katona volt Kalocsán. Egész harcot kellett vívni édesanyámnak. Bizony a torkát is megfogta a végrehajtonak, míg végül rendőrt és lakatost hívtak kinyitni az ajtót. A rendőr apámat el akarta vinni, de anyám vette ki a kezükből, mert apám, ugye, nem hadakozhatott, mert akkor őt egyből ütötték volna. Húzták ki a kiskapun, és anyám megfogta a rendőrnek a torkát, így szabadult meg édesapám. Így aztán őt nem vitték el, csak a kerékpárt.

Édesapám kisiparos volt, és ennek mindig kitaláltak valami adóhátralékot. Végeredményben a begyűjtési időszakban, az ötvenes években ez így történt, hogy aki bírt fizetni, még többet ki-róttak rá, és még többet kellett fizetnie. Addig-addig fizettették, míg bírta. Ha nem bírta, akkor vitték azokat a tárgyait, ami éppen volt. Hát a gazdáknak vitték a lovait, vagy a búzáat, vagy amit éppen találtak. Ilyen iparos embernek, nekünk, nem volt földünk, nekünk azt vitték, ami volt. A bútorainkat akarták elárverezni, ezt sikerült még megmenteni, de a bátyám kerékpárja nagyon kellett nekik. Mai szemmel értéktelen volt már, használt kerékpár. Mindegy. Ezek elvitték.

Három végrehajtó rohamozta itt ezt a települést. Burkus János, Heltai, másik nevét nem tudom és Bretus Kálmán. Ez a három, amikor a nevét említették, már rémületbe ejtett mindenkit. Ezt a három személyt szemelték ki, aki végrehajtotta ezt a rablómunkát. Valósággal nappali rablást végeztek itt.

Ez, ami nálunk történt, az az utóbbi eset, az 1956. június 13-án volt. Azért tudom ilyen pontosan, mert engem azon a napon

vettek föl a Volánhoz, az akkori 44-es Autóközlekedési Vállalat kirendeltségéhez diszpécsernek. Nem is voltam idehaza. Mikor hazajöttem, akkor hallottam a hírt. Írtam is egy levelet a bátyámnak. „Amíg te a hazád őrzöd, addig a nappali rablók a te tárgyaidat elhordják a háztól.”

Újkécske község központjának látképe a '40-es években.
(Korabeli képeslap)

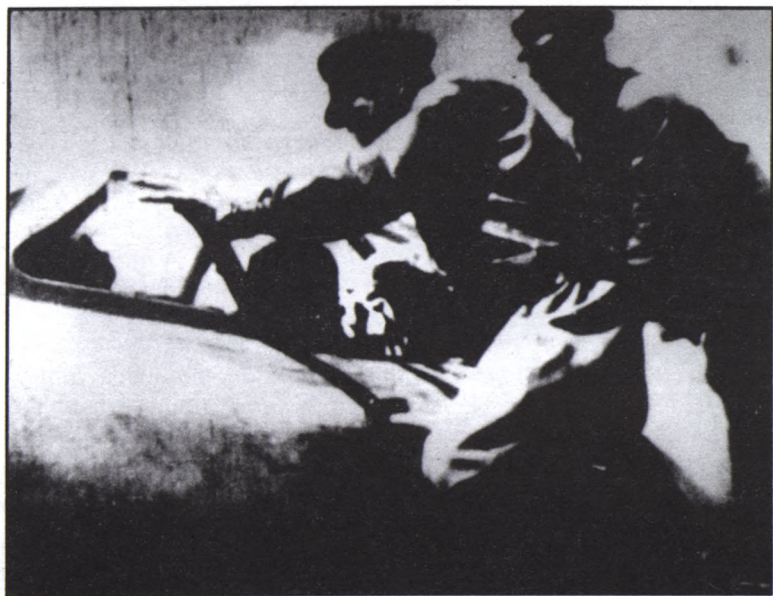

Hetipiac az újkécskei piactéren az '50-es években.
(Tóth Sándor felvétele)

[illegible]

20

Az 1956-os forradalom napjai Bács-Kiskun megye székhelyén

A katonaságot több helyen bevetették a tüntetés leverésére

Tisza­kécske község 1956-ban Bács-Kiskun megyéhez és azon belül is a kecskeméti járáshoz tartozott. Mindkettőnek a központja Kecskemét volt. A járási és megyei székhely minden időben hatással van egy hozzá tartozó kisebb település életére, de a kommunista diktatúra éveiben, az egypártrendszer idején olyan erős volt a központi pártirányítás, hogy a megyei, s különösen a kecskeméti törté­nések ismerete nélkül nehezen érthetnénk meg a Tisza­kécskén törté­teket. E politikai háttér megvilágításához elsősorban a korabeli és az 1989 utáni megyei sajtóra támaszkodtunk.

1956-ban a Magyar Dolgozók Pártja (a kommunista párt akkori neve) Bács-Kiskun megyei bizottságának és a Megyei Tanácsnak a napilapja a Bács-Kiskun megyei Népújság (később Petőfi Népe) volt. A fenti szervezetek elsősorban az újságon keresztül juttatták el közlendőiket a „lakossághoz”. A megyei pártbizottság első titkára ekkor Daczó József, a megyei tanács elnöke Dallos Ferenc volt.¹⁵

A Népújság 1956. október 24-én a címlapján közölte a megyei pártbizottság végrehajtó bizottságának a közleményét, amelyben az felszólítja a párt központi vezetőségét, hogy „vessen véget a huzavonának, teremtsen szilárd marxista-leninista vezetést a pártban”. Ugyanakkor az eddigi gazdaságpolitika, begyűjtési és adópolitika felülvizsgálását is kérte. A fenti közleményhez határozatban csatlakozott a Kecskeméti Járási Pártbizottság is.¹⁶

Ugyancsak a címlapon jelent meg 24-én a párt megyei végrehajtó bizottságának felhívása a lakossághoz, melyben békés munkára és nyugalomra szólítják föl a megye népét.¹⁷

Ugyanaznap, a Népújság rendkívüli kiadásában a Megyei Pártbizottság felhívásban fordul a megye dolgozóihoz, amiben — többek között — így értékeli az október 23-i budapesti eseményeket:

„A Magyar Dolgozók Pártja Bács-Kiskun Megyei Bizottsága felháborodással adja hírül, hogy az **ellenforradalmi bandák** népi demokratikus rendünk elleni fegyveres orvátmadásra hasz-

nálták fel a budapesti ifjúság tüntetését. Megtámadtak középületeket, üzemeket, vandál módra fosztogatják az állami üzleteket és magánlakásokat. A véres **fasiszta provokációnak** már eddig is számos elvtársunk, a népi demokrácia, a dolgozó nép mellett szilárdan kiálló rendőr, államvédelmi katona és polgári személy esett áldozatul (...)

Biztosak vagyunk abban, hogy a párt- és kormányban történt személyi változások és a párt elhatárolt törekvése a szoc. demokrácia következetes megvalósítására, egész párttagságunk és megyénk egész dolgozó népének egyetértésével találkozik...

Legyünk éberek, védjük meg megyénkben a törvényes rendet...¹⁸

Az október 25-i Népújság címlapon közli Nagy Imre szózatát és a Központi Vezetőség személyi döntéseit, s a második oldalon megismétli a megyei pártbizottság 24-i felhívását.

A harmadik oldalon az újság szerkesztőségi cikkben számol be a budapesti eseményekről: „Az ellenforradalmi bandák galád fegyveres támadása rendkívül súlyos helyzetet teremtett.”¹⁹

Október 26-án a Népújság szalagcímben közli, hogy Kádár János lett a Központi Vezetőség első titkára, címlapon közli Kádár János és Nagy Imre rádióbeszédét, valamint a Magyar Dolgozók Pártja Bács-Kiskun megyei Végrehajtó Bizottságának nyilatkozatát és a párt megyei végrehajtó bizottságának a Központi Vezetőséghez intézett táviratát. Ez a nyilatkozat már enyhébb szavakkal értékeli az október 23-i eseményeket: „Október 23-án a budapesti ifjúság, élén az egyetemistákkal, demonstratív tüntetést rendezett haladó és nemes célok érdekében, elfogadható és jó követelésekkel... Ám, de a tüntetés leple alatt fegyveres támadás robbant ki, egy kisszámú ellenséges csoport provokációt szervezett, s így a párt Központi Vezetőségének az irányításával népköztársaságunk kormánya fegyver ellen fegyvert kényszerült használni.” Üdvözli, hogy Nagy Imre lett a kormányfő és Kádár János a párt Központi Vezetőségének első titkára, s azt, hogy az új vezetők „a rend visszaállítása után a szovjet csapatokat kivonják hazánkból”. Higgadtságra, nyugalomra szólítják fel a me-

gye lakosságát.²⁰ Az ugyancsak itt közölt távirat még ennél is lelkesebb hangú hűségnyilatkozat a párt Központi Vezetőségének Politikai Bizottsága, valamint Kádár János és Nagy Imre mellett.²¹

Az október 27-i Népűjság címlapján közli a párt Központi Vezetőségének kiáltványát, amelyben új, nemzeti kormány választását, s a szovjet kormánnyal megteremtendő kapcsolatok elveként a függetlenséget, a teljes egyenjogúságot és a belügyekbe való be nem avatkozást szorgalmazza.

Ugyancsak címlapon számol be az október 26-i kecskeméti eseményekről is.

„A délutáni órák eseményei Kecskeméten

Több, mint négyezer főnyi tömeg verődött össze kora délután Kecskemét utcáin.

Felvonultak a Városi Tanács elé és homlokzatáról eltávolították a vörös csillagot. Ezekután az ÁVH épülete elé vonultak, több ember felmászott kívülről a tetőzetre és hatalmas vaskalapácsokkal ledöntötték a Népköztársaság címerét. A tömeg éljenzte Kossuth eszméit, követelte a szovjet csapatok azonnali kivonulását hazánk területéről és lelkesen éltették népi hadseregünk kiváló katonáit.

Hosszú sorokban hullámszóttak a Kossuth téri szovjet emlékműhöz, melyről ugyancsak letörték az ötágú csillagot és a Szovjetunió címerét. Követelték, hogy sürgősen tegyék ki a leszedett csillagok helyére Kossuth címerét.

A tömeg a megyei pártbizottság homlokzatáról, a pártbizottság dolgozói segítségével levette a csillagot.

A mintegy ötezerre szaporultak a Széchenyi térre vonultak, ahol néphadseregünk katonái levették sapkáikról az emblémákat és helyükre a civilek lelkes tapsa és éljenzése mellett feltűzték a piros-fehér-zöld szalagocskákat.

És hullámszótt tovább a tömeg, az emberek sokasága.

Emberek! Barátaink! Vigyázzunk mindannyian! Ne tegyünk kárt felebarátainkban, javainkban, őrizzük meg emberi méltóság-

gunkat, a helyzetnek megfelelő komolysággal, megfontoltan cselekedjünk!

Nem rombolást akarunk, nem pusztulást! Fegyelmezett harcot, össze kell fognunk nekünk munkásoknak, parasztoknak, értelmiségieknek, nekünk, a magyar néphadsereg szabad harcosainak! Meg kell teremtenünk az új, szabad független Magyarországot!"²²

Nem tudni, az újság szerkesztői szándékosan hallgatták-e el a tényeket, vagy a lapzártá akadályozta meg őket abban, hogy a nap kecskeméti véres eseményeit is közöljék. A kecskeméti Városi Tanács Végrehajtó Bizottságának ugyancsak október 27-i röplapja azonban egyértelműen szól a 26-án este lefolyt fegyveres harcról:

„KECSKEMÉT DOLGOZÓ NÉPE!

A budapesti forradalmi láng átcsapott városunkon. A hazafias érzelmeiktől fűtött ifjúság szimpátia-tüntetését a soraiba vegyült elemek fegyverek szerzésére és a megyei börtön elítélteinek kiszabadítására használták fel.

Október 26-án az esti órákban fegyveres összetűzésekre került sor, mellyel feldúlták városunk nyugalalmát. A rendőrség és honvédség alakulatai a fegyveres támadók ártalmatlanná tételét az este folyamán megkezdték. Sok fegyveres zendülőt letartóztattak. A város megtisztítása erélyesen folyik (...).

.....
Kecskemét, 1956. október 27.

Városi Tanács VB." ²³

Több mint harminc évvel az események után a Kecskeméti Lapok 1990. október 19-i számában Balai F. István így ír az 1956-os kecskeméti eseményekről:

„Kecskeméten a forradalom október 26-án kezdődött, s még

aznap utcai, fegyveres összetűzésbe torkollott... A fegyveresek 26-án, a késő délutáni órákban, a főtéren csaptak össze a katonákkal... A városban ezekben a napokban ugyanis még teljes egészében a régi, sztálinista, rákosista gépezet volt hivatalosan hatalmon. Kecskemét igazi ura a sztálinista hadtestparancsnok, Gyurkó vezérőrnagy volt. Működtek a megyei és városi pártbizottságok, élükön a régi vezetőkkel (Daczó József, Halanda). Még nem működött egyetlen új forradalmi intézmény, forradalmi bizottság, nemzeti tanács, munkástanács sem. (Csak az első alakult meg október 27-én)...²⁴

A Magyar Néphadsereg III. Hadosztályának ez időben Kecskeméten volt a főparancsnoksága (a mai Katona József Gimnázium épületében), s Gyurkó Lajos vezérőrnagy volt a hadtestparancsnok. A kecskeméti repülőtér korábban nem tartozott a III. hadtest parancsnoksága alá, de a forradalom napjaiban a röptér fölött is Gyurkó vezérőrnagy rendelkezett.²⁵ Tehát a „honvédség alakulatai”, amelyeket a korabeli röplap említ, a III. hadtest katonái voltak.

Október 27-én a megye (s az ország) számos településén voltak kisebb-nagyobb tüntetések, forradalmi cselekedetek. Gyurkó Lajos több ízben is igénybe vette aznap a légierőt, a kecskeméti cigányváros ellen is, a csongrádi, kiskőrösi tüntetők ellen is, s az ő parancsára érkezett a repülőgép Tiszakécskére is.²⁶

A megyei újság akkori híreiben azonban nem szerepelnek a véres kécskei események.

Október 28-án a Néplap címoldalán közli az előző nap alakult nemzeti kormány névsorát, s a Magyar Dolgozók Pártja Bács-Kiskun megyei Bizottsága és a Megyei Tanács Végrehajtó Bizottsága közös közleményét, amelyben a tiszakécskei sortűzről nem szólnak, de igen sokatmondó az is, ahogyan a kecskeméti eseményeket értékelik:

„Kecskeméten is pénteken délután arra a hírre, hogy nemzeti kormány alakul, a munkások, az értelmiségiek, a diákok küldöttségei jogos kérdéseket terjesztettek elő. Ezeket a kérdéseket

mi, a megyei vezető szervek továbbítottuk az új kormányhoz és valamennyi megtalálható a párt és a kormány programjában. Kecskeméten ekkor **ellenforradalmi kalandorok által** vezetett kis csoport erőszakos cselekedeteket követett el. Első tettük közzé tartozott a bűnözők kiszabadítása a börtönből.

Néphadseregünk egységei vitézül harcolnak. Sok banditát tetek ártalmatlanná, és több mint 200-at elfogtak...

Dicséret és köszönet illeti néphadseregünk dicső harcosait, akik a katonai esküvel tett fogadalmaikhoz méltóan védik városunk kincseit, népünk javait, a munkás-paraszt hatalmat, és sikeresen morzsolják fel az ellenforradalmárok által vezetett gyűlevész bandákat.²⁷

A közlemény aláírásában is az október 28-i időpont szerepel, tehát a megyei pártbizottságnak és a megyei tanácsnak tudnia kellett a Tiszakécskén történetekről. Erről azonban nem tettek említést sem aznap, sem a közeli napokban. Az újság szerkesztői sem. Csupán hónapok múlva, a megtorlások idején.

Kecskeméten október 26-án, 27-én részben a rendőrség és legfőképpen a III. hadtest katonái révén a helyi szerveződésű felkelést leverték. Budapesten azonban egyre eredményesebben harcolnak a forradalmárok. Október 28-án Nagy Imre átalakítja kormányát. Többpárti, koalíciós kormány jön létre. A hadügyminiszter a forradalmárok oldalára állt katonatiszt, Maléter Pál lett.

A Szabad Nép (a kommunista párt országos lapja) Hajnaldik... című cikkével október 29-én új hangot üt meg.

(E cikket október 30-án közli a kecskeméti Népújság is.) A forradalmárokról így ír: „...nem a néphatalom ellen törnek, nem fasiszták, nem ellenforradalmárok, nem fosztogatók. Nagyon fontos ezt világosan, minden eddigi rágalommal, tudatos és tudatlan hazugsággal szembeszegezni.”

Október 30-án hírül adja a Néplap, hogy aznap Kecskeméten is megalakult az ideiglenes Megyei Nemzeti Bizottság, feloszlatták a megyében is az ÁVH-t, megalakult Kecskemét város és a járás nemzetőrsége.²⁸ Másnap, október 31-én a Népújság szer-

*kesztősége is hangot vált, a forradalom mellé áll, s az újság ettől kezdve Petőfi Népe címmel jelenik meg.*²⁹

Balai F. István így ír erről 1990-ben: „Kecskeméten a forradalom győzelmében — az új intézmények létrejöttében és hatalomátvételében — a helyi hangulat nyomán kialakult, alulról jövő kezdeményezések mellett nagy szerepük volt a Budapestről érkező híreknek is. Az első megyei nemzeti bizottságot lényegében a régi hatalom hívta életre, október 30-án, a Hazafias Népfronton keresztül. Ebben, a felülről életre hívott testületben még benne volt Daczó József és Dallos Ferenc is.

Az intézményekben és üzemekben sorra megalakuló forradalmi bizottságok és munkástanácsok nyomására azonban ennek a testületnek le kellett mondania, s a másnap megalakuló megyei forradalmi bizottság intéző bizottságában Daczó és Dallos már nem kaptak helyet...

A kecskeméti városi ideiglenes nemzeti bizottság október 31-én alakult meg, részint felülről szervezve, részint valóban alulról jövő kezdeményezésre.³⁰

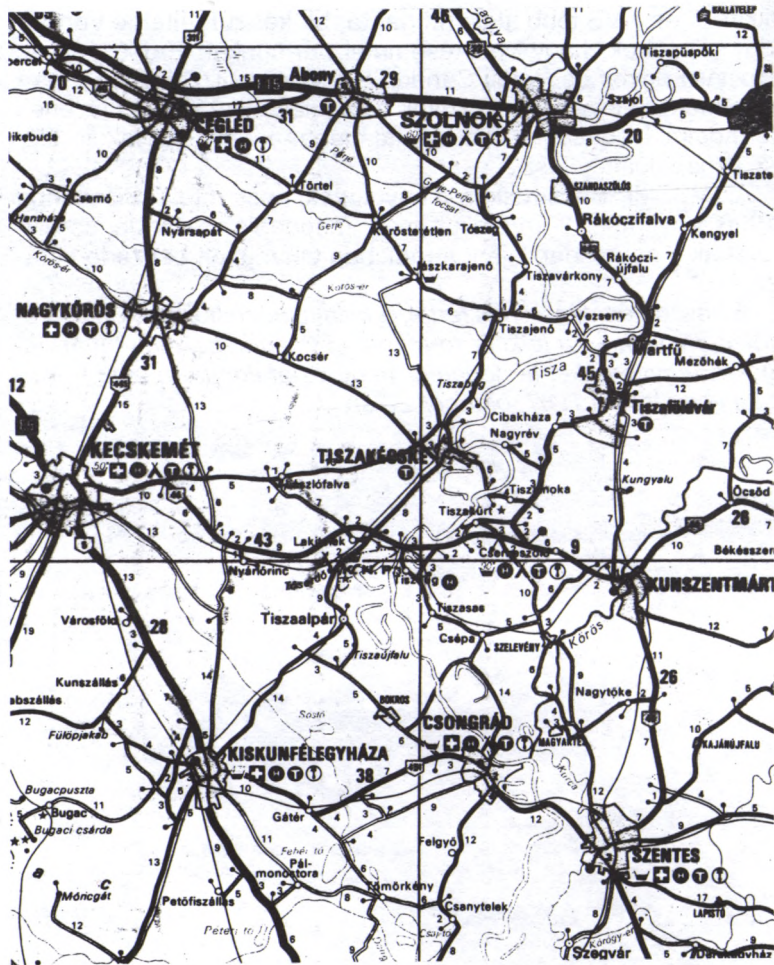
Megállapíthatjuk tehát, hogy a forradalom napjaiban Kecskeméten is és a megyében is lángra lobbant az emberek lelkében a szabadság vágya, s azonnal cselekedni kezdtek (tüntetések, csillagok leverése stb.). Azonban a szervezett és változatlan módon gondolkodó megyei kommunista hatalom a III. hadtest segítségével leverte a helyi kezdeményezésű forradalmat. Később a forradalom budapesti győzelmének hatására a megyei párt- és állami vezetők, sőt a katonák is igazodtak az új, Pestről jövő politikai irányvonalhoz. Hogy ez mennyire volt őszinte, már ekkor is sejthető volt, s november 4-e után egyértelműen kiderült.

Molnár Frigyes 1983-ban így írt erről: „Az MSZMP megalakulásának előzményeként jegyzem meg, hogy november 2-án délelőtt a megyei pártbizottságon Pestics József elvtárs megyei titkár tájékoztatót a következőkről: a párt Központi Vezetősége feloszlatta az MDP-t, ennek megfelelően a megyei pártszervek és az apparátus is feloszlott. Daczó József elvtárs — a volt első

titkár — és a VB több tagja **illegalitásba készült, illetve vonult.** Úgy döntöttek, hogy vezetésemmel hármunkat: Erdős József, Molnár Frigyes és Petőfi Sándor elvtársakat bízzák meg a párt ügyeinek vitelével. Már közölték delegálásunkat is az ideiglenes forradalmi bizottság intéző bizottságába, amelynek alakuló ülése aznap délután lesz...

Az MSZMP Bács-Kiskun megyei Ideiglenes Intéző Bizottsága 1956. november 2-án alakult meg, mégpedig Kádár János elvtársnak a november 1-jén, a rádióban elhangzott beszéde hatására...³¹

A beszolgáltatási rendszertől, a kuláküldözéstől, az ÁVH-s verőlegényektől és a lelki terrortól meggyötört kécskeiek tehát ennek a fegyverekkel támogatott megyei hatalomnak az árnyékában vonultak föl 1957. október 27-én.

Magyarország közigazgatási térképe (részlet)
Kartográfiai Vállalat, Bp. 1967-951.

Lelkes hangulatú felvonulás Tiszakécskén

Az Országzászló és a piactér Újkécskén az '50-es években
(Tóth Sándor felvétele)

Az 1956. október 23-át követő napokban Tiszakécskén is forrongó, nyugtalan volt a hangulat. A tiszakécskei események egyik legteljesebb kérdése, hogy kik és miért szervezték a 27-i fölvonulást és a nagygyűlést.

A szervezésnek helyileg legalább három központja volt: az lpartestület, a Permetezőgépgyár és a Tanácsháza.

Minden bizonnyal a szabadságvágy és a forradalmi lelkesedés hajtotta Lovas József kereskedőt, aki 27-én reggel nemzeti színekkel föllobogózott motorkerékpárjával bejárta a tanyavilágot, toborozni a nagygyűlésre. Az lpartestülettől indulók egyik vezetője, a hazafias érzelmektől fűtött Bereczky Sándorné (Erika fodrász) volt. Ő vitte az élen az egyik nemzeti színű lobogót. A másikat, a Permetezőgépgyárét Lovas Ferenc lobogtatta. A Permetezőgépgyárban a vállalat vezetői is szervezték a felvonulást.

A nagygyűlés szónoka maga a tanácselnök, Orosz Zoltán volt. (A községi párttitkár, Fehér József a Tanácsháza ablakából nézte az eseményeket.) Többen is említik visszaemlékezésükben, hogy tanácsai dolgozókat is berendeltek rendfenntartónak a nagygyűlésre.

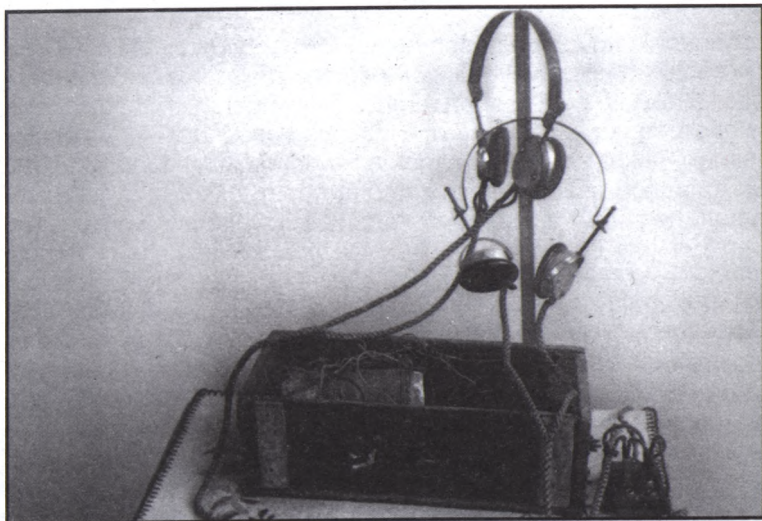
A fölvonulók és a nagygyűlésen résztvevők többsége lelkesedésből, örömmel csatlakozott a szervezőkhöz. Voltak azonban, akik csak kíváncsiságból álltak meg a főtéren. Éppen arra jártak, bevásárlásból vagy munkából mentek hazafelé, s odavonzotta őket a tömeg. Közülük is többen ott lelték halálukat, vagy ott sebesültek meg.

A pesti Kossuth téri és a salgótarjáni sortűzzel kapcsolatban fölmerült a gyanú: nem lettek-e provokáció áldozatai a résztvevők?

Fölmerülhet a kérdés, nem volt-e provokáció a kécskei felvonulás és nagygyűlés szervezése is? Ellene mond ennek az a tény, hogy a falu egyes vezetői és családtagjaik is ott voltak a tömegben.

Többek véleménye szerint a falu vezetőinek egy része a tüntetésen való részvétellel akarta kinyilvánítani, hogy elfogadja a

Nagy Imre-kormányt. Továbbra is biztosítani akarták eddigi vezetői helyüket az új, megváltozott körülmények között is. Láttuk, a megyei vezetők is hasonlóképpen viselkedtek.

Házilag készült fülhallgatós, detektoros rádió 1956-ból

Visszaemlékezések

Lovas László³²:

Mindenki figyelte az események folyását. Október 24-én, 25-én és 26-án olyan volt a község, mint a méhdarázs, mikor megpiszkálják. Itt egy csoport ember beszélgetett, ott egy másik csoport ember. Ézelőtt nem volt szabad csoportosulni az embereknek. Akkor se örültek ennek a rendőrök. Az október 26-i délután nagyon emlékezetes számomra, mert akkor már érezni lehetett, hogy itt, Kécskén biztosan történik valami. Az egyik esetben jön oda hozzám a gépkocsivezető, mondja, hogy Burkus János, a végrehajtó szöki Tiszakécskéről. Az egyik fűszertes kocsira, ami hozzánk tartozott, az akkori 44-es vállalathoz, fölült a Burkus és egy másik ilyen megyei vezéralak. Odamentem és leszállítottam őket. Ugyanis nekünk volt egy olyan távmondatunk, hogy civil egyén nem utazhat tehergépkocsin. Én őt civil egyénnek tekintettem. Tudhatta, hogy ismerik Kécskén, és mutatta az igazolványát, hogy ő a megyei tanácshoz tartozik, de én leszállítottam. Akkor már nagyon sokan voltak ott a teherkocsi környékén, és örültek az emberek, hogy nem engedtem elmenni. Aztán elindult gyalog, és Lakiteleken ült föl kocsira, mint később aztán megtudtam. Ez 26-án történt. De este már sok helyen gyülekeztek, akkor ért ide a budapesti és a vidéki nagyobb városokra kiterjedt forradalomnak a szele. Elmondhatom, hogy életem legszebb napjai voltak ezek. Úgy éreztük, hogy föllélegezhetünk, és vége lesz ennek a borzalmas vörös uralomnak, amely az embereket kifosztotta, szabadságukat korlátozta.

Akkor a legnagyobb üzem itt a Permetezőgépgyár volt. A Permetezőgépgyárral éppen szemben van a Dohány utca. A Dohány utca 1. szám alatt a Gépgyár szomszédságában laktak akkor a szüleim. Most a fiam lakik ott.

27-én reggel fölkeltünk, úgy 8 óra felé, akkor már a Permetezőgépgyár előtt sokan gyülekeztek. Természetesen mi is elmen-

tünk a Permetezőgépgyár elé, és akkor hallottuk, hogy az Ipartestületnél is fölvonulásra szervezkednek a tiszakécskei Ipartestület iparosai. Ők a Községháza mellett lévő székházukból indultak el ide, a Permetezőgépgyár elé. Itt a Permetezőgépgyár munkásai, gondolom úgy 100-an, 200-an dolgozhattak itt, és ők is szintén szervezkedtek, hogy itt Tiszakécskén is legyen egy felvonulás.

Még a távolabbi tanyai munkahelyeket is értesítették. Ezt pedig az egyik unokatestvérem, Lovas József szervezte. 30 év körüli ember volt akkor. Három kis családja is volt már. Aznap őt is találat érte, meg is halt. 125-ös Csepel motorral, piros-kehér-zöld zászlóval ment a tanyára 4 kilométerre Újbögre, majd 8 kilométerre Óbögre, az állami gazdaságba, meg ahol több munkás dolgozott. Ő azokat értesítette, hogy itt fölvonulás lesz.

10-11 óra körül gyülekeztünk a Permetezőgépgyár előtt. Az ipartestületi felvonulók el is érkeztek ide a Permetezőgépgyár elé. Az élen volt Bereczki Sándorné, Erika, a hölgyfodrász; ő hozta középen a piros-kehér-zöld zászlót. Hatalmas nagy, régen rejtegetett lobogója volt neki biztosan, és azt hozta. És akkor itt a sor már kezdett fölállni, irány a vasútállomás felé.

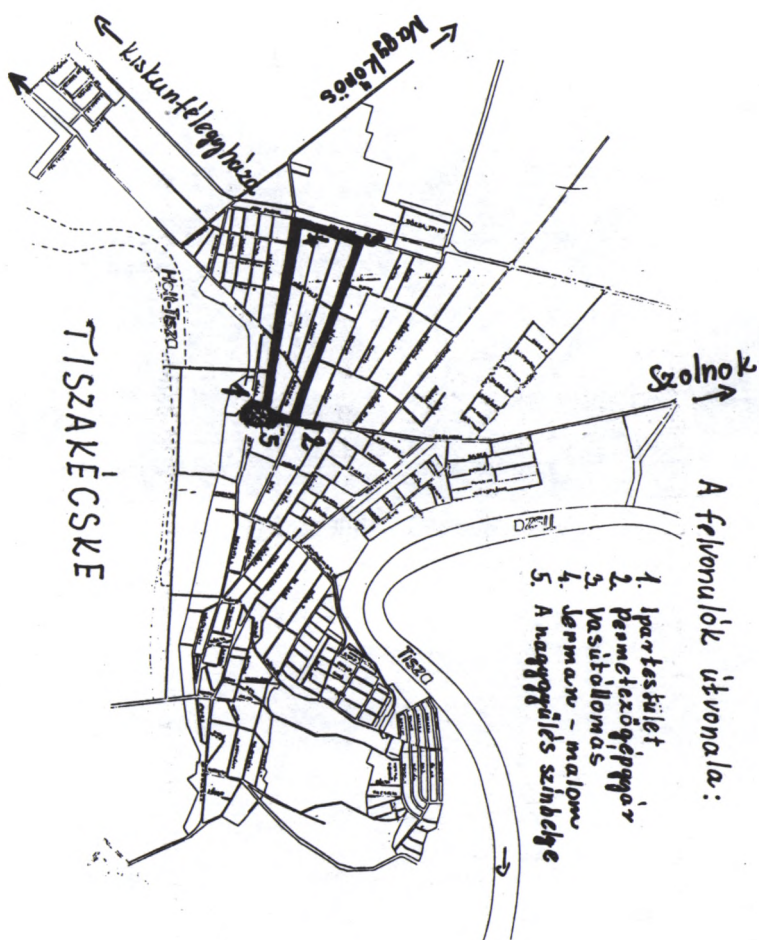
Én körülbelül az ötödik, hatodik sorban lehettem, akkor már fölálltunk zárt alakzatban, hogy majd indulunk. Ez úgy 11 óra körül lehetett, akkor már érkeztek a tanyai értesítettek is, ahol ez a Lovas József volt kint. Elindult 11 óra felé a menet. Erika ott volt az első sorban, vitte a zászlót, és akkor énekeltük: „Kossuth Lajos azt üzenté”. Az akkori Sugár utcán mentünk ki az állomás felé. Ma Béke utca.

Tulajdonképpen a szándék az volt, hogy megkerüljük az egész falurészt, aki akar, még csatlakozhat hozzánk. Az út folyamán, ahogy haladtunk, és már pár házat elhagytunk a vasútállomás felé, visszanéztem, és az árkokat, a vizesárkokat ugrották át az emberek, asszonyok, lányok. Szinte dagadt a sor, és mindig többen lettünk, ahogy haladtunk az állomás felé. Volt énekszó, hogy Kossuth Lajos azt üzenté, aztán jelszavak: „Aki magyar, velünk tart.” „Le a vörös rémuralommal!” Sokan torkuk

szakadtából ezt kiabálták, többek között én is: „Le a kommunis-tákkal!” „Nem kell kommunizmus Magyarországon!” Ilyen jelsza-vakkal haladtunk a vasútállomás felé. Akkor már majdnem az úttest szélességében haladtunk, a sorok már nem voltak ren-de-zettek, hanem egy hatalmas nagy tömeg volt. Még a járdán is mentek. A vasútállomásnál elfordultunk balra, az úgynevezett Jerman-malom felé. Ott fordultunk vissza a malomnál a Kőrösi utcán az Országzászló irányába, tehát a templom felé. Még itt is csatlakoztak hozzánk, nőtt a tömeg.

Annak a szabadságvágnak, ami kitört 12 év után az embe-rekből, én annak tulajdonítom ezt a hatalmas nagy energiát és bátorságot, hogy nem törődtek akkor az emberek azzal, hogy talán majd lőhetnek rájuk vagy jönnek katonák vagy rendőrök, vagy ilyesmi. Tudtuk mi azt pontosan a rádióból, hogy Budapes-ten és más nagyobb helyeken előfordultak lövöldözések, harcok folytak akkor már, de valahogy 27-ig itt nem foglalkoztak vele. Jött a fiatalok egy része, nekem is mondták, hogy ők is elmen-nek szívesen harcolni az oroszok ellen.

Haladtunk visszafelé az Országzászló irányába. Akkor az Or-szágzászló a mostani párház helyén állott, műköből. Minden te-lepülésen építettek ilyen országzászlót, a nemzeti oltára volt ez egy-egy településnek. Minden ünnepkor oda vonták fel a zász-lót, nemzeti ünnepeken ott gyülekeztek az emberek. Ott hang-zott el március 15-én a Talpra magyar és a Himnusz. Mi is ide tartottunk, az Országzászlóhoz. Akkor már tényleg nem tudom, hányan lehattunk. Az Országzászlótól balra volt a piactér, és ott van egy útkereszteződés, az az útrész és a templomnak a kertje is tele volt emberekkel, a községháza előtti rész is tele volt. Én az Országzászló előtt körülbelül négy méterre lehattem, és ott nagyon pontosan láttam mindent, hiszen nagyon-nagyon érde-kelt is. Az életem legszebb napjainak tudom ezeket az időket, mikor úgy érezhettem, hogy a szabadság újra kinyílik előttem.

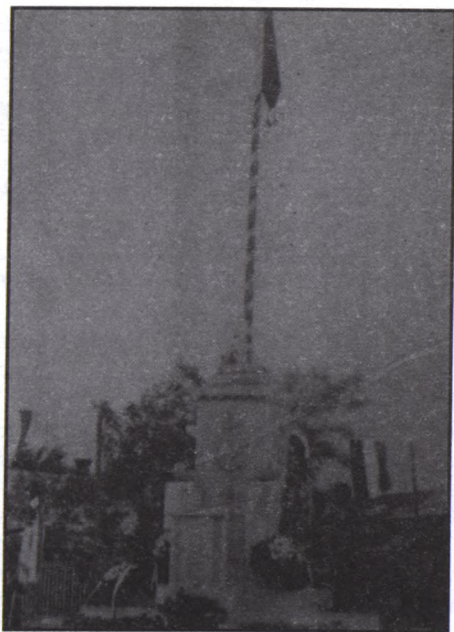

A felvonulók útvonala

Világvevő rádió 1956-ból. (2+1-es)

Az Országzászlónál

A régi újkécskei Országzászló

A nagygyűlés

A tömeg úgy fél 12 körül a falu központjában, az Országgyűlés előtt gyülekezett az úttesten, a piactéren és a római katolikus templom kertjében. Létszámuk ekkor már 1500-2000 fő lehetett.

A nagygyűlés programjának a sorrendjére nem egészen egyformán emlékeznek a szemtanúk, de a többség elbeszéléséből az alábbi sorrend következtethető ki: Az ünnepség a Szózáttal kezdődött, majd Orosz Zoltán tanácselnök, a nagygyűlés szóno-ka beszélt az egybegyűltekhez. Ismertette, értékelte az országban kialakult feszült helyzetet, majd egy petíciót olvasott fel az akkori közellátási miniszterhez címezve, amiben a kécskei gazdák követelik a beszolgáltatás eltörlését. A diákok követeléséről, az orosz nyelv kötelező oktatásának a megszüntetéséről is szólt, s megígérte, a falu vezetői továbbra is biztosítják a zavar-talan közellátást. Végül nyugalomra, higgadt magatartásra intette a kécskeieket. Beszédével előkészítette azt a délutáni szűkebb körű gyűlést, ahol a község új tagokkal kibővített vezetőségét választották volna meg.

A beszéd után Matúz Dezső földműves elszavalta a Nemzeti dalt. Ez föllekesítette, s föl is bátorította a tömeget, zsidobongás támadt. „Hol a Burkus? Adjátok elő a Burkust!” — kiabálta egy-két erőteljesebb hang, követelve a hírhedten kegyetlen adóbe-gyűjtő előkerítését. Akik a tömeghangulat változásának a veszé-lyét megéreztek, azonnal elkezdtek énekelni a Himnuszt. Min-denki elcsöndesült, s az összesereglett nép áhítattal énekelte nemzeti imádságunkat. S ekkor jött a repülőgép! Többen még ma is emlékezni vélnek, hogy éppen a „balsors”-nál...

Dél már elmúlt, negyed egy, fél egy lehetett ekkor...

A lövés

Merről jött és hányszor lőtt a repülőgép? Az eltelt idő és a ki-állott ijedelem zavarja a pontos emlékezetet, így ennek megíté-lésében is vannak eltérések. A többség emlékezete alapján a repülőgép útja és a lövések így idézhetők föl:

A repülőgép a kecskeméti röpterről indulva előbb nem a falu központja fölé repült át, hanem délkeleti-keleti irányban megkerülte a falut, majd Szolnok irányából jöve földerítő repülést végzett, a tömeget nyugatról nagyívben megkerülve. Riasztó lövést nem adott le. Kiskunfélegyháza irányába elhagyta a falut, majd ugyanebből az irányból haladva (Szodoma felől, a Tisza-sor felől, a Batka köz felől) bukórepülésből fedélzeti gépfegyverből: gépágyúból és géppuskából sorozatlövést adott le a tömegre. Az első lövés elsősorban azokat érte, akik az Országzászló közvetlen közelében álltak, vagyis azt a helyet, ahol a legsűrűbb volt a tömeg. Itt lett a legtöbb halott és sebesült. Majd a gép Szolnok irányából visszafordulva a patikától a kereszteződésig újra végigsorozta a teret. A harmadik sorozat irányára már kevesen emlékeznek, mert aki a helyszínen volt, kétségbeesetten menekült. Aki pedig távolból, a falu határából nézte, az nem láthatta egészen pontosan. Valószínű, hogy a harmadik lövéssorozathoz nyugat-északnyugat irányába kissé kitérve fordult vissza a gép, és most kissé oldalról kapta el a teret, ugyanis — többek között — a „parokjakertben” (a Római Katolikus Plébániahivatal kertjében), a templomtetőn és az órásbódé falának felső részén pattogtak ekkor a lövedékek.

Csupán egy szemtanú van, aki fordítva emlékezik, s úgy véli, előbb Szolnok felől jöve lőtt a gép, majd a második sorozatot Kiskunfélegyháza irányából visszatérve adta le.

Abban azonban minden szemtanú egybehangzóan megegyezik, hogy a gép (egy vagy több gép) **legalább három** lövéssorozatot adott le a védtelen, fegyvertelen tömegre. Néhányan négyre, sőt többre is emlékezni vélnek.

A lövéssorozatok nem folytak egybe. A repülő elszállt, majd visszatért (vagy másik jött), s újabb sorozatot adott le. Hogy a lövéssorozatok között eltelt egy-egy kis idő, azt a résztvevő szemtanúk saját helyváltoztatásuk pontos, érzékletes leírásával bizonyítják. Ugyancsak azt bizonyítja a Parádi-fivérek többek által elmondott története is. Előbb, az első sorozatnál Pál sérült meg, János a segítségére sietett, föl akarta emelni sebesült test-

vérét, s a második vagy harmadik sorozatból kapott ő is halálos lövést.

Eltérnek a vélemények a repülőgépek számát illetően is. Többen egy gépről beszélnek, de vannak, akik kettőre emlékeznek. Valószínű, hogy a gyűlés résztvevői a térről nem látták át a repülőgép teljes pályáját, s így nem tudják eldönteni, több repülőgép lőtt-e, vagy ugyanaz többször.

Nagy Lajos kécskei lakos a rétből látta a gépeket. Ő határozottan két gépre emlékezik. A gépek Kecskemét felől érkeztek, délről-keletről megkerülték a falut, utána elváltak. Az egyik gép Kecskemét felé vette az útját, a másik a falu fölé fordult....

A Bácskapocs c. újság 1989. június 4-i számában a Ki lőtt Tiszakécskén? című cikk írója L. A. (Lakatos Attila) is két gépről tud. Az egyiket T. G. főhadnagy (Takács Géza), a másikat M. P. százados vezette. Ez utóbbi csak kísérő gép volt.³³

A fentebb említett Nagy Lajos egy közvetett elbeszélő közlése alapján tudni véli, hogy a második repülőgép pilótája géphibát jelentett és visszafordult.³⁴

Ugyancsak két gépről beszél egy újságíró a Reform c. újság 1989. október 27-i számában „Csela” aláírással, de adatközlőjét nem nevezi meg... „Két gép emelkedik a magasba, hogy a helyszínen tartózkodó tömeg szétoszlatására nyissanak tüzet. Az egyik gép a nagyszámú embercsoportot látva végrehajtja a támadást, a másik műszaki hiba miatt visszafordul.”³⁵

A Szegedi Körzeti Stúdió által 1992-ben bemutatott dokumentumfilmben megszólaló egykori repülőtiszt, Mádi Jenő ugyan csak két gépet említ.

Határozottan egy gépről beszél a filmben, valamint a Petőfi Népe című újságban Vázsonyi Miklós nyugalmazott repülőtiszt, s ugyancsak egy gépet említett '57-es dicsekvő nyilatkozatában Gyurkó Lajos vezérőrnagy is.³⁶

Halottak, sebesültek, menekülők

Az Országzászló közelében lévő középületek, a Parti iskola, a Községháza, s talán az lpartestület is zárva voltak. A sebesültek és a sérült szemtanúk a katolikus templomba és a környező magánházak pincéibe menekültek: Hegedűs Györgyékhez, a Vas udvarba, a Podolák-ház pincéjébe, az ún. Batka-házba, ahol jelenleg a takarékpénztár van, dr. Hanusz Béla rendelőjébe stb. A templomban Gémes Mihály plébános az oltárterítőket és a ministráns karingeket tépte föl kötözőanyagnak, a magánházakban az ágyneműt és a függönyöket használták föl hirtelenjében erre a célra. A sértetlen, de rémült emberek erőt véve félelmükön, mentették a sebesülteket, kötözték, ápolták őket. Keményen kivették a részüket a mentésből a község orvosai, dr. Hanusz Béla, dr. Bedő István, dr. Kiss Ferenc és dr. Balla Sándor, sőt még az állatorvos, dr. Tóth Szilveszter és felesége is. A sebesülteket teherautók, majd később mentőautók szállították Kecskemét, Szolnok, Kiskunfélegyháza kórházaiba.

A pusztító öldöklésről az áldozatok hozzátartozói, a sebesültek és a szemtanúk több mint 30 év távlatából is megrendülten vallanak.

Visszaemlékezések

*Lovas László*³⁷:

Amikor megérkeztünk az Országzászló elé, a tanácselnök, Orosz Zoltán nevű, ő is próbálta csitítani az embereket, hogy ne kövessenek el olyan dolgokat, ami bűncselekménybe torkollik. De nem is volt ilyen szándék. Nemzeti érzésünket és azt fejezte ki az egész fölvonulás, hogy ebből a rendszerből nekünk elég volt. Nem a mienk, idegen tőlünk.

A tanácselnök nem volt rosszindulatú ember, ez nem mondható, kezdte inteni a tömeget, és hallgattak is rá, nem is vitakoztak vele. Összesen egy kérdés merült fel, hogy hová tette a végrehajtóit. Ez volt a legsúlyosabb kérdés. Elmondta a tanácselnök a beszédét. Matúz Dezső elszavalta a Talpra magyart. Általában így volt március 15-én is, mindig ez a Matúz Dezső szavalta, jó hangsúllyal, hős gesztikulációval tudta elszavalni a Talpra magyart. Mondani se kell, hogy igen-igen nagy hatása volt, és nagy örömmel hallgatták. Azelőtt az ötvenes években a március 15-ét is alig lehetett ünnepelni. Nem szerette a kommunista rendszer az ilyet, hogy Talpra magyar, nem szerette a Himnuszt, nem szerette a nemzeti érzéseinket. Most szinte tomboltak, tapsoltak, örültek az emberek, hogy Matúz Dezső szépen elszavalta a Talpra magyart. Egy stráfkocsin álltak fuvarosok, nagyon jól ismertem őket, egyiket úgy hívták, hogy Fisi Vilmos, igazi jó magyar ember, és az dobta a kérdést a tanácselnök felé, hogy „Hová tettétek Burkust? Adjátok elő Burkust!” És erre a tanácselnök nem tudott mondani semmit, nem felelt. Hogy tovább ez ne folytatódjon, hozzáfogtunk a Himnuszt énekelni. Erika, a zászlóvivő ott állt az Országzászló közelében. Lobogott a zászló, énekeltük a Himnuszt, zengett az egész tér. És ez a Burkus téma abba is maradt.

...Akkor, a Himnusz alatt megláttuk, hogy egy repülő szolnoki irányból halad Félégyháza irányába. Főlnéztünk. Jó magasan

volt, de láttuk, hogy MIG 15-ös. A feleségem egyik barátnője még mondta is, hogy mosolyogjunk, mert biztos fényképez. Senki sem gondolt arra, ami utána következett. Mi is arra gondoltunk, biztosan fényképezi a tömeget.

Egy gép volt. Határozottan emlékszem, hogy egy volt. Sokan említik, hogy két gép volt, de ez nem így van.

A gép a fejünk fölött Félegyháza irányába haladt. Egy másik pillanat és fölnéztünk, s Félegyháza irányából, a Tisza sor nevű utca felől toronymagasságig süllyedve jött a gép. Egy hatalmas lángcsóvát láttunk, majd óriási robaj a gépnek az elején, és löni kezdett. Iszonyatos volt, mert olyan közel volt hozzánk a lángcsóva a gépnek az elején.

Mi, akik akkor már voltunk katonák, vagyis Zámbori Gyula, Németh László, Tóth Dezső, az ács, és jómagam, mind hasra vágódtunk, de sokan állva maradtak. Volt, akinek szinte földbe gyökerezett a lába. Én sok mindent megéltem, a háborút is, itt-hon is, mikor bejöttek az oroszok, Pesten is, amikor bombáztak, amikor a hidakat robbantották, de talán itt voltam a legjobban megijedve. Lángol a gép eleje és tüzelnek ránk, mi meg ott vagyunk, és nincs se puska, se más fegyver, semmi.

*Orosz György*³⁸:

1956. október 27-én a tiszakécskei gépállomás megbízásából a bankhoz kellett bemennem Kecskemétre a dolgozók béréért. A megbízatásunk nem sikerült, mert a reptér előtt vissza kellett fordulnunk, mert már a városból erős lövöldözések hallatszottak. Így visszajöttünk a pénztárossal. Utána bementem Endrénét megkeresni pénzügyben, aki akkor az áruháznak a vezetője volt. Feltételeztük, hogy ki fogja a gépállomást segíteni, mert volt már ilyen korábban is.

A helyi vállalatok tüntetési felvonulása már folyamatban volt, így az Országzászlóhoz mentem motorkerékpárral.

Már gyülekezett az Országzászló előtt a felvonulók egy része. Ezért a Parti Iskola kerítésének ajtaja előtt a járda és a kövesút között álltam meg a motorral, hogy ne akadályozzam a gyalogos felvonulást. A felvonulók gyülekezése közben mellém csatlakozott Kovács Miklós barátom, aki mellettem állt, én meg a motoron ültem. Beszélgettünk és néztük a felvonulók gyülekezését, majd hallgattuk Matúz Dezsőt, aki a „Talpra magyar”-t szavalta el az Országzászló emelvényén. A szavalat után a Pusztai-ház sarka felől néhány hangoskodó, valószínűleg ittas személy hangját a Himnusz éneklése szüntette meg. A Himnusz hangjai közben repülő zúgását észleltük, amelyet akkor már Szodoma felől láttunk felénk közeledni. A repülő gyorsan odaért, és egy kört tett meg felettünk, amely után lentebb ereszkedve felettünk szállva lövéseket adott le a tömegbe. Amikor az első lövéseket a gépből leadták, a Himnusból épp azt énekeltük, hogy „Balsors, akit régen tép”. Ez akkor, sajnos bekövetkezett. Addig a tömeg fegyelmezetten, mozgás nélkül a Himnust énekelte. Nem volt olyan cselekmény, de még a látszata sem, amely okot szolgáltatott volna a tömegbe való lövésekre. A repülő igen gyorsan rövid köröket leírva adta le a lövéssorozatokat a patika irányából repülve a menekülő tömegre és a mozgásképtelenné vált sebesültekre, illetve azokat menteni igyekvő személyekre. A negyedik lövéssorozat után teljes rémület lett úrrá. Nehéz volt a tömegből a motorral odébb menni, mert a tömeg menekült, amerre tudott, mert a repülő pilótája szinte vadászott gyilkos módon a menekülő emberekre. A sebesülteket a templomhoz mentették Gémes Mihály plébános úr irányításával. Sajnos, akkor 17 személy az életét veszítette, amely a további napokban még emelkedett a súlyos sebesültekből. A motorral Hegedűs György vaskereskedőig jutottam el a tömeg közt a járdán futva, mert a kőút vonalát folyton tűz alatt tartotta a pilóta. Így többen bemenekültünk Hegedűs Gyuszi bácsi lakásának udvarába, mert az ott volt az üzlet mellett. Vártuk a repülőgép távozását, mert a menekülőkre is lövéseket adott le. Endrével így nem találkoztam. Ahelyett egy szomorú eseményt éltem át. A repülő-

gép délután is többször a község felett portyázott, ezért a lakosság nemigen mert mutatkozni.

*Kovács Miklós*³⁹:

Önálló kékfestő iparosok voltunk édesapámmal. A műhelyünk a házunknál volt az akkori Sugár utcán (ma Béke utca). Munkával töltöttük ezt a napot is. A hangosan éneklő fölvonulók zaja behallatszott az udvarra, és egy kis munkaszünetet tartván egyenesen a főtérre mentem. Orosz Gyurka komám mellett álltam éppen. Együtt döntöttük föl — az első lövedéksorozat után — az ő motorját, s rohantunk el ész nélkül. Én arra emlékszem, hogy Orosz Zoltán tanácselnök petíciót olvasott fel az akkori közellátási miniszterhez címezve, melyben követelik a tiszakécskei gazdák a beszolgáltatás eltörlését. Ezután Matúz Dezső szavalta a Talpra magyart, s miután ez is megtörtént, a Himnusz éneklésére szólította fel valaki a tömeget, és mikor oda értünk a Himnuszban, hogy „Balsors akit régen tép...”, hát a Batka-közön, déli irányból megjelent egy repülőgép. Előtte a templom felől lehetett látni valami lassan szálló repülőgépet, amely megdöntötte a szárnyát. Amikor a Batka-köz felől jött a gép, akkor az eleje lángolt, és szinte a láng észlelésével egy időben a gépágyú zaja is megjelent. Gyorsan a földre feküdtünk, majd eszünket veszelve menekültünk a helyszínről. Én összesen 8 sorozatot olvastam meg. Minden sorozatra emlékszem. Az első ott ért a motornál, a másodiknál a Czakónét láttam elesni. A harmadik az út mögött ért, a negyedik az ott tüzelt a fényképész kirakatánál, az ötödik a Klárik-kapu bejáratánál... Úgy 15-30 másodpercnyi időközönként jött egy sorozat. Ez közönséges népellenes cselekménynek számít, mert nemcsak az együtt lévő tömeget, hanem a menekülő... eszt veszelve menekülő embereket még több száz méterre a tett színhelyétől is lőtte. A Szikvíz-üzem és a volt Országzászló között több száz méter távolság van, és a Szódagyar előtt álldogáló lovaskocsi lovait is szétlőtte. Két föl-

háborodott fiatalember föl akarta gyújtani a Tanácsházát. Az elnöki irodában is petróleumot locsoltak szét, és megpróbálták gyufával meggyújtani. Én mondtam: „Gyerekek, nem kell ezt csinálni! Bármilyen új rendszer legyen is a későbbiek során, Tanácsházára mindenképpen szükség lesz. Ha apátok megtudja, hogy ti gyújtottátok föl, agyonver benneteket, mert neki kell megfizetni.” És szépen hazakísértem őket.

*Dr. Szigethy Béla*⁴⁰:

Dél körül volt az idő. Az ügyvédi irodától, amely a Kossuth Lajos utcán volt, a régi postával szemben, feleségemmel és fiammal elindultunk ebédelni a vendéglőbe. Ez a vendéglő a régi patikával szemben, a mai gyógyszerár helyén állt, s a háború előtt Magyar Királyi Vendéglőnek hívták. 1956-ban már más neve volt. Oda indultunk, de az Országzászló körül ekkor már nagy tömeg volt és sok-sok bicikli. Mi is megálltunk. A járdán álltunk, az Országzászló előtt, a Parti Iskola felőli oldalon. Velünk volt Orosz Zoltánné tanárnő is, a tanácselnök felesége. A feleségemnek iskolatársa volt Kecskeméten, a református tanítóképzőben.

Együtt hallgattuk Orosz Zoltán tanácselnök beszédét. Arról beszélt, hogy a község vezetése figyelembe veszi a gazdák és az iskolások követelését, megszünteti a beadást, vagyis a terménybeszolgáltatást és az orosz nyelv tanítását az iskolában. Hosszabban beszélt, de ma már csak ezekre emlékszem. Utána a Himnusz-t énekeltük. És ekkor megjelent felettünk egy repülőgép. A Holt-Tisza felől érkezett. Azt hittük, gyakorlatozik, hiszen repültek máskor is a kecskeméti röpterről a gyakorlatozó gépek Kécskéig. A repülő elhúzott fölöttünk, újra fölment a Holt-Tisza fölé, s onnan gyorsan kezdett ereszkedni. Én légvédelmis voltam, rosszat sejtettem. — Hasaljunk le! — kiáltottam, s már has-

ra is vágódtam. Abban a pillanatban már lőtt is a gép. Gépágyúval tüzelt. Az első lövés után fölugrottam, a Parti Iskola felé futottam, majd a Hegedűs Gyuriék pincéjében kötöttem ki.

*Dr. Szigethy Béláné Faragó Julianna*⁴¹:

A férjem szavára én is hasra vágódtam. Rántottam magammal a fiamat is, őt védtem a testemmel is. Az első sorozatlövés után fölnéztem. Előbb még mellettünk állt az újkécskei gyógyszerár takarítónője. Borzalmasan, fájdalmas hangon üvöltött. Fölnyújtotta a kezét, s láttam, hogy nincsenek ujjai. Elvitte egy lövedék. És haslövést is kapott. Most is fülemben cseng a hangja... Fölugrottam, a fiamnak is segítettem fölállni. Nagy volt a tömeg, a kavargás. És ott volt az a sok bicikli. Nem tudtunk gyorsan elfutni. Amikor újra jött a gép, a Parti Iskola falának a tövében feküdtünk. A második lövéssorozat után sikerült bemene-külnünk a Hegedűs Gyuriék házának a pincéjébe. Sok sebesültet is hoztak. Oda hozták a takarítónőt is. Bekötözték, bevitték Szolnokra a kórházba. De meghalt. Mi nem sebesültünk meg.

Balla Imréné Kapás Anna (1956-ban Bodnár Józsefné)⁴²:

A férjem reggel hazagyött az őrsegből, mert itt volt a Vegyészernél (Akkor még Permetezőgépgyár — a szerk.), őnök voltak. Aztán hazagyött és mondta, hogy hát el köll menni fölvonulni nekik. És mondtam neki, hogy ne menjen el, mert azért, hogy hát ki köll menni káposztát vágni. Aszongya, hogy ő nem vágja a káposztát, elég volt, aszongya, az éjszaka az őrsebbe lenni. Jól van, mondom, akkor menjél. Elment, össze is veszttem vele, hogy elment. Nem akartam engedni. Én meg elmentem később utána, már úgy, hogy cukoré' gyöttem el ide a szövetkezhő.

Aztán a Kocsis Sanyi bácsi aszongya, hogy hát mit akar. Mondom, cukrot akarok venni, mert a gyereknek nincs — tizennégy hónapos volt a kisgyerek. Jól van, aszongya, húzzam föl a redőnyt. Bementem, adott 5 kiló cukrot, aztán meg élesztőt meg gyufát vettem.

Aszongya, hogy menjek haza, de rögtön. Mondom, jól van, megyek haza, oszt ide gyöttem a templomon keresztül, ide, ahogy a Tanácsház van. Aztán ott volt az unokatestvérem, Kengyelné meg a Gál Francika. Aszongya, ne menjek haza, majd a férjemmel. Hát jól van, mondom, várok egy kicsit. Vártam, de aztán gyött a repülő, én nem tudom, hogy lett, csak egyszer egy nagy szél csapódott, oszt szétvágta a lábamat, aztán a cukor elrepült tüllem. Biztosan csak elrepült, mert utána nem találtam meg. Aztán utána meg, hogy menni akartam, de nem bírtam, ott maradtam, oszt feküdtem. Aztán gyött a Lengyel, az Iványi Laci bácsi, mondom, hogy „Laci bácsi, tessék mán bevinni a templomba!” Így fogta a bakancsot, de nem szólt semmit, elment onnan. Később gyött az Ivicz Sanyi bácsi. Aztán az vitt be a templomba, oszt ahogy bevitt a templomba, odatett a Szent Antalka alá. Ott voltam, ott feküdtem. Ott volt több sebesült, közben meg ahogy vitt be a Sanyi bácsi, egy idős bácsi is ott volt. De még a templomba is belőttek utánunk. Oszt az atya meg közben gyött, hozott egy vödör vizet. Nem tudom már ő hozta-e vagy másik ember, de az oltárterítőket szaggatták szét, oszt a harisnyát lehúzták a lábamról, mert a lábam teljesen el volt vágva, úgy fogtam a lábamat, hogy ne essen le. Az atya meg azzal csavarta el, az oltárterítővel, avval csavarta el a lábam. Mondtam neki, hogy adjon mán valamit, mán akkor kezdett nagyon fájni a lábam. Aszondta, nem lehet. Aztán jól van, elment tovább, aztán gyött a szövetkezeti kocsi, akkor mán, mikor elment a repülő. Gyött a szövetkezeti kocsi, az vitt be bennünket Félegyházára. Ott voltunk.

Oszt akkor ott hallottam meg később, hogy a férjem meghalt. Szívlövést kapott, egyből meghalt. Úgy tudom... golyót kapott — aszondták. Egyből meghalt a szívlövéstől. Oszt mondták, hogy a

Tóth Dezső bácsiék tolták a halottakat be a temetőbe. Ő volt feül, volt, aki meg is látta, csak nem akarták nekem megmondani, hogy hát meghalt. Osztán utána meg Félegyházán gyűttek befelelőben. Vízhányó igazgató bácsi is gyűtt. Az járt be hozzám mindig meg a felesége. És mondta, tényleg igaz, hogy meghalt, mert én először nem akartam elhinni.

'29-beli volt. Fiatal volt még, hogy is... 35 éves volt. Mint most a fiam, az is 35 éves. Én 27 voltam. S mondták, hogy segíthetnek-e valamibe'. Hét hónapig gipszbe' voltam, utána nem is tudtam menni, egy jó másfél évig nyomorult voltam, de nem segített senki se. Hát, ha anyukám nem lett volna — özvegy anyukám volt —, a' ment a szőlőbe, meg ahová tudott napszámba, oszt úgy éltünk, a gyerek meg én. Az hozott oda mindent, ételt meg mindent, az ápol. Hát anyukám után ment, hát ő akkor pici gyerekek voltak. Meg szomszédok gyűttek segíteni. Nagyon sokan. Kerekes néni gyűtt hozzánk. Az is, hogy Pannika, mi köll — aszongya —, szóval nagyon jólelkű volt az is hozzánk. Meg ott a Bozóék, meg több mindenki. Meg a Vegyszerűl kaptam — jó, akkor kaptam — öt kiló cukrot, mikor begyűttek a kórházba látogatni, oszt mondta Kürti Laci bácsi, hogy hát van-e pénzem, meg a Csernus Ferenc bácsi is mondta. Hát, mondom, nincs — 100 forintom van. És adtak, így tudtam a ruhát megvenni a kisgyereknek, mert már nem volt pénz, ugye, hiába.

*Kengyel Józsefné Bakos Franciska*⁴³:

Reggel kivittem a búzát a malomhoz őrölni, mert a malomban dolgozott a férjem, és ekkor kapott fizetést, azt ideadta, és eljöttem vásárolni. Az egyik boltba bementem, a másikkól kijöttem és vásároltam. Héthónapos terhes voltam, és megálltunk itt is, ott is, és a piactéren is volt egy fabódé, ott is megálltunk, akkor onnan átmentünk egy másik üzletbe. Én akkor sebesültem meg, amikor a Talpra magyart mondták, meg a Szózatot, és valami olyan ködszerű jött le, s valaki elkiáltotta magát: „Hasaljunk le!”

Én aztán futottam befelé a templomba, lépkedtem át valakiken, nem tudom, kik voltak, hogy azok halottak voltak-e, sebesültek voltak-e.

Én így kerültem oda. Egyszer kezdtem rosszul érezni magam s leültem. Aztán láttam, hogy spriccelni kezd a vérem, a lábamból. Leültem, akkor odajött az egyik barátnőmnek a férje, Zám-bori Gyuszi, az káromkodott egy nagyot és lehúzta a harisnyámat. Láta, hogy a lábam vérzik, ott elszorította. Azután jöttek és összeírták a nevünket, és feltettek a teherautóra. Én könyörögtem, hogy menjek le, vinni kell a férjemnek az ebédet. Ez már a Hanusz doktornál volt és már ki is jött a Hanusz doktor és a Kiss doktor, ők már le is engedtek volna az autóról, amikor megmondta valaki, hogy terhes vagyok, és így nem engedtek le. Szilánkot kaptam a lábamba, a hátamba is, és ide is, oda is.

*Parádi Gyula*⁴⁴:

Nem szívesen gondolok rá vissza. Nagyon szomorú emlékeim maradtak vissza. Hát mégis el kell, hogy mondjam, azért, hogy talán az életben még egyszer ilyesmi ne ismétlődjek meg. Remélem, hogy ez így lesz. Én spontánul csapódtam a tömeghez. Vidéken dolgoztam, előző este érkeztem haza a szülőfalumba, és azt hiszem, innen a Tanácsházától nem messze, az „Aki magyar, velünk tart!” hívásra csapódtam be a tömeghez, majd aztán barátokkal, ismerősökkel megálltunk itt az Országzászló talpzata előtt, az akácfánál. Először mondták a beszédeket, és mikor a Himnusz kezdte énekelni a tömeg, akkor ösztönszerűleg felnéztem, és megláttam a repülőgép torkolattüzét. S egy barátom, Sánta Pista vállát fogtam, és mondtam neki: „Vigyázz, lő a gép!” Én még tudtam tenni egy félfordulatot, ő úgy maradt. Őneki így a fél vállát, fél fejét szétvitte, meghalt. Énnekem egy ilyen nyitott tenyérnyi lyukat csapott, ahol a tudóm meg minde-nem így kilátszott. Hanyatt estem. Ennek az első sorozatnak az első három golyója közül valamelyik biztos, hogy engem talált

el. Közvetlen mellettem álltak korombeli lányok, beszélgettünk, azok sértetlenül megúszták. Tőlem balra, azok meg már megsebesültek vagy meghaltak. És én ott hanyatt vágódtam, szóval olyan érzés volt, hogy egy nagy gép engem megfog, és ott lecsavar a földre. Hallottam, tört az egyik lábam, és ott néztem így nyitott szemekkel végig a három sorozatlövést. Az elsőből kaptam, aztán Szolnok felül visszafele, mint itt a Kovács Miklós elmondotta, pár másodperc leforgása alatt jött vissza és akkor végiglőtte ismét a terepet. Akkor barátok, ismerősök megfogtak, hogy orvoshoz vigyenek, és az úgynevezett Kis órásbódéig, vagyis a Podolák-ház és az órásbódé közötti bejáráig tudtak elvinni, mert akkor megint visszajött harmadik sorozatra a gép. Ott ledobtak engem, ők bementek a lépcsőház alá, és én ott a Kis órásbódé lépcsőjén így félig hason voltam, és még akkor odalőtt fölém, hullott rám a vakolat, meg minden. Hát, hogy nem ért-e abból szilánk vagy valami, nem tudom. És hát orvoshoz vittek engem. Én idáig láttam, idáig emlékszem. Innen kerültem be az orvoshoz, majd a kórházba, ahol közel 124 napot töltöttem, többszöri műtéttel. Most még élek. Ahogy itt elnézem, jócskán kevesen vagyunk itt abból a generációból, mi is megöregedtünk.

Hát azt hiszem, hogy én voltam itt az élők között a legsúlyosabb sérült és a doktor úr bizony úgy nyilatkozott, hogy ne pazaroljuk a kötszert, mivel úgyis kevés volt. Úgysem éli túl, esetleg egy-egy órahossza az élete. Azért nem is szállítottak el avval a teherautóval, ami a sebesülteket vitte, mert akkor én is mondtam, hogy ne vigyenek el. Hát akkor, ha meg kell halni, itt haljak meg, ne az úton. Kicsit meghatódom, mert hát, sajnos, velem történt meg. És később mentőautó érkezett Szolnokra, és oda szállítottak el. A Szolnoki Tüdőkórházba' kezelték. Nem tudom, hogy megragadhatom-e az alkalmat, hogy megköszönjem a fáradtságos munkájukat. Közöttük Babintszki professzor úrnak, aki éjt nappallá téve dolgozott, három műtéttel segített ide vissza az emberek közé engemet. Hát onnan kezdődött az életem. Betegként, nyomorékként kerültem haza. Munkahelyem volt, vissza-kerültem elég korán, mert sajnos az akkori Főorvosi Hivatal

Kecskeméten úgy vélekedett, hogy ne szimuláljak, piszkos ellenforradalmár, menjek dolgozni, elég közel az utolsó mellkasműtétémhez. Hát ott barátok és társak segítettek a túléléshez. Éltem, szenvedtem. Ne tudja meg senki, hogy mi az, 16 évesen nyomoréknak lenni. Ezt nem kívánom annak sem, aki csinálta, mert senkinek nem lehet ilyet kívánni.

*Hegedűs Imre*⁴⁵:

A rendőrséget okt. 26-án szétzavarták. Nem volt rendőrség. Hogy valami verekedés vagy valami hasonló ne történjen, hát szóltak nekünk egy párunknak, hogy mi ne menjünk a tömeggel körbe, hanem gyűjünk ide rögtön. Idegyűtünk hát — akkor a régi piactér volt itt —, itten álltak már az Országzászlóval szembe, és mi ottan foglaltunk helyet, és láttuk a Varga Imre kocsija volt az a stráfkocsi, amelyiken ültek a Vilmos meg..., amelyiknek a feleségét is megölték. No aztán, minekünk az volt itten a dolgunk.. az lett volna, hogy a hangadókat vagy verekedőket, vagy ilyen alakokat leszereljük. De hát nem is volt semmi. Majd amikor megtörtént a baj, ugye hát, Czakó Ferinek a feleségét a kocsijával együtt agyonlőtték. Akkor a Feri megvadult valóban. A párttitkár, Fehér az akkori pártház (a mai vasbolt) felül gyűtt. Feri meg gyűtt erről a templom felül. Mi még ott voltunk. Akkor tényleg nekirontott, egyszer-kétszer megütötte Feri a párttitkárt. De aztán mi lefoglaltuk, szétszedtük őket, de úgy, hogy a Ferinek nem lett különösebb baja, mert utána, hogy lecsillapodott egy kicsit a hangulat, maga a párttitkár is úgy nyilatkozott, hogy ha ő volna adott helyzetben, mint Feri, ő is ugyanazt tette volna. Úgyhogy Ferinek nem is lett baja. Meg akkor a sebesült felesége is ott volt, azt én próbáltam elkötni, mert ugye mentettük a menthetőt, de nem lehetett. A kicsi lány egészen szorosan a nyalábjában volt. Valahogy úgy érte a lövés, hogy érte a kicsit is, meg az anyját is. Pontosan combtövön, azért lehetetlen volt jól elköt-

ni, de azért próbáltuk. Letéptük rulla a harisnyát, osztán elkötöttük, de csak elvérzett szegény.

Akkor osztán észrevettem az én apámat, aki a tanácsnál volt kocsis, stráfkocsizott. A templom kerítése mellett állt, és a tömegtől már nem tudott keresztülgyni, hogy begyűjön a Tanácsház udvarára. Ott a templom kerítése mellett őt is találta érte. Én meghallottam, és akkor aztán én is azon voltam, hogy menjek oda és segítek. Bevittük, kötöttük, meg hát amit lehetett ottan a központban.

A Parádi gyerekek is, hogy egymásba voltak borulva! Először az egyik az első sorozatból kapta a lövést. Akkor szétszaladtunk egy kis időre. A repülő még akkor visszafordult, és próbáltuk volna húzni a sebesülteket. Igen ám, de gyorsan megfordult a repülő. Elkezdett lőni és a Parádi gyerekek a testvéröccse mentette volna a bátyját, és ahogy húzta volna, akkor kapta a lövést. Úgy maradt ott mind a kettő, mentés közben érte a fiatalabbat a találás. Utána osztán ahogy lehetett, hamar-gyorsan a templom kerítése mellé, meg a templomba is vittük be a sebesülteket.

Ott is lettek kötözve, sokat elvittek az autók, és hát utána persze, már féltünk, csak akkor mertünk kimenni, amikor láttuk, hogy a repülő eltávolodott. És utána még, amit lehetett, mentettünk. Sajnos, ez volt.

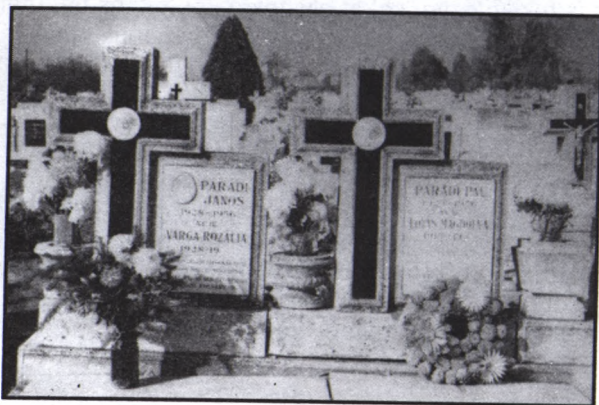
Hát, az ókéskeieknek, Horváth bácsiéknak is volt szőlejük Lakiteleken, a Szikrában. Az én feleségem járt oda hozzájuk napszámba. Kinn voltak szüretelni és akkor, mikor itten ez történt, ez a baj, gyűttek hazafelé, osztan akkor ott is lövöldöztek a szüretelőkre. Ahol tömeget láttak, oda egy párat odalövöldöztek. Osztán szaladtak szét az emberek, hasaltak a földön. Ilyeneket mesélt a feleségem, amikor Lakitelekről hazagyűttek a szüretből. Onnét tudom megemlíteni, hogy ott ilyen volt.

Vörös Józsefné (1956-ban Parádi Jánosné) ⁴⁶:

— Kint dolgoztunk a Hajdú-szőlőben. Gyütt valaki, bekiabált a kerítésen, hogy felvonulás lesz. Jól van, mondta Pali, a sógorom, nézzük meg közelebbről. A férfiak feltűzték a nemzetiszín kokárdát, elmentek, mi meg otthon maradtunk az anyósommal főzni. Hallottuk a lövéseket, de nem gondoltunk semmi rosszra. Itt kétszer is átvonult a front, nem volt az olyan rég... Dél körül hozták a hírt, én a kötényt sem vettem le, úgy ugrottam a kerékpárra. János még élt, amikor mellé térdeltem, de ki volt fordulva az egész hasa. Újságpapírral takarták le a sebét. Csak annyit mondott, vigyázz a fiunkra! Őt vitték ki elsőnek a temetőbe.

— Sose próbálta kinyomozni, hogy mi történt?

— Én? Egy ellenforradalmár felesége? Örültem, hogy fölvetek az állami gazdaság konyhájára dolgozni. Ott maradtunk az anyósommal férfi nélkül. Ott volt a föld, a gyerek. Élni kellett. Si-rattam Jánost, még most is sajnálom, de a parasztnak nem lehet igaza, ha politikáról van szó. Így volt ez régen is, így van ez most is, és így lesz mindig.

A Parádi-testvérek sírja az újkécskei temetőben

Batka Gyula, 1956-ban

*a tiszakécskei Nemzeti Bizottság elnöke*⁴⁷:

1956 októberében az emberek hallgatták a rádiót, s a pesti forradalom híre napok alatt országszerte elterjedt. 27-én már nálunk is a tetőpontjára hágott az izgalom. Spontán jött ez az érdeklődés, az iparosok az Ipartestületben szerveződtek, a munkásság a Permetezőgépgyárban. Én ekkor az újkécskei iskolában tanítottam, matematika-fizika szakos tanárként. Az iskolában is élénken tárgyalta a nevelőtestület az eseményeket s a várható fejleményeket. Még a gyerekek is az udvaron, a szünetekben. Később azzal vádoltak minket, hogy a tanulók elégették a tankönyveket, s mi is segítettünk ebben. Ez nem igaz. Égetés nem volt. De az iskolaudvar valóban tele volt eltépett, szétdobált orosz tankönyvekkel. Október 27-én reggel a tanulóifjúság közül három- vagy öttagú küldöttség ment a tanácselnökhöz azzal a követeléssel, hogy szüntessék meg az orosz nyelv kötelező oktatását. Ez a tanulók kérése volt, ők szervezték meg a küldöttséget. Előbb az iskola igazgatójához fordultak, az ő beleegyezésével indultak a községházára. Én kaptam az igazgatótól a megbízatást, hogy kísérjem el őket, hiszen tanulót felügyelet nélkül nem lehet hagyni. Ők a kocsíúton vonultak, nemzetiszínű zászlóval, én a járdán mentem. Ez 27-én délelőtt, 9-10 óra körül történt.

A nagygyűlést kb. 11 órára hirdették meg. A tantestület úgy döntött, hogy a tanulóifjúságot nem vonjuk be a politikai eseményekbe. Hazaküldtük a gyerekeket, s a tantestület is elhagyta az iskolát. Ki-ki a saját belátása szerint vett részt a gyűlésen. A tanulókat nem ösztökéltük arra, hogy kijöjjenek, de azért közülük is sokan kint voltak.

A felvonulók a Kőrösi utcán érkeztek az Országzászlóhoz. A téren 1000-1500 főnyi tömeg gyűlt össze.

Én is kint voltam, a feleségem is. A régi Piac tér, más néven Szent Imre tér déli peremén álltunk, a mai Takarékszövetkezet épülete előtt. Addig húzódott a tömeg.

Először a tanácselnök, Orosz Zoltán beszélt. Hallani nem nagyon lehetett, nem voltak erősítők. A tömeg nyugodt volt, szinte áhítatos. A szónok azonban szükségét érezte, hogy további nyugalomra szólítson föl, hiszen nagy volt az elégedetlenség és a nyugtalanság mindenütt az országban, így Tiszakécskén is. A Burkus volt az a végrehajtó, aki gátlás nélkül sanyargatta a kécskeieket.

Fuvarosok is érkeztek a felvonulásra. Fisi Vilmos a kocsi mellett állt, Bolyós Mihály a kocsi tetején, kb. ott, ahol most a „párt-épület” déli sarka van. — Hol a Burkus? — kiáltották. Mozgolódás, zúgolódás támadt, a felgyülemlett keserűséget így öntötték ki a szívükből az emberek. De fegyver nem volt senkinél, s nem is indult el senki, hogy szerezzen. Csak zúgolódás volt. Közben is, míg Matúz Dezső a Talpra magyart szavalta. Utána a tömeg a Himnusz énekelte. S akkor jött a repülőgép... Tett egy fordulatot itt a mi házunk mögött a Holt-Tisza fölött, s utána visszafordult s a tömegre tüzelt. Én először azt hittem, hogy riasztásul vaktölténnyel lönek. A tömeg elvetette magát. A gép két vagy három sorozatot adott le. Gépagyúval lőtt, meg géppuskával is. Halottak, sebesültek tömege maradt fekvé az utcán és a piactéren. Tizenhét halottat mondanak, de akkor többet is hallottunk. Voltak ott olyanok is, akik nem voltak kécskeiek, s valahol távol haltak meg. A halottak közül személyes ismerősöm volt Lovas Jóska, Szitár Jancsi, de látásból ismertem a gyógyszerári takarítónőt is. Éppen a postára ment, vitte a napi postát.... Matúz Dezső a szavalat után ott állt továbbra is az árbócrúdnál. Súlyosan megsérült ő is és még sokan, ismerősök. Én szinte mindenkit ismertem, hiszen kécskei vagyok.

Mindenki futott, ahová tudott. Mi a családommal a Takarékszövetkezet szenespincéjében találtunk menedéket. Zsúfolásig tele volt a pince menekülőkkal.

A lövés után rémület és kétségbeesés lett úrrá a falun. Amint feljöttünk a pincéből, azt láttuk, hogy a felbőszült emberek üldözőbe vettek egy embert, aki a Tanácsháza előtt a katolikus templom felé futott....

Gémes Mihály címzetes prépost⁴⁸:

Amikor az első lövés eldördült, ide a római katolikus templomba menekültek be az emberek, itt volt a menedék, az első számú menedékhely, itt kötözték a sebesülteket. Kinn álltam a szobor mellett, a Szent János szobor mellett, ott csapódtak be a lövedékek a földbe, lángoltak és akkor szaladtak be az emberek a templomba.

Itt is, a két padsor között, sebesültek feküdtek, s ott is feküdt egy, a mellékoltár lépcsőjén. Láblövést kapott szegény, bokalövést. Fialasszony volt, Rozika. Azután a legtöbbet a sekrestyében kötözték. Csoportban jöttek.

Azt a Jóisten rendelte így, hogy segíteni tudtam. Nem volt nekem szándékomban ilyen, hogy én „hős” legyek.

Bejöttem ide a templomba segíteni, s aztán szóltak, hogy menjek, kinn kínoznak egy embert. Akkor hozták ki a pártitkárt a községházáról, s akkor odaszaladtam: „... ne bántsátok, nem ő a gyilkos”. Vérben forogtak a szemek, érthető dolog: a fiú ott vergődik a homokban, fiatal gyerek... Sikertelenül leszerelnem őket. Így volt, rettenetes nap volt az, kérem szépen. Nem készültünk mi erre.

A Jóisten adott erőt, hogy meg tudjuk állni a helyünket. S örülök, hogy be tudtam kötni pár sebet, meg aztán testileg-lelkileg segíteni tudtam, és hát ugye, hogy meg tudtuk állítani a vérontást. Mert ha akkor kinyílt volna a bicska, barátom, nem állt volna meg egy embemél. A Jóisten intézi a sorsunkat, ő látja az igazságot egyedül. Én nem tudom, hogy kit terhel a felelősség, nem tudom.

Somodi László⁴⁹:

Október 27-én én is kimentem a nagygyűlésre. A felvonuláson nem vettem részt, de a térre kivitt a kíváncsiság. Az első lövés után hazarohantam a családot menteni. A Szikvízgyárral

szemben laktunk, a Gyovai-házban. A kisfiúkat a feleségemmel gyorsan levittük a pincébe. Alighogy leértünk, a repülőgép újra fordult és lőtt. A mi házunk tetejét is találat érte, a mennyezetet is átlukasztották a golyók. Szerencsére akkor már a pincében voltunk. Szemben, a Szikvízgyár előtt állt a szódáskocsi. A lovakat találat érte, elpusztultak. A pincénk tágas volt. Az emberek hozzánk mentették a sebesültek egy részét. Inkább csak a könnyebb sérülteket. Kötöttük, ápoltuk őket.

*Dibusz Imréné Sándor Éva*⁵⁰:

1956-ban ott laktunk, ahol most az öcsémnek, Lalinak a háza áll, az akkori Kossuth Lajos, a mai Bajcsy-Zsilinszky utcában.

Édesapánk abban az évben hunyt el. Édesanyám nagyon féltett minket, gyermekeket, s ezekben a nyugtalan időkben nem engedett ki az utcára. Mi is nagyon szerettünk volna kimenni a fölvonulásra, de a kertbe is alig lehetett. Onnan láttuk a repülőgépet, a lángcsóvát, hallottuk a lövéseket! Rémisztő volt. Beszadtunk a házba.

Később, ahogy újra kimerészkedtünk, egy asszonyt láttunk vánszorogni az utca túlsó oldalán. A főtér felől jött, a lábán a harisnya csurom vér volt. Alig bírta menni... JDO

*Zoboki Balázsné Sánta Anna*⁵¹:

1956-ban már fiatalasszony voltam. Október 27-én a kislányommal voltam otthon. Ott laktunk akkor is, ahol most, a Kőrösi utcán, közel a templomhoz. A férjem nem volt otthon, dolgozott a Permetezőgépgyárban. Ő nem vonult föl, és nem volt a gyűlésen sem. Ha tudta volna, hogy én is ki akarok menni, biztosan megakadályozta volna. De én nagyon kíváncsi voltam, tudni és látni akartam, hogy mi történik. JK

Egy kerekdombi ismerősünk, Szűcs Ilonka volt nálunk. A kis-

lányom aludt, otthon hagytam őket, s futottam a fölvonulásra. A Sugár utcán én is meneteltem egy darabig a tömeggel. Énekeltek: „Föl, föl vitézek a csatára...”, meg kiabálták: „Aki magyar, velünk tart”, „Ruszkik haza” meg ilyeneket.

Nem mentem teljesen körbe velük. A Vatatin-közben átfutottam a Kőrösi utcára, hazaszaladtam megnézni a gyereket. Újra kimentünk, most már Ilonkával, az Országzászlóhoz. Ahogy kiléptünk, épp akkor ért ide a tömeg is. A templomkertben álltunk meg, a főlépcsőnél.

Hallgattuk mi is a beszédet, a Talpra magyart, énekeltük a Himnuszt... Amikor a repülőgép először lőtt, Lukács Jóska bácsi elkiáltotta magát: „Panna, hasalj!”. A bokrok között kúsztunk. Rohantunk hazafelé. A repülőgép újra és újra visszatért és új sorozatokat adott le. Minden sorozatnál földre vetettük magunkat a fal tövében, majd kúsztunk, mentettük az életünket. Szűcs Ilonka megsebesült, a szomszédunk, Lukács Jóska bácsi is. Én sértetlenül értem haza.

A kíváncsiság csak nem hagyott otthon nyugodni. Ki-kiszaladtam az utcára, majd átfutottam a Kőrösi utcai iskolába. Az emberek pokrócra fektették a súlyos sebesülteket, megfogták a négy sarkát, s úgy vitték őket Bedő doktor úrhoz, akinek a rendelője az iskolával szemben volt. De nem fértek el a rendelőben, így az iskolában helyezték el egy részüket.

Rettenetes látvány volt! Láttam Lovas Jóskát is. Jajgatott, könnyörgött: Testvérek, ne hagyjatok meghalni!...

*Nagy Lajos*⁵²:

Lementem a rétre szára'. Úgy egy, fél kettő felé, amikor indultam hazafelé, a templomtól a rét felé, a Holt-Tiszán keresztül elrepült a fejem fölött két harci repülőgép. Ókéske felett megfordultak, majd jöttek vissza a falu szolnoki oldalán. A jobb oldali gép elhagyta a másikat és ment Kocsér felé. Emez pedig a vasútállomás felett megfordult s egyszer csak látom, hogy okádja a

tüzet az orrából. Végig a Körösi utcán, majd Ókéske felől újra géppuskázott. A Holt-Tiszán keresztül ment el Tiszaug felé, a békéscsabai utat ugyancsak végigpásztázva. Ahogy megyek be a faluba a lovaskocsival, látom, hogy Sáfrán Laci bácsi hajadon fővel, megriadva szalad. Parasztot ritkán lehetett kalap nélkül látni. Gondoltam, itt nagyon nagy baj lehet. Be ne menj, Lajoskám! — kiabált az öreg. A Vásár utca végénél két síró kislánnyal találkoztam. Hajtom a lovat, s látom, Hanusz doktor kiskapujánál rengeteg ember, s ott a mentő. Akkor már hallottam, hogy repülőtámadás volt. Hazasiettem, anyám mondta, hogy ne menjek sehová, de nem volt maradásom. A mai pártház helyén, ahol egy 38-as emlékmű állt, a Parti Iskola mellett, oda mentem. Ott lett volna ugyanis a felvonulás. Hát, ott jajgató, síró emberekkel találkoztam. Bementem a község házára, ott pedig az egész folyosó tele szétdobált iratokkal. Mi történt itt? — kérdeztem, mire Szigeti Imre bácsi és Gál Lajos azt mondták:

— Eridj ki a temetőbe és meglátod.

Korvin Lászlóné Békési Lídia
(1956-ban Lovas Józsefné) ⁵³:

Csak annyit tudok, hogy a frontot én Budapesten vészeltem keresztül és rengeteget megéheztem. Tehát mint háromgyerekes anyának, első reakcióm az volt, hogy menj el a boltba, hozzá! sőt, cukrot, lisztet. Tőlem ezzel vált el a férjem. Én 10 évet éltem le vele, soha nem vettem észre, hogy politizált volna. Mondták, hogy fölült a motorra a nemzetiszín zászlóval és bejárt a társközségeket, Bögöt és Kerekdombot: „Testvéreim, gyertek, eljött a mi időnk!” Én legközelebb csak 12 óra után találkoztam vele, amikor a csöppet (aki esztendő) lefektettem, a másik két kislányomat kézen fogtam. Akkor sem politizálni indultunk, csak „keressük meg apátokat!” Átkozottak és gonoszak, akik azt mondják, hogy verekedés volt, mert ott a Talpra magyart... sza-

váltak, és végig mellette voltam, de mert én Pesten voltam a fronton és ott mint tizenéves kislány, mellettem haltak meg emberek, ugyanígy, amint kenyérért álltak sorba, és ez lerakódott a sejtjeimbe. Amikor láttam megbukni a repülőt, akkor azt mondtam neki:

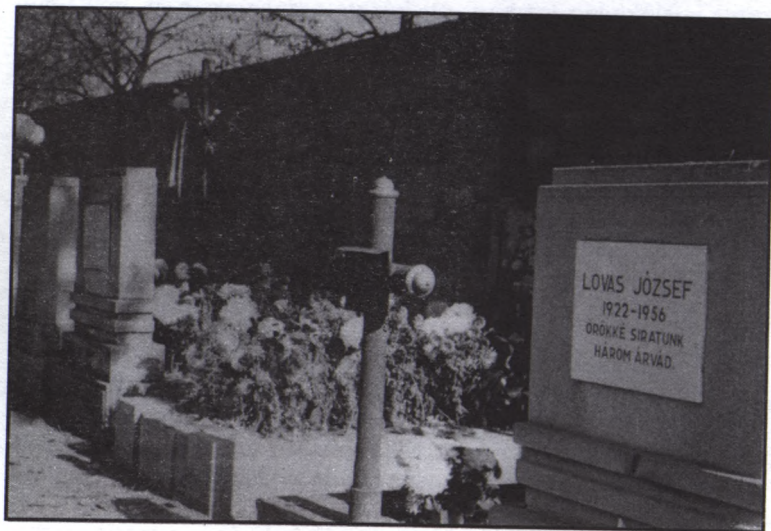
„Apukám, nekem ez a repülő nem tetszik...” S ez volt az utolsó szava: „... ugyan már, ne lázítsd a tömeget, hát nem tudod, hogy mit élünk át, te ezt nem tudod átélni?” Én akkor megfogtam a 9 és 6 éves kislányom kezét, és szégyelltem még önmagam előtt is, hogy félek. Szép óvatosan kihúzódtam a tömeg szélére, láttam a repülőt megbukni, láttam a tüzet, ahogy kilövelt és akkor megfogtam a két kislányomat és hátat fordítottam az egésznek és örülten rohantunk a Tiszalaposra, úgy 100 méterre. Rettenetes volt a helyzete annak a több száz fős tömegnek. Mellette volt az iskola bezárva, szemben vele a tanácsháza bezárva, baloldalon lezárva, ott kúsztak-másztak, nem volt hova elbújni. És hazavittem a gyerekeket, lefektettem őket. Leengedtem a spalettákat. Zörgetnek, mondják a férjem megsebesült a lábán, nincs lába. Otthagytam a gyerekeket, és futottam. Előbb azt kérdezte, Fazekas nénitől, mit tenne azzal az emberrel, aki ezt csinálta. Én megfogtam a kezét és azon az úton végigvezetném, ahol mint nyári zápor után a csatornában, hömpölygött a vér, én oda vinném. Itt egy szatyor, ott egy kalap...

*Id. Rédei István*⁵⁴:

Az én bátyám is ottan, a templom előtt, ott halt meg. Asztalosmester volt, az Asztalos Ktsz-ben dolgozott. Azelőtt, a régi rendszerben csendőr vót. Üzentek neki a tanácstul. Valaki, olyan kézbesítő, járta a falut. Mer abba' az időbe' a tanácsházán vótak ilyen kézbesítők, akik vitték ki az értesítéseket. Muszáj vót neki kimenni. Azért vót muszáj, mert tudták, hogy csendőr vót, és hogyha nem megy ki, akkor ellenük lett vóna, s elvitték vóna. Fét, ha nem megy ki, akkó meg elviszik, mert csendőr vót. Én

itthon vótam, kinn álltam a kapuba', akkó gyűtt egy ember, oszt azt mondja: — Jaj, Pista, Berci bátyádat is agyonlűtték!

Hát ugye fő vótam én is lángolva, oszt mentem ki biciklivel, de már akkor értem ki, mikor mán eltakarították a halottakat a temetőbe, ott vótak 18-an. Feküdtek egymás mellett mind a vértócsába'. A bátyámnak is a felső karcsontját a dumdum-golyó kivitte... meg ide a jobb szemöldökibe kapta a dumdum-golyót, oszt szétvágta a feje tetejét. A téren vértócsában mentem, a gumi elmerült a vérben, annyi vér volt ottan, meg sapka, meg táska...

Lovas József sírja az újkécskei temetőben

*Kapásné Czakó Erzsébet*⁵⁵:

Édesanyám nagyon félt, és el akartunk menni a nagymamához. Édesapám munkatársának a feleségével találkoztunk a vendéglő sarkán. Ő azt mondta, hogy kinn vannak a felvonuláson és én sírtam, toporzékoltam, hogy anyu, ne menjünk oda. Az Országzászlónál mondtak beszédet, mi is ott voltunk, s utána nem sokkal jöttek a repülő. Aki a beszédet mondta, valószínűleg tudta, hogy jönnek, mert amikor meglátta a repülő, elmenekült a (mai) papírbolt udvarába. Akkor még nem lőttek először, csak elmentek fölöttünk, és utána mi átmentünk a templom felüli oldalra. A piactéren volt egy élelmiszerbolt, és ott ereszkedett le a repülő, és amikor én visszanéztem, azt hittem, a repülő lezuhant, mert olyan volt, mintha lángolt volna, és anyukám fogta a kezemet, ő ment a kövesút felől, és ő ott meg is halt. Megpróbáltam menekülni, és ott feküdtek az emberek, de nem tudtam miért. És ott a templom kerítésénél állva maradtam, és akkor ott sérültem meg. Egy férfi vitt be a templomba, és ott vették észre, hogy megsebesültem. Elvittek az orvoshoz, amikor már nem lövöldöztek annyira, és utána kórházba kerültem, kb. 2 hétig voltam benn. Az anyukám temetésén nem voltam. Akkor hét éves voltam.

Lunczer Ferencné

*(Lovas Julianna, Lovas József leánya)*⁵⁶:

Nekem az édesapám halt meg, s az ember 44 éves korában is árvának érzi magát. Soha az életben nem lehet kiheverni, nem lehet pótolni senkivel és semmivel. Én is ott voltam. Reggel elmentem az iskolába. A rádiót hallgatta mindenki. Nagyon zavarosak voltak a viszonyok, és a tanító hazaküldött bennünket. Abban az iskolában voltunk, ahol tulajdonképpen a mészárlás színhelye volt. Hazamentem és az anyu kézen fogott bennün-

ket, azt mondta: „Kislányom, soká lesz még iskola, menjünk el sétálni!” És találkoztunk apuval. Akkor már vonultak a faluban végig, s az '56-os jelszavakat kiáltozták: „Ruszkik menjetek haza!”, „Le a kommunistákkal!”

Tulajdonképpen nekem olyan volt, mint egy május elseje. Fényképszerűen rögzült bennem, csak arra emlékszem, hogy a nyárfák voltak sorba ültetve. Amikor megláttuk a repülőgépet, a fák elhajlottak, annyira alacsonyan szállt a repülő a tömeg fölött. Én akkor azt hittem, és ma is úgy él bennem, hogy a repülő szelétől elhajlottak a fák, és akkor az anyu azt mondta: „Édesapám, menjünk innen, és félek!” És akkor édesapám azt mondta, amikor föl nézett: „Hát magyar, ez nem fog lőni!”

Nem emlékszem rá, hogyan kerültünk haza. A Tiszalaposon végig hason csúszva-mászva. És utána vártuk aput. Nagyon

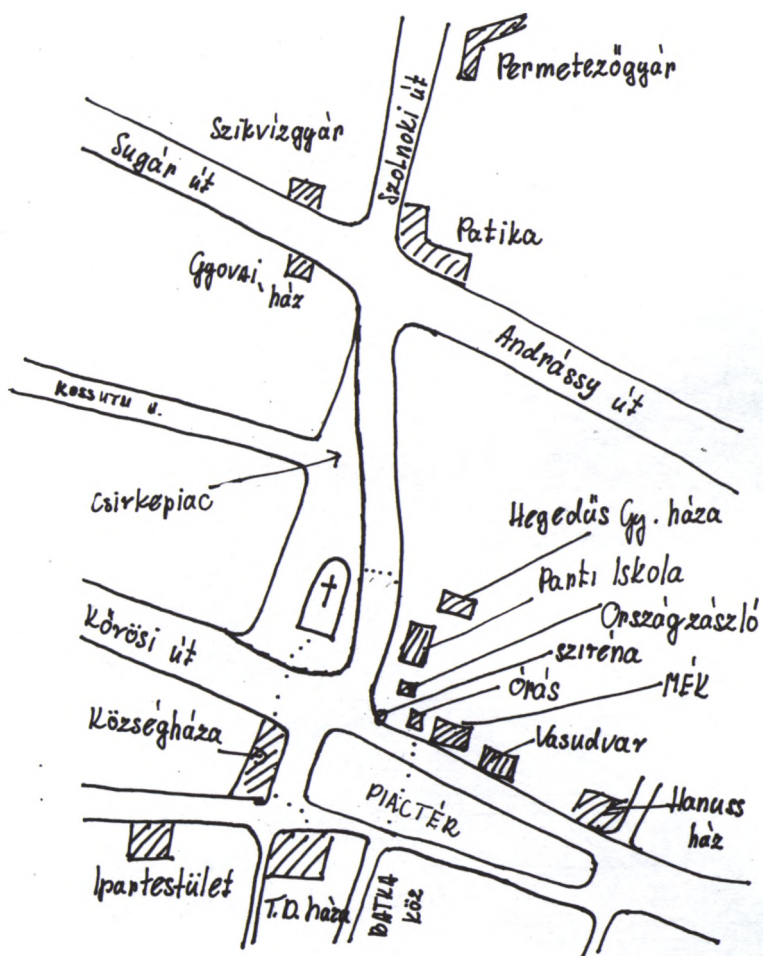
Czakó Ferencné Mihályi Gizella sírja az újkécskei temetőben

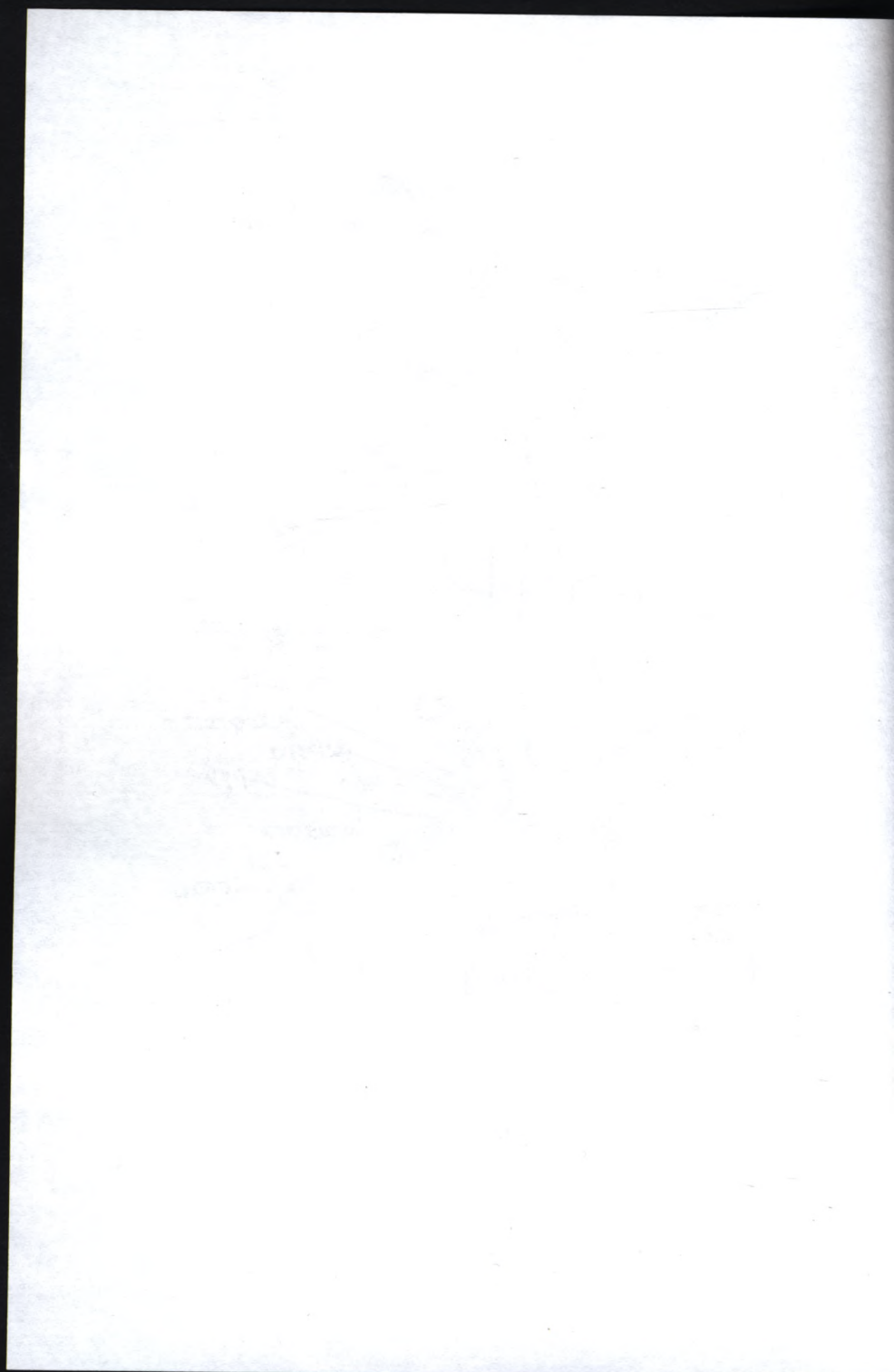
szerettem édesapámat. Én nem kívánok bosszút, hisz bosszú csak bosszút szül. A rendszerváltásból én csak annyit érzek, hogy addig titokban sirathattam apámat, most nyíltan sirathatom.

*Lovas Albert*⁵⁷:

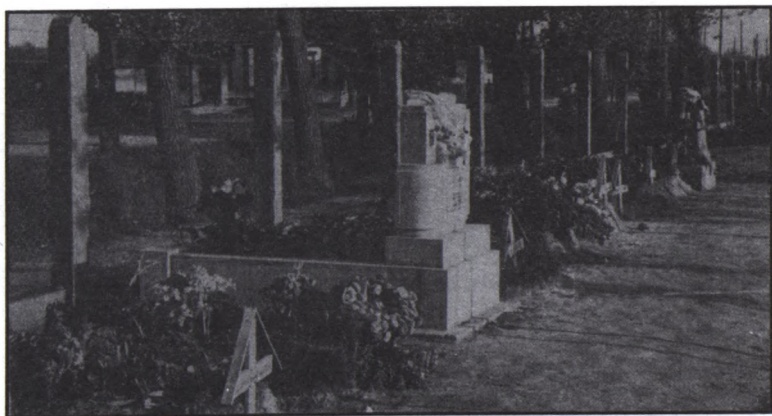
Azon a napon, azon a döbbenetes és tragikus napon, október 27-én mi a feleségemmel együtt ebben a lelkes és felszabaduló felvonulásban vettünk részt. Ünnepi és szabad felvonulás volt. Amikor éreztük azt, hogy talán most megszabadulunk a bilincsektől, a rabságtól. És itt foglaltunk helyet az Országzászló előtt. Lovas Jóska állt előttünk, így három és fél, négy méterre, és ott talpon állva, ugye, hallgattuk az ünnepi beszédet, majd a Himnuszt. Mikor a *földerítő repülőgép jött Szolnok felől*, majd utána váltott a repülőgép és tüzet nyitott és akkor, ugye, a döbbenetben és ijedtségben nem tudtunk mást tenni, néztük, hogy merre szaladjunk. Elszaladtunk a Tóth Dinis ház felé, mert erről együtt a repülőgép, tehát ugye akkor biztos, hogy majd a következőkben is arról gyün és hát ugye, eszeveszetten futott az ember, ahová tudott. És akkor ott mégse találtuk magunkat jónak, újra visszajöttünk a piactéren keresztül, de nem jöttünk ki egészen, csak a piactér közepéig, *újra ott volt a repülőgép és sorozatot nyitott*. És mikor *már harmadszor futottunk*, odaérkeztünk a Parti Iskolához, s *akkor harmadszor tűzelt a gép*, már akkor harmadszor fordult meg és utána futottunk be és menekültünk be a Hegedűs Györgyékhez a lakásukra, ahun már ott voltak sebesültek. Ott volt vérben fetrengve és kötözték Varga Sanyit, a Varga Pistának az öccsit, és ott volt a gyógyszerárban, akkor ilyen szolgálati kisegítő munkát végző nő, aki szintén halálosan megsebesült, és meg is halt. Egy borzasztó látvány volt. Egy-egy leírhatatlan! És annyira, hogy akit láttam, akik voltak, azok, akiket sebesülve láttam, elesve — hát nem tudom... nem tudom.

Mert én a feleségemet védtem, hiszen fiatal házas voltam, és mikor beértünk Hegedűséhez, a feleségem elesett, a karjaimba borult és elájult. Azt élesztgettük. Pont akkor szaggatták a lepedőket, a fehér ruhákat, kötözték a sebesülteket, akiket bírtak és az a látvány, ami ott bennünket ért, az egy felejthetetlen és kitörölhetetlen. És kérem szépen, ez egy olyan esemény, egy olyan gyilkos, népellenes esemény, ami fölött nem lehet szemet hunyni! Ezt nem lehet elfelejteni! Ezt nem lehet, hogy majd tegyük félre, nem történt meg! Ez egy megtörtént esemény volt, és akik ezért felelnek, azoknak elő köll állni. Kérem szépen, aki bűnt követ el, bármilyen módon, annak vállalni kell a tettét! Magába köll szállni és bűnbocsánatot köll kérni, meg köll követni az áldozatokat. Nem, a vérengzést nem akarja a nép! Nem, tévedés...tévedés! Megbocsájtást... megbocsájtást. De a bűnnek az elismerését várjuk. Azt várjuk, hogy elismerjék, „Itt vagyok, én követtem el. Igen, végbement az a cselekedet, amit elkövettünk. A magyar nép, a testvér... testvér ellen tette és ezért megkövetjük a magyar nemzetet, a magyar nép fiait, az árvákat, akiket ez a szörnyűség ért.” És kérem szépen, akkor lehet megbocsájtás.

A halottak és a sebesültek

A sortűz áldozatainak sírjai az újkécskei temetőben

A véres öldöklésnek név szerint 17 halottjáról és 110 sebesültjéről tudunk. A szemtanúk emlékezete 17-24 közöttire teszi a halottak számát, de több névre nem emlékeznek. A sebesültek listáján is csak azok szerepelnek, akik Kécskén orvosi ellátásban részesültek.

A sebesültek névjegyzékét Medveczky Mihály községi tanácselnök állította össze a tiszakécskei orvosi naplóból 1957. február 26-án, s küldte el összeegyeztetés végett a tiszakécskei Római Katolikus Plébániahivatalnak. Az eredeti példány ma is ott található.

A halottak névsorában 1-15-ig szereplő elhunytak Halottvizsgálati bizonyítványának egy-egy eredeti példányát ugyancsak ott őrzik. Az iratokat — kivéve Gyapjas Ferencét — halottkémi minőségben dr. Bedő István tiszakécskei körzeti orvos és Tiszavári Dezsőné anyakönyvvezető látta el kéjegyével 1956. október 28-30-án.

A halotti bizonyítványok hátoldalán van egy rovat, amelyben a kérdésre, hogy „Erőszakos halál vagy annak gyanúja fennförog-e”, következetesen ez áll: „Igen. Repülőgépről leadott lövések következtében”.

A halottak névsora

Neve	Lakás	Váltság Születési év	A halál oka	A halál helye	A temetés helye
Bognár József	Tiszakécske Újkécske, Béke u. 29	római kat. 1929.	szívövés	Placér	Az újkécskei temető talánál
Csonka László	Tiszakécske Kerekdomb 21.	római kat. 1939.	fej- és szív áthaláló lövés	Placér	Az újkécskei temető talánál
Czáló Ferencné Mihály Gizella	Tiszakécske Újkécske, Béke u.	római kat. 1927.	tüdőövés elvérzés	A templ. kertjénél az út szélén	Az újkécskei temetőben
Fazekas Imre	Tiszakécske Árkus d. 20.	római kat. 1937	szívövés	Placér	Az újkécskei temető talánál
Gyapjas Ferenc	Tiszakécske Újkécske, Béke u. 17.	római kat. 1931.	légszakadás, has- és melkasiövés	Kiskunfélegyházán a kórházban	Az újkécskei temetőben a kápolna közeliében
Herczig Győzőné Tekes Mária	Csehszlovákia kécskei származ. Itthon volt lá.	római kat. 1895.	fejövés	A templ. előtt, a Szent János szobor mellett	Az újkécskei temetőben
Kállai Árpádné Kállai Etel	Tiszakécske Újkécske Tiszasor 30.	római kat. 1901.	jobb fejtáji lövés	Az Országgyűlésnél	Az újkécskei temetőben
Lovas József	Tiszakécske Újkécske, Kossuth u. 45	római kat. 1922.	légvérvetés, hasúti elvérzés	A Kőrösi úti iskolában	Az újkécskei temető talánál
Mohácsi István	Tiszakécske Újkécske Arany János u. 49.	római kat. 1909.	melkasiövés elvérzés	A „Parti Iskola” kapujában	Az újkécskei temető talánál

Neve	Lakás	Vallás Születési év	A halál oka	A halál helye	A temetés helye
Parádi János	Tiszakécske Újkécske, Újsor 22.	római kat. 1928.	hasiövés elvézés	A templom, a közégháza és az akkori plácér közötti útkereszteződésben sérültek meg, hűnyű el- vézés	Az újkécskei temetőben
Parádi Pál	Tiszakécske Kurázs díj 45.	római kat. 1923.	jobb combot roncsoló lövés, hasúri vézés		
Sánta István	Tiszakécske Újkécske, Virág u. 19.	római kat. 1936.	fejlovas, szétromcsolt agyv.	Plácér	Az újkécskei temető falánál
Szabó Péter	Tiszakécske Székhalom díj 6	római kat. 1921.	jobb láb elővése, elvézés	A templ. vezető főlepcsőn	Az újkécskei temető falánál
Szilár János	Tiszakécske Újkécske, Szeszyár díj 11.	római kat. 1930.	nyakizmok és erek lövésállal sért.	A templom oldalánál kivülről	Az újkécskei temető falánál
Szórath György	Tiszakécske Árkus díj 54.	római kat. 1920.	hasiövés, elvézés	Besegítették a templomba, ott halt meg	Az újkécskei temető falánál
Rédai Bertalan	Tiszakécske Ókéske Malom u. 5.	református 1912.	fejlovas, agyvelőfron- csolás	Plácér	Az ókéskei temetőben
Ursai Ilona	Kocsér	római kat.	kéz- és hasiövés	Kórházban	A kocséri temetőben

Bognár József 1929-ben született Újkécskén. Tiszakécske külterületén, a székhalmi tanyavilágban nőtt fel. Lakatos szakmát tanult. Budapesten volt katona, majd Kiskunfélegyházán katonatiszt. 1954-ben leszerelt, megnősült, s a tiszakécskei Permetezőgépgyárban dolgozott lakatosként. A felvonulásra azért ment el, mert attól tartott, kiteszik a gyárból, ha távol marad. Szívlövés érte, azonnal meghalt. Az újkécskei temető falánál van eltemetve. Felesége, Kapás Anna is részt vett a nagygyűlésen, ő is súlyosan megsérült.

Csonka László 1939-ben született Ókékcskén. Ő volt a tiszakécskei sortűz legfiatalabb áldozata. Tiszakécske külterületén, Kerekdombon lakott a szüleivel. Földművesként dolgozott. Tizenhét éves korában hunyt el, fej- és szívlövés érte. Sírja az újkécskei temető falánál van.

Czakó Ferencné Mihályi Gizella 1927-ben született Kocsérón. A nagygyűlésen férjével és hétéves kislányával, Czakó Erzsébettel együtt vett részt. A katolikus templom kerítésénél, az út szélén érte a sortűz. Megpróbálták megmenteni, de elvérzett. Huszonkilenc éves korában hunyt el. Az újkécskei temetőben, a többi áldozattól kissé távolabb nyugszik. A sortűzben a kislánya is megsérült.

Fazekas Imre 1937-ben született Újkécskén, s Tiszakécske, külterületén, Árkus dűlőben lakott. Földműves volt, még nőtlen. Tizenkilenc éves korában hunyt el, szívlövés következtében. Az újkécskei temető falánál nyugszik.

Gyapjas Ferenc 1931-ben született Újkécskén. Nős volt, foglalkozása vasesztergályos. A sortűz során has- és mellkaslövés érte. Kiskunfélegyházára szállították kórházba, ott hunyt el, 25 esztendőskorában. Szülei már nem élnek, felesége Budapesten lakik. Sírja az újkécskei temetőben van, a kápolna közelében.

Herczeg Győzőné Tekes Mária (Mária Hercziková) 1895-ben született Ókékcskén. Szlovákiába ment férjhez. 1956-ban már özvegy volt. Éppen itthon volt látogatóban a testvéreinél. Egy kenyér volt a hóna alatt. A templom ajtajában állt, onnan nézte a

fölvonulást. Később, hogy jobban hallja a beszédet, Szent János szobra mellé húzódott. Ott érte a fejlövés. Azonnal meghalt. Ő volt a sortűz legidősebb áldozata. Hatvanegy éves volt. Az újkécskei temető falánál van eltemetve.

Kállai Etelka 1901-ben született Újkécskén. Éppen 1956. október 27-én délelőtt ünnepelte az ezüstlakodalmát férjével, Kállai Árpáddal. Az ünnepi misét Gémes Mihály plébános mondta el, majd áldásban részesítette őket. (Az aznapra tervezett többi esküvő elmaradt.) Ötvenöt éves korában, az Országzászló közelében érte a sorozatlövés. Az újkécskei temetőben nyugszik.

Lovas József (megkülönböztető neve „Topa Lovas”) 1922-ben született Újkécskén. Kereskedőként dolgozott. Ő volt a tiszakécskei felvonulás egyik leglelkesebb szervezője. Feleségével és két kislányával együtt vett részt az ünnepségen. Súlyos ágyéklövést kapott, a Kőrösi úti iskolába vitték sok más sérülttel együtt. Ott hunyt el, harmincnégy éves korában. Sírja az újkécskei temető falánál van.

Mohácsi István 1909-ben született Újkécskén. Nőtlen volt, foglalkozása úttör. A nagygyűlésen a „Parti Iskola” kapujában állt, ott érte a halálos lövés. Az újkécskei temető falánál van eltemetve.

Parádi János és Pál testvérek voltak. Mindketten nők, foglalkozásuk földműves. János 1928-ban született Újkécskén, s huszonnyolc éves korában hunyt el, Pál 1923-ban született Kecskeméten, s harminchárom éves korában érte a halálos lövés. Előbb Pál sérült meg, János odament segíteni. A következő lövéssorozat őt is eltalálta. János haslövést kapott. A bele kifordult, saját kezével próbálta a helyére pakolni. (Az ő sebébe nyomták bele később a párttitkár, Fehér József arcát.) Az újkécskei temetőben, kettős családi sírboltban vannak eltemetve, a többi áldozattól kissé távolabb.

Sánta István 1936-ban született Újkécskén. Építőipari segédmunkás volt, húszéves, még nőtlen. A nagygyűlésen az Országzászló közelében állt. Az első lövéssorozatból fejlövést kapott, agyvelejét a lövedék széttrcsolta. Az újkécskei temető falánál nyugszik.

Szabó Péter 1921-ben született Újkécskén, s Tiszakécse tanvilágában, Székhalmon élt. Földműves volt, nős. A lövés pillanatában a templomhoz vezető főlépcsőn állt. Jobb lábát érte a lövés. Elvérzett. Harmincöt éves korában hunyt el. Az újkécskei temető falánál nyugszik.

Szitár János 1930-ban született Újkécskén. Nős volt, földműveléssel foglalkozott. A nagygyűlésen a katolikus templom oldalánál állva érte a lövés. A nyakerek sérültek meg, elvérzett. Huszonhat éves volt. Az újkécskei temető falánál nyugszik.

Szórath György 1920-ban született Kecskeméten. Tiszakécske külterületén, Árkus dűlőben élt, földműveléssel foglalkozott. Nőtlen volt. A templom közelében érte a haslövés. Besegítették a templomba, ott hunyt el, harminchat éves korában. Az újkécskei temető falánál nyugszik.

Rédai Bertalan 1912-ben született Ókúcskén. 1945 előtt csendőr volt, ezért (valamint „fekete vágásért”) meghurcolták feleségével és gyermekeivel együtt. 1956-ban asztalosként dolgozott. A tanácstól hivatalos idézést kapott, hogy vegyen részt a felvonuláson. Negyvennégy éves korában lett a sortűz áldozata. Súlyos fejlövést kapott, az agyveleje szétroncsolódott. Sírja az ókúcskei temetőben van.

Utasi Ilona takarítónő volt a gyógyszertárban. Kocséron lakott, onnan járt át dolgozni. Szülei és testvérei hazavitték, s Kocséron temették el 1956. november 12-én.

Volt még más kécskei halottja is az '56-os eseményeknek:

Kuba János: Besorozott katonaként Budapesten halt meg a Köztársaság téri párház védelmében. A forradalom leverése után utcát neveztek el róla Újkécskén. Az 1990-es választások után sok utca nevének megváltoztatását kérték az utca lakói. Ennek az utcának a névváltoztatását nem, mert akik ismerték Kuba Jánost, őt is áldozatnak tekintik, aki nem tehetett róla, hogy abba az egységbe sorozták be, amely a párházat védte.

A sebesültek névsora:

1956. október 27-én Tiszakécskén a légitámadás következtében megsebesült kécskei és környékbeli lakosok:

1. Pálkás Béla Pereghalom 89.
2. Csáki Istvánné
3. B. Vincze Pál
4. Máté Irén
5. M. Szűcs Ilona Kerekdombi dűlő
6. Varga Józsefné Felszabadulás u. 5.
7. Balla Sándorné Felszabadulás u.
8. ifj. Balázs László Kerekdombi dűlő
9. Aranyosmaróti Klára Felszabadulás u.
10. Zvekán Ferenc Arany J. u.
11. Nagy Sándor Arany J. u.
12. Bagi Zoltán Szeszgyár dűlő
13. Gyöngyösi Balázs Felszabadulás u.
14. Bagi Imre Dohány u.
15. Szarvas Károly Csámpa
16. Ifj. Balázs László
17. Duna Antal Bajcsy-Zs. u.
18. Rózsa Ferenc Kossuth u.
19. Rózsa Gyuláné Kossuth u.
20. Bagi Gyula Szeszgyár dűlő
21. Rózsa Andrásné Béke u.
22. Nagy Béla Bög dűlő
23. Czakó Erzsébet Béke u.
24. Rózsa Gyula Kossuth u.
25. László Mihály Arany J. u.
26. Zoboki Mária Felszabadulás u.
27. Hegedűs Ferenc

28. Balla Béla
29. Gaál Franciska Dohány u.
30. Lukács József Felszabadulás u.
31. Nagy Mihályné Sánta Anna József A. u.
32. Baranyó Imre
33. Sánta Béla Széchenyi u.
34. Csernus József Székhalom 6.
35. Bagó Lajos Bögi sz. 16.
36. Kanizsai Antal
37. Hajdu Krisztina
38. Pauk József Béke tér
39. Bátyai József Felszabadulás u.
40. Varga Sándor Béke tér
41. Hanyec Lajos Vásár u.
42. Tóth Teréz Tizsator 35.
43. Lovas Mihály Kurázs 64.
44. Kengyel Józsefné Templom tér (Béke tér)
45. Bognár Józsefné Sugár u. 72.
46. Nagy Béla Székhalom 165.
47. Ifj. Baranyó Imre Tiszajenő
48. Solti Balázs Székhalom 18.
49. Nagy András József A. u. 18.
50. Nagy Éva Székhalom 2.
51. Békési Imre Béke u. 35.
52. Bubits Lászlóné Tizsator 30.
53. Kiss Mátyás Felszabadulás u. 5.
54. Gyapjas Ferenc Béke u. 14. (meghalt)
55. Várad Ferenc Gyepsor 36.
56. Barta István Kerekdombi dűlő 62.
57. Kovács István Kossuth u. 2.
58. Matúz Dezső Virág u.
59. Mészáros Jánosné Szolnok

60. Sréder Sándorné Szabadság tér 1.
61. Ifj. Bakos László Szolnok u. 1.
62. Konfár István Kerekdomb 1.
63. Sonkoly Lajos Lőcse u. 1.
64. Bagi Imre Dohány u.
65. Parádi Gyula Széchenyi u.
66. Szitár Vince Tiszasor
67. János János Tiszasor 4.
68. Ifj. Buzmath István Tiszasor
69. Vörös Mihály Kerekdombi dűlő
70. Sinka István Fodor u. 4.
71. Fazekas Erzsébet Sárhalom 54.
72. Bágyi János Kert u. 13.
73. Vas Teréz Béke u. 131.
74. Bali József Széchenyi u. 9.
75. Ádám Sándorné Szabadság tér 7.
76. Papp-Perint Domokos Kossuth L. u.
77. Sági Istvánné Pereghalom
78. Utasi Ilona Béke u. (lásd: halottak)
79. Pusztai Gergely Árpád u. 12.
80. ö. Faragó Mihályné Árpád u. 24.
81. Tóth Lajosné Tisza u. 25
82. Pápai Krisztina Tisza u. 20
83. Csillag Lajos Szabadka u. 60.
84. Szilágyi Elemér Rákóczi 39.
85. Ifj. Anyalai Ferenc Kolozsvár u. 7.
86. Nagy Irén Szabolcska u.
87. Máté Irén Rákóczi u.
88. Farkas István Szolnok
89. Molnár Ferencné Kert u. 21.
90. Lukács Gyula Felszabadulás u.
91. Kapás Bertalan Temetősor 8.

- 92. Balla István Arany J. u. 1.
- 93. Kerekes Tibor Béke u. 9.
- 94. Demeter Józsefné Béke u. 5.
- 95. Ivicz Sándorné
- 96. Bali Erzsébet Fürst S. u. 7.
- 97. Sulák Mihályné Petőfi u. 7.
- 98. Sipos József Sugár u. 38.
- 99. Molnos Ferenc Kert u. 21.
- 100. Zoboki Mihály Virág u. 3.
- 101. Újfalusi Imréné Sugár u. 106.
- 102. Csernus József Szélmalom dűlő 8.
- 103. B. Tóth Mihály Dohány u. 8.
- 104. Demeter János Béke u. 96.
- 105. Zoboki István Virág u. 17.
- 106. Lovas Lajos Béke u. 52.
- 107. Békési Bálint Béke u. 36.
- 108. Békési Imre Béke u.
- 109. Váradi Ferenc Gyepsor 36.
- 110. Kovács Lajos Ady u. 24.

Az 1-től 44-ig felsorolt sérülteket Dr. Bedő István körzeti orvos, 45-től 78-ig 30 egyént Dr. Hanusz Béla körzeti orvos, 79-től 87-ig 9 személyt Dr. Kiss Ferenc körzeti orvos és végül a 88-as sorszámtól a 110-ig (23 egyént) Dr. Balla Sándor körzeti orvos látta el, illetve kezelte.

Visszaemlékezések

Nagy Lajos⁵⁸:

Már délután 4 óra körül járt, rengeteg nép volt kinn a halottas ház előtt. Kocsis bácsi, a temetőcsősz és Balla Alajos, aki később a téészen volt brigádvezető, kérdezik tőlem: irtózok-e a halottaktól. Mert segíteni kellene az azonosításban, de senki nem akar vállalkozni. Én azt mondtam, hogy katonaviselt ember vagyok, segítek. Bedő doktor is megérkezett kismotoron, s elkezdte az azonosítást. Ha valaki felismert valakit, szólt. Le kellett minden halottat vetköztetni, hol érte a találat. Én most is aszondom, én ott voltam, mikor körbe megszámloltuk őket, pontosan 24 halott feküdt egymás mellett. Volt három nő benne, egyik a Czakó Feriné. Azt mondta nekünk Bedő doktor úr, hogy szóljon közölünk, aki valakit fölismer. Én fölismertem a Parádi gyerekeket, Czakó Ferinét. Fölismertem Lovas Jóskát, Mohácsi Istvánt, útkaparó volt, fölismertem Kapás Annának a férjét, Bodnár Józsefet. Meg akkor ott volt a cigányasszony, az Etel asszony, aki a régi kocsmá előtt kerékpárőrző volt, és ült szépen és ott találta el a golyó.

Közben megjelent egy kétszárnyú katonai repülő, s leírt egy kört felettünk. A népek menekültek, a keresztek mögé bújtak, mint kotlós alá a csirkék. Röplapok szóródtak lefelé. Újabb repülőgép jött és teli lett a temető röpcédulával. Én olvastam is belőle. Többek között azt tartalmazta, hogy „*Tiszaécske lakosai! Ne veszítsétek el a fejetekeket! Őrizzétek meg nyugalmatokat, mert Tiszaécskén ellenforradalom akar kirobbani. Nyugodjatok meg!*” Úgyhogy a gép leírt egy kört a temető fölött, és mikor másodszor gyűtt, akkor oszt rászórta a röpcédulákat. Valóban mink is ott álltunk a halottasház előtt és Balla Alajos bácsi — Zoboki Sándorné Balla Edit tanárnőnek az édesapja —, akivel ketten segédkeztünk ott a Bedő doktor úrnak, Lajos bácsi mondja, mikor fordult a repülőgép a temető fölött „Gyerünk mán be —

aszongya —, nehogy mán itt lelőjön bennünket!” Mi oszt behúzódtunk oda a halottak közé, oszt mikor elment, akkor kijöttünk. A doktor úr elvégezte a munkáját, a temetőcsősz hozott egy lavórt, akkor még csavaros lócás kút volt a temetőnél. Hozta a vizet. Megmostuk a kezünket, és elmentünk haza.

*Piros Istvánné*⁵⁹:

A borzalmak szinte megbénították az ember esztét, de mégis cselekedni kellett. A miseingeket, az oltárterítőt, a ministráns-gyerekek ruháit téptük szét *Gémes Mihály* atya engedélyével, ezekkel kötöttük a sebesülteket. Szaladtam a mentőkért, jött egy teherautó is, leállítottam, kértem, hogy vigyék a sebesülteket a kórházba. Vitték. Az idő szinte megállt, legalábbis én úgy éreztem. Ott álltunk, várakoztunk tehetetlenül, mikor végre újra feltűnt egy másik teherautó. Megraktuk szalmával, szénával, arra hordtuk ki a sebesülteket. A kocsí platóján át kicsepegett a vérük. Egyik irtózatból a másikba estünk, mindenfelé jajveszékelő, haláltusájukat vívó emberi roncok. Az egyik kaparta a padlót haláltusájában. Sosem tudom elfelejteni.

*Bagó Imre*⁶⁰:

Huszonhárom éves voltam, a budapesti Tefunál dolgoztam, onnan helyeztek Kecskemétre. Fiatalként szívesen vállaltam nehéz munkát, a kihelyezéseket is. Így kerültem Tiszakécskére, a Mezőkerhez, amelynek a felvásárlótelepe a központban volt. Azon a reggelen már gyülekeztek a téren, én pedig két lánnyal és a főnökhasszonnyal, aki lakiteleki volt, Nagykőrösre indultam. Amikor odaértünk, éppen akkor próbálták kötéllel elhúzni a szovjet emlékművet. Azonnal forduljunk vissza, mondta Pirike, a főnököm. Visszafelé éppen áthajtottam Kécskén a vasúti síneken, amikor megpillantottuk az autóból a két vadászgépet. Egy

kört írtak le és elmentek. Nem tudtuk, hogy mi történt, csak amikor a templomhoz, a térre értünk, akkor láttuk, hogy a földön fekszenek az emberek. Imre, pakoljunk — mondta Pirike, és mi, aki élt és mozgott, felraktuk az autóba, a ponyva alá. A piaccal szemben lakott az orvos, oda vittük a sebesülteket. Volt olyan sérült, akinek az egész belső része kifordult. Az orvos sem tudott mást tenni, mint körülcsavarta egy lepedővel. Mivel nem volt más jármű, nekem kellett elszállítanom a sérülteket. Fehér lepedőt kötöttünk egy nagy rúdra, s a ponyva mellé tűztük. Tizennyolc sebesültet raktunk fel az autóra. Mellettem ült egy kisgyerek és egy 15 év körüli nagylány, valamint Pirike. Sem Szolnokra, sem Kecskemétre nem mertünk menni, úgyhogy Félegyháza felé vettük utunkat. Kerekdombnál találkoztunk Pirike férjével, aki csatlakozott hozzánk. Amikor Alpárt elhagytam, a kisgyerek elájult. Félegyháza előtt katonák állítottak meg. Miután elmondtuk, hogy sebesülteket szállítunk, egy törzsőrmester felkapaszkodott az autó lépcsőjére, s az ajtóba kapaszkodva velünk jött, ne legyen bántódásunk. Bennem csak az az ösztön dolgozott, hogy menni, menni. Rengeteg liba kószált az úton, nem is néztem, átgázoltam rajtuk. A katona eljött a kórházig. Ott, amikor meglátták a sebesülteket, rögtön bemondták, hogy jöjjenek az emberek véradásra. Nagyon sokan jöttek segíteni.

Pirikével mi visszamentünk Kécskére, s még nyolc sebesültet raktunk fel a kocsira, és újra Félegyházára autóztunk. Késő éjjel értem haza, a feleségem már nagyon ideges volt. Másnap nyolc koporsót kellett vinnem Lakitelekről, mert nem volt elég Kécskén. Mindezeket a szállításokat én becsületesen felírtam a menetlevélre. 1957 januárjában, amikor nem volt munka, behívat-
tak és azt mondták, hogy lejárt a szerződése. Ez, persze nem volt igaz, mert áthelyezéssel kerültem Kecskemétre. Én azt mondtam, hogy ne küldjenek el, bármilyen munkát elvállalok. Így lettem fagybrigádos, sokat éjszakáztam, majd ismét vissza-
kerültem a kocsira.

Sokáig hallgattam a velem történteikről, féltettem a családomat. Gyakran járok Tiszakécskére, vannak ott ismerőseim, ér-

dekes módon azonban soha nem találkoztam azokkal, akiket sebesülten a kórházba szállítottam. Talán beszélhetek még velük.

*Varga József (Kicsi bácsi)*⁶¹:

1956. október 27-én a Lakitelek és Vidéke Körzeti Földművesszövetkezet elnöke voltam. A nagy felvásárlási láz következtében én is beálltam eladónak a kisáruházban. Kb. 10 óra körül jött az egyik munkatársam és közölte, hogy nagy felvonulás kezdődik Tiszakécskén. A felvonulásról volt előzetesen tudomásom, mert az iskolás fiam közölte reggel, valószínű hogy az iskola is felvonul. 12 óra után jött Molnár László munkatársam és közölte velem, hogy repülőgépből rálöttek a tömegre. Én a nálam lévő pénzt Subicz Károly boltvezetőnek átadtam és azonnal motorkerékpárral Kécskére jöttem. A Nagyiskola és Bedő doktor előtt álltam meg, ahol halottak és sebesültek voltak. Nagyon felháborodtam és a kövesúton magamból kikelve ordítottam, hogy gyilkosok! Csáki Vince és Tóth Ferenc régi munkatársaim és szaktársaim csendesítettek le. Csáki közölte, hogy unokabátyám, Lovas József az iskola udvarán van, ahol felkerestem, de már nem tudott kérdéseimre felelni. A feje az édesanyja ölében volt, aki közölte, hogy Jóska meghal, Bedő doktor úr azt mondta, nem lehet segíteni rajta.

A sebesültek utolsó csoportjának a gépkocsira rakásánál segítettem. (A gépkocsi a kecskeméti Zöldért kocsija volt.) Kimentem a temetőbe, ahol borzalmas látvány volt. A sok halott! Itt találtam rá a nagynénikémre, aki négy nappal korábban jött haza Szlovákiából látogatóba (Tekes Mária Hercikované). Késő este tudtam meg, hogy a sógorom, Pusztai Gergely is megsebesült, de szerencsére nem volt súlyos.

Október 28-án, vasárnap ugyancsak a temetőben beszéltem az áldozatok hozzátartozóival, és mivel a csoportok összejövetelét súlyosan fenyegették, mindenkitől elkértem a halotti igazo-

lást és a személyi papírját, és közöltem velük, hogy a Tanácsnál el fogom intézni az anyakönyvi bejegyeztetést, mivel a Tanácsnál senkit nem lehetett találni már szombaton sem. De nem csak a Tanácsnál, de a pártháznál sem volt senki, csak Grigor István, aki a pártházra vigyázott.

Ezenkívül majd minden vezető eltűnt a posztjáról. 28-án vasárnap Sági Károly két társával fel akarta gyújtani a begyűjtési hivatalt, melyet a Bagi fivérek akadályoztak meg azzal, hogy mindent elvihettek, de tüzet nem csinálhattok. Én is beszéltem velük és az akták kiszórása után elmentek.

Felkerestem a lakásán Tiszaváriné Kurucz Marikát, hogy hétfőn reggel 9 órára jöjjön be a Tanácshoz elrendezni a halottak bejegyzését az anyakönyvbe. Nem akart jönni, de közöltem vele, hogy ne féljen, nem lesz tömeg, mert csak én magam leszek és egy rendőr. A megbeszélt időre bejött, és a nálam lévő okmányok alapján a 15 halott papírjait elrendezte, melyeket az anyakönyvben én írtam alá.

29-én hétfő este felkerestem Sántáné Orbán Gizikét, aki akkoriban a Járási Tanácsnál dolgozott, hogy a férjével egyetemben jöjjön be a Tanácshoz. A felkérésemnek eleget tettek, én közöltem velük a tanácsházán, hogy a halottak részére díjtalanul kell kiadni a koporsókat, melybe beleegyeztek. Ezután közöltem a koporsóbolt vezetőjével, hogy a koporsókat díjtalanul kell kiadnia, illetve a Tanácsnak kell leszámláznia. Akik esetleg már kifizették, azoknak vissza kell adni a pénzt. Ezt közöltem a gyászolókkal is. Délután közölte a koporsós, hogy nem lesz elég a koporsó. Közöltem vele, hogy a hiányzót majd én biztosítom. Lakitelekről hozattam 6 koporsót.

A gyászolókkal megbeszéltem, hogy a temetést ki hogyan akarja rendezni, az általam és a permetezőgépgyári dolgozók által kijelölt fő helyre ki temetkezik, és ki fog családi sírboltba temetkező. A kijelölt fő helyet 9 család választotta. Első helyen unokabátyám, Lovas József, második helyen a nagynénikém, Tekes Mária nyugszik.

A földművesszövetkezet több dolgozója megkeresett, hogy

menjek be a szövetkezetbe, mert nincs elnök. Közöltem velük, hogy az egységvezetőket hívják össze kedd estére. Az egységvezetők lényegében hiánytalanul megjelentek.

Ott azt kérték, hogy legyek a kécskei Földművelésszövetkezet elnöke. Tájékoztattam a tagtársakat, hogy ez így nem lehet, elnököt csak a közgyűlés választhat.

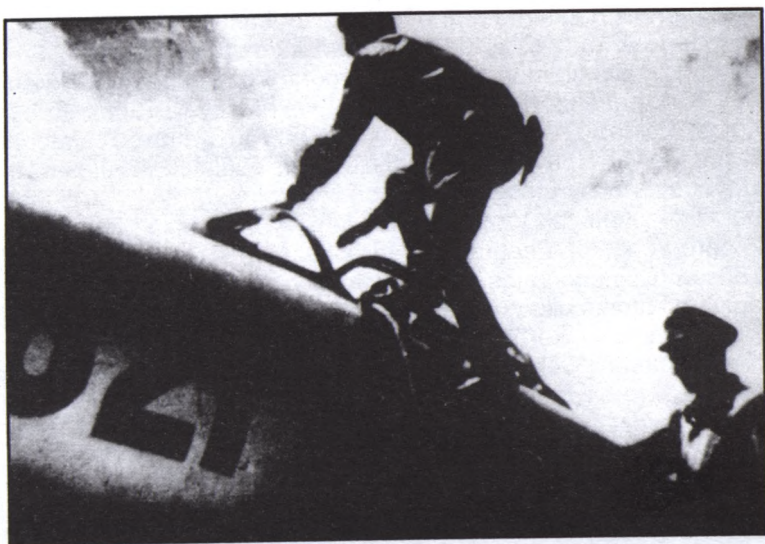
De megígértem, hogy a magam részéről mindent megteszek, hogy az FMSZ működése zavartalan legyen. Felhívtam a tagtársak figyelmét, hogy mindenki ügyeljen az egységekre, hogy semmi felelősségrevonás ne legyen, bármire fordul is a politika. A szövetkezet megmarad, lehet, hogy nem úgy hívták, mint most, de szövetkezet marad.

Megválasztottuk a Munkástanácsot, melynek elnöke Vágh József könyvelő lett. Engem pedig titkárnak választottak. A hentesekkel közöltük, hogy úgy intézkedjenek, hogy 36 órán belül minden boltban legyen húsárú. Felkerestük a Bagó és Boros pékeket, hogy süssenek kenyeret, a lisztet és tűzrevalót biztosítjuk, és így kenyér is került minden boltba.

Dicséret illeti valamennyi FMSZ-dolgozót a becsületes helytállásukért.

Lakitelekről 2-án áthozott hat koporsót kiadtam és a tisztelendő atyával megbeszéltem, hogy a temetés a kijelölt fő helyen 3-án szombaton délelőtt legyen. A többi temetést a gyászolók kérésének megfelelően az atya intézte. A temetésen sok idegen civil és katona is részt vett.

A katonák

Bevetésre induló gép

Az Országos Katonai Bizottság megszervezése

Az 1956-os forradalom időszakának országos katonapolitikáját napjainkban kutatják a szaktörténészek. Kahler Frigyes az '56-os sortűzekről 1993 decemberében kiadott könyvében így ír: »A központi hatalom korai bénultságából felocsúdva 24-ére virradóan teszi meg az első lépéseket. Ekkor, 1956. október 24-én 02 órakor alakult meg az MDP Központi Vezetőségének alárendelt **Katonai Bizottság**, Apró Antal vezetésével. Tagjai: Fehér Lajos, Földes László, Kovács István és Mező Imre. A Katonai Bizottság a Honvédelmi Minisztérium épületében ülésezett. Ugyanebben az időben a Központi Vezetőség mellett Czinege Lajos vezetésével „törzset hoztak létre a munkásság felfegyverzésére vonatkozó határozat végrehajtására”. (...) A Katonai Bizottság (Czinege Lajos és Hazai Jenő közreműködésével) kidolgozta a katonai diktatúra tervét. Ennek megfelelően ténylegesen kinevezésre is kerültek a katonai diktátorok: **Gyurkó Lajos** Kecskeméten, Csehi Tibor Cegléden, Szegeden pedig Halász Gyula. (...)

A kinevezések mellett a Katonai Bizottság tűzparancsot is kiadott...”⁶²

Ki adta ki a tűzparancsot?

A rendelkezésünkre álló források egyértelműen azt mutatják, hogy a tiszakécskei tűzparancsot Gyurkó Lajos vezérőrnagy, a 3. hadtest parancsnoka adta ki. Erről ő maga is dicsekedve vall 1957-ben a Magyar Ifjúság riporterének. Mivel a korabeli írás hangneme, szóhasználata legalább olyan jellemző a korra, mint a belőle kiemelhető adatok, ezért célszerűnek találtuk az egész riport közlését:

„Tisztelet és becsület a harmadik hadtest sok ezer harcosának és tisztjének, akik az októberi napokban — ha kellett életük árán is — bátran védelmezték a proletárdiktatúrát!

Róluk, e három hadosztály sokezer katonájáról szólunk most, akik végig fegyverrel harcoltak az ellenforradalmi áradattal szemben és becsülettel védelmezték a munkáshatalmat. Nem ingadoztak, amikor látták, hogy Rém községben karóba húzták a párttitkárt, Helvécián egymás mellé akasztották fel az istállóban a párttitkárt és a feleségét. Cselekedtek, s tudták, hogyan kell cselekedniök olyan hírek hallatára, hogy Pesten égetik a vörös zászlót, hogy Szabadszálláson a volt földbirtokos fegyveres csoporttal támad a tsz-re, Tiszakécskén ácsolják az akasztófákat, Kiskunmajsán agyonverték és földbe taposták a begyűjtési előadót, s több faluban a kulákok örömkben csapra verték és ingyen mérték a bort boldog-boldogtalannak.

Nem vártak felsőbb parancsra — önállóan cselekedtek. S mit jelentett ez? Azt, hogy a Duna-Tisza közén, a Tiszántúlon — az országban elsőnek — még az október végi napokban helyreállt a rend, a nyugalom.

Október 24-én délután a harmadik hadtest törzsében megbeszélésre gyülekeztek a beosztott tisztek. A Pestről érkező híreket tárgyalták. Hajnalban a vezérkar főnökének parancsára már elindult Budapestre a kecskeméti gépesített ezred. Mi lesz? Az értekezletet Gyurkó vezérőrnagy, hadtestparancsnok nyitotta meg. Határozottan, tömören értékelte az eseményeket.

— Veszélyben a munkáshatalom, Pesten a hatalomért folyik a harc — mondta. — Cselekednünk kell! Nem engedjük, hogy még egyszer visszatérjen Kecskemét, Orgovány, Izsák korszaka. Aki e harcban nem áll mellém, az hazamehet, de aki itt marad, az köteles engedelmeskedni parancsaimnak. Az árulókkal úgy járunk el, ahogyan az harcban, háborúban szokás. (...)

A törzs tisztjei feszült figyelemmel hallgatták e szavakat. Senki sem mozdult, s néhány pillanat múlva egyöntetűen feleltek:

— Várjuk parancsát, vezérőrnagy elvtárs!

S október 26-27-én, amikor az ellenforradalom szele végigszökött a Duna-Tisza közén is, a harmadik hadtest hadosztályai ingadozás nélkül felléptek az ellenforradalmárokkal szemben.

Kecskeméten 25-26-án az estébe hajló órákra fegyveres fel-

kelés lett a békés tüntetésből. Az ellenforradalmárok lefegyverezték a rendőrséget, kiengedték a rabokat a börtönökből s lefegyverezték őket. Este, a főtéren már mintegy 200-300 fegyveres lövöldözött a katonákra, járőrökre. A tüntetésben részt vett lakosság a lövöldözés láttán hazament. A fegyveresek magukra maradtak. Este fél 7-kor a kecskeméti gépesített hadosztály parancsnoka kiadta a parancsot:

— Betörni a városba!

A kiskőrösi gépesített ezred s a kecskeméti gépesített ezred otthonmaradt egységei kétnapos kemény harcban szétverték az ellenforradalmi csoportokat. Nem akadt egyetlen tiszt, vagy harcos, aki fegyverét eldobta, vagy átadta az ellenforradalmároknak. (...)

Az események forgatagában voltak olyan helyzetek, amikor nem volt idő mérlegelésre, értékelgetésekre, s a határozott fellépés döntött el mindent.

Az egyik napon telefonjelentés érkezik a hadtestparancsnokságra: Tiszakécskén a falu főterén három frissen ácsolt akasztófa áll, lincselésre készülnek az ellenforradalmárok, sürgős segítséget kérünk.

— Mit tehettem ekkor? — mondja Gyurkó vezérőrnagy. — Parancsot adtam, hogy egy lökős vadászgép azonnal lője szét a három akasztófát. Tíz perc múlva jelentette a gép pilótája, hogy a parancsot végrehajtotta.

Csongrádon szintén lincselésre készült az ellenforradalmár tömeg. Mire egy lövészegység a helyszínre érkezik, az ellenforradalmárok már végrehajthatják aljas provokációjukat. De mégis azonnal cselekedni kell! Néhány perc múlva két lökhajtásos vadászgép körözött a lincselésre éhes ellenforradalmárok felett. Hosszú sorozatokat adtak a levegőbe, majd az egyik gép egy kétszáz literes üres benzines hordót dobott le. Rémülten futott, ki merre látott, mert azt hitték, bomba hull a nyakuk közé.

Nehéz lenne felsorolni a számos akciót, amelyben a hadtest hadosztályai, alegységei bátran helytálltak. Melyik alegységről szóljunk? Talán a kecskeméti gépesített ezredről, amelynek a

budapesti harcokban tizenhét hősi halottja volt, de egyetlen katonája sem állt át az ellenforradalmárokhoz. Vagy a szabadszárlási harckocsizó ezrednek arról az alegységéről, amely a tsz-parasztkérésére kemény tűzharcban verte szét a volt földbirtokos fegyveresen támadó csoportját.

S e harcok, akciók közepette október 28-án a HM-ből egy magas beosztású parancsnok telefonhoz kéri a hadtest parancsnokát. Helyzettájékoztatót kér. Gyurkó vezérőrnagy telefonon jelenti:

— Csapataink fokozatosan felszámolják a fasiszta ellenforradalmi csoportokat.

— Csodálkozom önön, vezérőrnagy — hangzott a válasz —, ha jól értettem, Ön ellenforradalomról, fasisztákról beszél? A beszelgetés után a légierőparancsnokságtól utasítás érkezett: a hadtest a légierőt csak a honvédelmi miniszter parancsára veheti be.

De a hadtest, ha a helyzet megkívánta, továbbra is operált a légierővel.”⁶³

Arra a tényre, hogy a tiszakécskei tűzparancsot Gyurkó Lajos vezérőrnagy adta ki, s a kecskeméti repülőgép ügyeletes parancsnoka továbbította, így emlékezik egy szem- és fültanú, Vázsonyi Miklós nyugalmazott repülőtiszt:

„Október 27., vasárnap, emlékezetes nappá vált a repülőtér számára. Az eseményeket Gyurkó vezérőrnagy, a kecskeméti hadtestparancsnok neve fémjelezte.

A repülőtéren a szokásos készenléti szolgálat, Pestről továbbra sem jöttek parancsok, a városban viszont folytatódott a lövöldözés. Dél előtt Török alezredest utasította Gyurkó vezérőrnagy, hogy azonnal emeljen fel egy géppárt, akiknek fel kell deríteni két magyar harckocsit. A géppár esős időben, rossz látási

* 1956. október 27-e szombati napra esett. — (A szerk.)

viszonyok között felderítette a Kecskemétre vezető fő útvonalakat, de az állítólag Kecskemét irányába közeledő két harckocsit nem találta, ezért visszatért a reptér fölé és felkészültek a le szállásra. Ekkor érkezett meg Gyurkó vezérőrnagy parancsa a cigányvárosi „felkelők” elleni légitámadásra. A célpontokat a földön lévő harckocsiból kilőtt világítórakétákkal jelezték a hadtest katonái. A támadó gépekre a földről több géppisztolysorozatot adtak le.

Gyurkó már a géppár tevékenységének idején újabb parancsokat adott Török alezredesnek — követelve felderítő repülések végrehajtását, illetve a kiskőrösi fegyverraktár elleni „támadók” szétkergetését, a tiszakécskei „párttitkárasztás” azonnali megakadályozását, a csongrádi tüntetők szétzavarását.

Gyurkó vezérőrnagy parancsára a kecskeméti repülőtérrel Takács főhadnagy szállt föl. A földi harcállásponttal állandó rádiókapcsolatban állt, jelentette, amikor megérkezett Tiszakécske fölé, és közölte azt is, hogy látja a tömeget, de semmiféle akasztófát vagy akasztásra utaló jelenséget nem észlel. Ezt a jelentést a földi harcálláspont parancsnoka telefonon közölte Gyurkóval, aki viszont magából kikelve ordította a telefonkagylóba, hogy: „Azonnal lövessen a tömegbe, most akasszák a párttitkárt!”

Az ügyeletes parancsnok nem teljesítette ezt a parancsot, mivel a repgépvezető rádión megismételte, hogy semmiféle akasztást nem lát. Gyurkó hisztérikus követelésére azonban az ügyeletes parancsnok végül is kiadta a tűzparancsot Takács főhadnagynak. A következménye... közismert.”⁶⁴

Vázsonyi Miklós ugyancsak megerősíti azt is, hogy a tiszakécskei véres események után Gyurkó Lajos parancsnoki hatalmát korlátozták, a légierőt kivették a fennhatósága alól:

„A katasztrófa híre természetesen nagy megdöbbenést váltott ki a reptér személyi állományában, s ezt az eseményt Török alezredes köteles volt azonnal jelenteni a légierő parancsnokának. S annak ellenére, hogy Gyurkótól ismételt parancsok érkeztek a repülőtérre, Szabadszállás, Kerekegyháza, Kunszent-

márton, Fülöpszállás tüntetőinek szétverésére, a hadosztály parancsnoka ezeket megtagadta, mivel Nádor ezredes, OLEP-parancsnok megtiltott mindenféle fölszállást. A repülőtérrel csakis az ő személyes engedélyével lehetett ettől kezdve gépeknek fölszállni.

A nap folyamán több Li-2-es szállítógép érkezett a fővárosból, ahová kecskeméti kenyeret szállítottak. Más esemény nem történt.”⁶⁵

A kécskei szemtanúk tanúsága szerint október 27-én délután 3-4 óra tájban újra repülőgép körözött Tiszakécske fölött, s az alábbi röplapot szórt a községre:

TISZAKÉCSKEI

DOLGOZÓK!

Az egész ország nyugalma kezd teljesen helyreállni a Párt és az új kormány részéről a dolgozó nép érdekeinek megfelelően tett intézkedések következtében.

Tiszakécskén mégis gyilkosságra készülődtek egyes ellenforradalmi elemek. Ne engedjétek, hogy népellenes gyilkosok újból véres ellenforradalmat csináljanak nálatok!!!

Fogjátok le a kezüket és segítsétek népi kormányunk karhatalmának felszámolni a további rendzavarást!!

Bízzatok Hazánknak, az újjászületett Pártunk és kormányunk vezetésével történő felvirágoztatásában! A provokátorok megsemmisítésével tegyék lehetővé a békés építő munka megindulását, a párt és a kormány által kitűzött új, nagyszerű tervek megvalósításának mielőbbi elkezdését!

ÉLJEN A NÉPI DEMOKRATIKUS SZABAD MAGYARORSZÁG MINDEN HŰ FIA!

VESSZENEK A SZOCIALIZMUST ÉPÍTŐ HAZÁNK ELLEN-SÉGEI!

EZT ÜZENI NEKTEK A MAGYAR NÉPHADSEREG!⁶⁶

(A röplap stencillel sokszorosított gépelt szöveg, s nagyon rosszul olvasható. Egy eredeti példánya a tiszakécskei Római Kat. Plébániahivatal irattárában található.)

Ki lőtt Tiszakécskén?

A kécskeiek évtizedekig úgy tudták, hogy Istenes Elemér volt a kécskei sortűz végrehajtója. Istenes Elemér repülőfőhadnagyot a kécskei sortűz után Csongrádra vezényelték, ahol ugyancsak tüntetés volt. Istenes Elemér ott „hideg rácsapást” hajtott végre, azaz mélyrepüléssel riasztotta a tömeget. (A lakodalmas menetet is.) De végzetes baleset érte. Benzintartálya levált, gépe lezuhant, s a pilóta életét veszítette. (Vannak, akik úgy vélik, lelőtték, de a szemtanúk azt tartják valószínűbbnek, hogy baleset érte.) A kécskeiek Isten büntetésének tartották ezt az eseményt. Így mesélték ezt a faluban egymás közt az emberek. Ezt a változatot tette közzé Szabó Tamás is 1989-ben a Petőfi Népe hasábjain.⁶⁷

Az utóbbi években egyre többen szólalnak meg a szemtanúk közül. Tisztársai visszaemlékezéseiből tudjuk, hogy valójában nem Istenes Elemér, hanem Takács Géza főhadnagy volt a kécskei vérontás végbevívője. Isten büntetése azonban rövid úton beteljesült rajta is. Vázsonyi Miklós így ír erről naplójában:

»A feladat végrehajtása után visszatért repülőgép-vezető lelkekben teljesen összetörve szállt ki a gépből! Egyéni sorsa tragikusan végződött, mert a későbbiek folyamán egy társaság vadászatra invitálta, és a gépkocsiban lévő társak egyikének vadászfegyvere „véletlenül” elsült, s pilótatársukat halálosan megsebesítette!

A közhiedelemmel ellentétben tehát nem Istenes főhadnagy volt a tiszakécskei vérengzés tettese! Az ő feladata a csongrádi „tüntető” szétzavarása volt, de műszaki hiba miatt a gépe lezuhant, s ő életét veszítette.«⁶⁸

Miért terjedhetett el akkoriban mégis az, hogy Istenes Elemér

volt a tettes? A Bácskapocs c. újság L. A. szignójú tudósítója szerint pár nappal a kécskei tragédia után állítólag teherautónyi delegáció érkezett a községből, a tömegvérengzésért felelős pilóta kiadását követelve. Istenes ekkor már nem élt. Lehet, hogy — neki már úgyis mindegy alapon — az ő nyakába varrták Kécskét, menteni szándékozván T. G. főhadnagyot? (Akit egyébként — a tömeg haragjától megóvándó — a kecskeméti katonai kórházban „dugtak el”.)⁶⁹ Lehetséges.

Vázsonyi Miklós nyugalmazott repülőtiszt visszaemlékezése szerint, aki tisztársa volt Takács Géza főhadnagynak, Takács főhadnagy visszatérve szörnyű útjáról izzadt, sírt, s azt mondta, hogy ő nem akarta végrehajtani a parancsot, de félt a parancsmegtagadás következményeitől.⁷⁰ 22-24 év körüli fiatalember volt. Nehéz döntés súlya nehezedett rá, s pillanatok alatt kellett döntenie: Lőjön, ne lőjön!? Mi lett volna a következménye, ha nem teljesíti ezt a szörnyű, népellenes parancsot? Rosszabb akkor sem igen történhetett volna vele. Takács Géza főhadnagy ugyanis pontosan észlelte — és jelentette —, hogy nem volt akasztás, nem volt ok a lövésre. Lehet, hogy — bár a kegyetlen parancsot teljesítette —, mégis terhessé vált a szemtanú?

Bizonyára nehéz döntés lehetett Takács Géza főhadnagyé. Azt azonban senki sem érti Tiszakécskén, miért nem adott le riasztólövést, miért nem lőtt a falun kívül, s ha már bele is lőtt a tömegbe, miért fordult vissza többször is, szinte vadászva a menekülő, sebesültjeiket, hallottaikat vonzó emberekre?! Mit gondolhatott, mit érezhetett? Miféle ideológiával tömték meg a fejét, hogy képes volt erre a rémtettre?!

Kiegészítések Gyurkó Lajos portréjához

Gyurkó Lajosról így írt 1962-ben az Új Magyar Lexikon:

„Gyurkó Lajos (1912-): vezérőrnagy. Sütőmunkás volt. 1945-től tagja a kommunista pártnak. Pártmunkás, majd 1948-tól a Néphadsereg tisztii állományának a tagja. Az MSZMP VII.

kongresszusa a „Központi Bizottság póttagjává választotta”.⁷¹
(A VII. kongresszus 1959-ben volt.)

A *Reform* című újságban „Csela” álnéven így ír egy feltehetően régi katonatársa Gyurkó Lajos tevékenységéről:

»Gyurkót az ötvenes évek elején (ekkor már alezredes volt), így jellemezték: „Fiatal korától a felszabadulásig az egész életét a kalandvágy jellemzi, amelynek hajtóereje volt a mindenáron való érvényesülés vágya. Politikailag valamit fejlődött, de még zavaros.”

1946-48 között Gyöngyös város pártbizottsági titkáráként tevékenykedett.«

A cikkíró továbbá felsorolja Gyurkó Kecskeméten 1956-ban kiadott parancsait, amelyek mindegyikéből a fegyveres erők túlzott igénybevétele, a kíméletlen megtorlás vágya csendül ki. Hasonlóan érélyesek Gyurkó parancsai a kiskőrösi, tiszakécskei és csongrádi megmozdulások ügyében is. Csupán a katonák többségének higgadtságán, megfontoltságán múltott, hogy nem volt mindenütt olyan vérfürdő, mint Tiszakécskén.⁷²

Fekete Sándor újságíróként ismerkedett meg 1956-ban Gyurkó Lajossal. Találkozásukra 1990-ben így emlékezik vissza:

»'56 október 24-én hajnalban magyar és jugoszláv újságíró kollégák ébresztettek fel a belgrádi Jadran Hotelban: „Pesten fasiszta felkelés tört ki.” A hír nem lepett meg, a fogalmazás sem, tudtam, hogy odahaza a hírközlők csak hazudni tudnak. Még '55-ben így fakadtam ki a Szabad Nép egy taggyűlésén: „Első-pör bennünket a nép, ha így folytatjuk”.

Ama hajnalban tehát úgy éreztem magam, mint akit igazolt a történelem, s csak azért voltam dühös, hogy barátaim nélkül nem kezdtek a felkelést. Azt reméltem ugyanis — ez volt az egyik utolsó illúzióm —, hogy nagyimrés elvbarátaim állnak, illetve lőnek a barikádokon. Nem akartam semmiről sem lemaradni, s ezért — noha jugoszláv vendéglátóim érélyesen marasztaltak — október 27-én nekivágtam a határnak, ideiglenesen Belgrádban hagyva huszonnégy éves feleségemet, aki Gerőék hazautazása után kijöhetett hozzám „nyaralni”.

Szeged alatt szálltam ki a jugoszláv kocsiból, átgyalogoltam a határon, s onnan egyik laktanyából a másikba vittek különböző, harcias kinézésű járműveken. Déli 1 órakor értem Kiskunfélegyházára, Petőfi városába, amelyet akkor láttam először. A középületek csillagjait akkor már leverték, a kaszárnya előtt taposni lehetett a sapkarózsákon, melyeket kokárdákkal cseréltek fel. Egyenesen D. századoshoz vezettek, akinek bemutatkoztam. Belgrádi tudósításaimból ismerte a nevemet, s így bizalmatlanság nélkül fogadott. Sztálin réz- vagy gipszszobrát már levették egy állványról, de még nem vitték el, s a régi Politikai Bizottság dicsőbbnél dicsőbb tagjainak fotói is a falon díszlettek. D. századostól tudtam meg, hogy nem sokkal érkezésem előtt egy jelzés nélküli lökhajtásos vadászrepülő végig gépfegyverezte a Tisza-kécske főtérén gyülekező mintegy négyszáz főnyi tömeget, „rengeteg a halott”. Bejött egy másik százados, nevetve (elnézést, pontosabb lesz), röhögve mesélte, hogy Gyurkó vezérőrnagy adta ki a parancsot. A tábornok állítólag így indokolta döntését: „Sok volt a csendőr Kécskén. Szóltam a lökösnak, nyírják meg őket egy kicsit.”

D. századost szemmel láthatóan feszélyezte e témakör, s másról kezdett beszélni: „sok munkást ér tragédia, mert tanulnak, hogy tisztak, funkcionáriusok lehessenek, s most a nép halálra keresi őket”. A röhögős nem engedett, egyre csak hajtogatta: „szét kell verni a rohadtakat”. Eszembe jutott a kiskatona, aki bekísért a kaputól, az is dühösen fakadt ki: „Én lelövöm az apámat is, ha a tüntetők közé áll. Engem már leszereltek volna, ha ezek nem ugrálnak.”

Elköszönök, visznek tovább. Kecskeméten ismét a laktanya vendége vagyok, a már említett Gyurkó vezérőrnagyhoz kísérem (nem rokona szerkesztő kollégámnak). Amíg a korábbi tisztak az idegenes egyenruha ellenére is valamiféleképpen nemcsak a nyelvükkel keltettek magyar benyomást, a tábornok kísértetiesen emlékeztet a filmhíradók szovjet generálisaira: kidagad az uniformisból, feje dinnyeméretű, s bármit kérdeznek tőle, napóleoninak képzelt vezénylő modorban válaszol.

Bemutatkozásom után a tiszakécskei hír felől érdeklődöm, hátha nem jól értettem valamit. Felpattant székéről — háta mögött a falon Hegedűs András és Bata István honvédelmi miniszter képe között Sztálin (!) ábrázolatja díszlik — és szavalni kezd: „Fel akartak akasztani egy embert, hát megtanítottam őket. Ha én vagyok a pesti helyőrség parancsnoka, az első percben belelövök az egyetemistákba is, és szétfreccsennek. Ezek tele vannak szovjetellenes, sovíniszta métellyel. Az itteni katonák is le akarták venni a csillagot, de megmondtam, beléjük tüzeltek. Csongrádon is akasztani akartak, oda is küldtem lököseket. Már 340 foglyunk van az ellenforradalmárokból.”

A csongrádi incidensről később nem tudtam meg semmi egyzakt adatot, de az a százados, aki Kecskemétre továbbvitte egy páncélozott autón, elmondta, hogy amikor két tiszt és öt katona elhagyta a lőszerét, Gyurkó agyonlövötte őket. Nem titkolta, hogy retteg a tábornoktól. Beszélt egy N. őrnagyról, aki szüntelen azt hajtogatta, hogy „nyírni kell őket, mint a répát”. (Ami nem túl szabatos, mert a birkát nyírják, nem a répát.) N. őrnagy főleg azon dühödött meg, hogy a kecskeméti tüntetők így kiáltoztak a tanács előtt: „Nem kellene maguk, az kell, akit mi választunk.”

Mivel N. őrnagytól Kecskemétre érkezésemkor én is hallottam „nyírási” szövegeket, meggyőződhettem arról, hogy a százados igazat beszélt. Ezért meghatott, amikor beérkezvén Soroksár felől Pestre, az első romok láttán e szavakra fakadt: „Ha ez volt az ára a függetlenségnek, az se baj. Ne legyünk a szovjetek cselédei, se a USA koldusai.”

Jó harminckét év telt el azóta, de elég tisztán emlékszem minden főbb részletre. Idézeteimet egy kis blokkfüzetből vettem, amelyet tavaly kaptam vissza egy barátom özvegyétől, náluk rejtettem el '58-ban. Barátom régen meghalt, a felesége sokáig nem lelte az eldugott iratokat. Azóta is gyakran kérdezgettem '56-os szakértőket, mit tudnak a kécskei tömeggyilkosságról, de hitetlenkedve néztek rám. Még az '56-os katonai ügyek egy kiváló nyugati szakértőjét is alkalmam nyílt faggatni, ő sem tudott erről semmit. Egyszer egy könyvnapi kirándulást is vállaltam Ti-

szakécskén, csak hogy megtudjam az igazat. Vendéglátóim azonban — igaz, szinte kizárólag fiatalokkal találkoztam — nem mondtak semmi megfoghatót. Kezdtém azt hinni, hogy nem jól értettem valamit annak idején, vagy felnagyítódott tudatomban egy pusztá rémhír.

S ekkor, nemrégiben, megjelent egy híradás az egyik napilapban — igenis lőttek repülőről (repülőkről?), gyilkolták ama végzetes októberi napon a község népét... Megkértem munkatársunkat, Sombor Juditot, készítsen riportot a helyszínen, tudja meg az igazságot. Az előző oldalakon olvasható írása. (Az Új Tükörben — A szerk.)

Kiegészítő jegyzetem talán érzékelteti némileg, milyen szinten gondolkodtak azok a cinikusan kegyetlen katonák, akik a kécskei vérengzésért felelősek, s akiknek rémtettéről a történetírás 32 éven át oly fegyelmezetten hallgatott. Tiszakécske megrémített népével együtt.⁷³

Amikor október 30-án kiadták a forradalmi katonai tanácsok megalakítására a parancsot, Gyurkó csak hosszas töprengés után továbbította az alárendelt egységeihez, majd elhagyta csapatát. Csupán november 6-a után tért vissza, „s tagja lett a hipp-hopp megszervezett Néphadseregi Katonatanácsnak, majd a kiképzési csoportfőnök posztján tündökölt.”⁷⁴

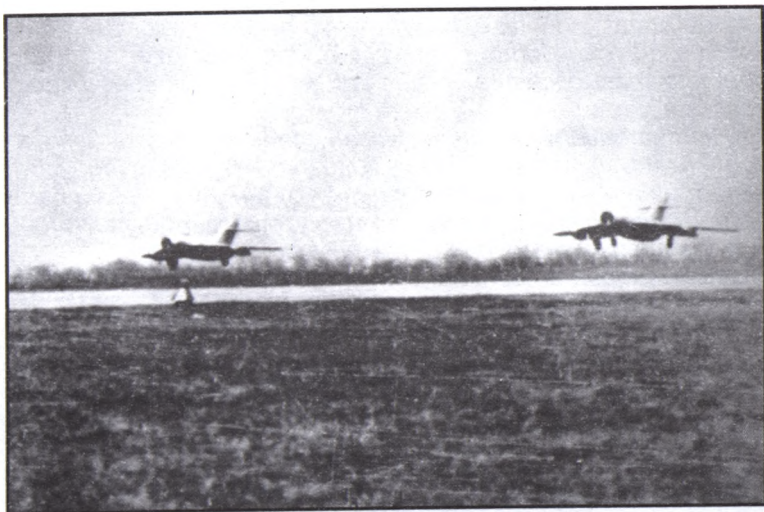
Kahler Frigyes történész világítja meg, hol járt Gyurkó Lajos az említett napokban: „1956. november 5-én Kádár Jánosnál megjelent Uszta Gyula vezérőrnagy, aki parancsot kapott egy öt fős Katonai Tanács megalakítására. A tanács tagjai az elnökön kívül Gyurkó Lajos, Ilku Pál, Ugrai Ferenc és Kovács Imre voltak.” Felettesük Münnich Ferenc, a fegyveres erők minisztere volt. Megindult a karhatalom, vagyis olyan fegyveres alakulatok szervezése, amelyek közvetlenül a kommunista párt megtorló politikáját szolgálták. A vidéki karhatalmi alakulatok megszervezésében lényeges szerepe volt azoknak a funkcionáriusoknak, akiknek korábban egy adott területen helyismeretük volt, így például Bács-Kiskunban Gyurkó Lajosnak és Sucin Józsefnek. 1956. december 1-jén Budapesten 3949, vidéken 5907 fő szol-

gált a karhatalomban. Ennek a jelentékeny erőnek a felső vezetése Münnich Ferenc ellenőrzése alatt állt, helyettese Uszta Gyula vezérőrnagy, közvetlen munkatársa Gyurkó Lajos vezérőrnagy volt, aki a megyei parancsnokok fölött rendelkezett.⁷⁵ A december 12-i egri sortűzet Gyurkó Lajos személyesen vezette. December 15-én Gyöngyösön a tiszti klubban értekezletet tartott az egri eseményekről. Itt — többek között — a szovjet katonai kommandás is jelen volt.⁷⁶

Gyurkó későbbi pályája sem volt túlságosan dicsőséges. „...ejtőernyősként dobták át a Határőrség országos parancsnokává. Nem volt igazi Napóleon: miután ott is betelt a pohár, az ő Elba szigete a Nagytétényi Sertéstelep vezetői széke lett. Amikor kereste — sikerrel — a jövedelmező menedéket —, no nem Szent Ilona szigetén, hanem a benzinkútnál.”⁷⁷

Gyurkó Lajos 1982-ben Pécssett elhunyt.⁷⁸

Kik a felelősek a tiszakécskei sortűzésért?

Ilyen gépből lőtték Tiszakécskét is

A kécskeieket — különösen azokat —, akik látták, átélték ezt a végzetes tragédiát, s évtizedek óta viselik testi vagy lelki sérüléseiket — három kérdés foglalkoztatja leginkább:

1. Ki lőtt a békés tömegre Tiszakécskén és miért?
2. Ki adott parancsot a tömegmészárlásra?
3. Ki kért segítséget, karhatalmat Kecskemétről?

Az első két kérdésre lassacskán kibontakozik a valósághű válasz, de annak eldöntése, hogy azé-e a nagyobb felelősség, aki a kegyetlen, népellenes parancsot kiadta, vagy azé, aki e tömegmészárlást elkövette, súlyos jogi és erkölcsi kérdés marad továbbra is.

Ki kért karhatalmi segítséget Kecskemétről? Erre a kérdésre a legnehezebb válaszolni. Erről nyilatkoznak még ma is legóvatosabban az emberek. Félnek a megnevezett(ek) vagy családtagjaik bosszújától, haragjától. S ki szeret haragosokat maga körül? Különösen egy kisvárosban.

Gyurkó Lajos hadtestparancsnok egy telefonhívásra hivatkozott, ami szerint Tiszakécskén a tömeg akasztja a párttitkárt. (Hogy melyiket, arról nincs tudomásunk. Vázsonyi Miklós nyugalmazott repülőtiszt visszaemlékezése szerint, ami Bubryák István 1992-ben bemutatott filmjében, a Vé(le)tlen halottakban hangzott el, a hívás nem közvetlenül a hadtestparancsnokságra érkezett, hanem a kecskeméti pártbizottságra, s onnan kérték Gyurkó segítségét, beavatkozását.

A lövés utáni döbbenetből való felocsúdás pillanataiban a kécskeiek Fehér József községi párttitkárt tették felelőssé a történetekért. Fehér József bezárkózott a Tanácsházára, de előhozták, arcát beleverték Parádi János lövedéktől fölzaggatott hasüregébe. A felindult emberek bosszújától Gémes Mihály plébános mentette meg.

Az elbújáson kívül nincs más bizonyíték Fehér József közvetlen bűnösségére. A kécskeiek korábban személyében nem tartották őt ellenségüknek, de többségében gyűlölték azt a kommunista hatalmat, amit ő képviselt. S ebben a rémes pillanatban benne látták annak a kommunista politikai hatalomnak a megtestesítőjét, amely a vérengzés értelmi szerzőjévé vált.

Fehér József még október 27-én elmenekült Tiszakécskéről, s nem is tért vissza soha többé.

Elmenekült a kécskeiek bosszúja elől Orosz Zoltán tanácselnök is. Este vagy éjjel költözött el ő is a családjával együtt, s ő sem tért vissza soha többé. A mai visszaemlékezők őt sem gondolják bűnösnek a repülőgép idehívása ügyében, annál is inkább, mert ő is és felesége is ott voltak a tömegben. De akkor az indulatos, elkeseredett emberek őt is ugyanúgy okolták, mint a párttitkárt, hiszen ők voltak a község vezetői.

A kécskei rendőrőrs már október 26-án este szétfutott, amikor egy autóbusznyi fiatal érkezett a községbe és lefegyverezte az őrsöt.⁷⁹ Logikusnak látszik a feltevés, hogy Harmatos Ferenc rendőrpáncsnok kért erősítést Kecskemétről. Bizonyíték azonban az ő ténykedésére sincs.

Az sem bizonyos, hogy egy ember kért-e segítséget, karhatalmat Kecskemétről vagy több is. Ugyanis több „jelölt” neve is forog közszájon Tiszakécskén, de csak magánbeszélgetésekben vagy történész- és jogi módszerekkel hitelesíthetetlen magánvallomásokban.

Jellemző az is, hogy a sortűz után nemcsak a községi párttitkár és a tanácselnök menekült el, hanem a község valamennyi kommunista vezetője elbújt egy időre. Egyikük-másikuk női ruhában „bujdokolt” az Aljon (a Tisza-lapason), a nádkúpokba rejtőzve. Mások rokonaikhoz utaztak vagy a faluban húzódtak meg valahol. De hetekig nem mutatkoztak az emberek előtt. S még a kécskei születésűek is, pl. Fazekas János, Székely Gábor csak november 4-e után merészkedtek elő, s foglalták el korábbi tisztségüket. Az „idegenből” hozott vezetők és végrehajtók nem tértek vissza többé.

A korabeli telefonos technika olyan volt, hogy minden telefonhívás átfutott a postáskisasszonyok kezén, s följegyzést is kellett vezetniük arról, ki hová telefonált. Ők azonban már régen elköltöztek Tiszakécskéről.

Ma már a kécskeiek nem vágnak bosszúra. Még az elhunyt áldozatok hozzátartozói és a sebesültek sem. Arra azonban

igen, hogy a mai fiatalság és az utókor is tudja meg, mi történt velük 1956-ban, s arra is, hogy a bűnösök neveztesse meg, s ők vagy utódaik kövessék meg a szenvedőket.

Gyurkó Lajos hadtestparancsnok, aki a végzetes parancsot kiadta, halott. Takács Géza repülőtiszt, a vérengzés végrehajtója úgyszintén. Azoknak a többsége is, akikre a kécskeiek gyanakodnak a „segítségkérés” ügyében.

De vajon nincsenek vér szerinti vagy eszmei, politikai utódaik, akik lelkiismeretük szavára hallgatva elődeik bűneiért megkövetnék a kécskei népet?

A kécskei áldozatoktól eddig még senki nem kért bocsánatot.

A tiszakécskei Nemzeti Bizottság megalakulása és működése

Római katolikus templom és a Községháza Újkécskén
a '40-es években

A kécskei sortűz ügyéről hallgatott a sajtó. A forradalom napjaiban, 1956. október 30-án az Obersovszky Gyula által szerkesztett Igazság című országos lap, amely „A forradalmi magyar honvédség és ifjúság lapja” alcímet viselte, röviden hírül adta a Tisza-kécskén történeteket:

„Tisza-kécskén is kirobbant a felkelés. A fegyveres összetűzésnek 15 halottja és 80 sebesültje van.”⁸⁰ A megyei lap azonban sem akkor, sem később nem vett tudomást a kécskei sortűzről.

Ugyancsak hallgatott a sajtó a tisza-kécskei Nemzeti Bizottság megalakulásáról és működéséről. A későbbi vádiratok eltúlozzák a tényeket, így a Nemzeti Bizottság működéséről — még évtizedek távolából is — a résztvevők szóbeli visszaemlékezése a leghitelesebb forrás.

Visszaemlékezések

Batka Gyula, 1956-ban

*a tiszakécskei Nemzeti Bizottság elnöke*⁸¹:

A Nemzeti Bizottság — emlékezetem szerint — október 29-én alakult meg. Dr. Szigethy Béla ügyvéd hívta össze.

Az előzménye az volt, hogy felsőbb utasításra a tanácselnök, Orosz Zoltán már október 25-én és 26-án kezdte szervezni, s 27-én délutánra akarta összehívni. Telefonált az iskolába is, hogy a tantestület is küldjön megfelelő, nyugodt, higgadt embert az új közigazgatásba. Az igazgatóm, Csáky György engem javasolt. A tanácselnök ugyanis olyan megbízható, befolyásos embereket keresett, akik nem párttagok, s akikre hallgat a nép. Dicsekvés nélkül mondhatom, én is ezek közé tartoztam.

A mi családjunk évszázadok óta, vagyis Újkécske betelepítése óta honos itt. Akkor még köznemesek voltak, de később elszegényedtek. Az édesapám már egyszerű iparosember, szabómester volt, de mind a három gyereket taníttatta. A Piaristákhoz jártam Kecskemétre, majd Szegedre, tanítóképzőbe. Újbölgön kezdtem tanítani 1932-ben, majd '35-től a feleségemmel együtt Óbögön. Közel 8 év katonai szolgálatot teljesítettem, legmagasabb rendfokozatom hadnagy volt. Minden nagyobb mozgósításkor az első között megkaptam a S.A.S. behívót. 1942 júniusában a II. Magyar Hadsereg 13. Könnyűhadosztályánál a 37. Honvéd Gyalogezred kötelékében frontszolgálatra indultunk a Donhoz. Fehéroroszországból 2000 kilométert tettünk meg gyalog. Járőrszolgálat közben megsebesültem, tüdőlővést kaptam. Felgyógyulásom után kiegészítő szolgálatra a debreceni IV. Közérdekű Munkaszolgálatos Zászlóaljhoz osztottak be, a visszavonuló fronttal családommal együtt Ausztriába kerültem, Klagenfurt közelébe, angol hadifogolytáborba. Csak '45 nyarán térhet-

tem haza, s miután átestem az igazolásokon, kezddhettem el újra tanítani.

Nem voltam tagja soha egyik pártnak sem. Nem abban láttam az én hivatásomat, hanem az ifjúság nevelésében. Az iskolán kívül is nagy társadalmi aktivitást fejtettem ki. Megünnepeltük 1848 centenáriumát, részt vettem a sportkör irányításában, a Kőrösi úti sportpályát társadalmi munkában építettük, a Sétakert fáit is mi ültettük, az akkori ifjúsággal. (Azóta sajnós kivágták őket.) A tanácsnál kineveztek fásítási felelősnek. Ilyen feladatokat vállaltam. Így élveztem bizonyos megbecsülést, s a kécskei-ek javaslatára tanácsstagnak is megválasztottak.

Így '56 októberében, amikor olyan embereket kerestek, akikre hallgatnak az emberek, Orosz Zoltán is, s később dr. Szigethy Béla is gondolt rám.

Október 29-én tehát megalakult a Nemzeti Bizottság. A tragikus kécskei események után az összetétele másféle lett, mint ahogyan Orosz Zoltán tervezte. A sortűz után ugyanis a falu minden vezetője elmenekült a népharag elől. Így aztán tanárokból, orvosokból, ügyvédekből, gazdaemberekből állt össze egy csoport s vállalta magára a nehéz helyzetben a község irányítását.

A Nemzeti Bizottság a tanácselnöki feladatok ellátásával Medveczky Mihályt bízta meg. Ő korábban a tanácsházán a mezőgazdasági osztályt vezette, s ő volt az egyetlen tisztviselő, aki a tragikus események után is a helyén maradt. Ezért bíztuk meg őt.

A Nemzeti Bizottság főként a közrend, közbiztonság megalapozását és a közellátás megszervezését tartotta feladatának. Gondoskodtunk arról, hogy a pékek újra süssenek kenyeret, a vágóhídon folyamatos legyen a sertés és a szarvasmarha vágása, az üzletek újra árusítsanak. Élelmiszergyűjtést szerveztünk a budapesti lakosság és gyári munkásság megsegítésére. Célba is ért a küldeményünk.

A rendőrség mellé olyan katonákat osztottunk be, akik sorkötelesek voltak, de a forradalom napjaiban otthagyták az alakula-

tukat és hazatértek. Ez volt a helyi Nemzetőrség. A közrend fenntartására ügyelt. Vezetésével Balla Gyula tanárt bíztuk meg.

A Nemzeti Bizottság az október 27-i légitámadás ügyében jelentést tett a kecskeméti ügyészségen ismeretlen tettes ellen. Kértük az ügy kivizsgálását, a tettesek földerítését és megbüntetését. A beadványt dr. Szigethy Béla ügyvéd, a kécskei Nemzeti Bizottság egyik tagja fogalmazta meg. Választ azóta sem kaptunk rá, hacsak nem tekintjük válasznak, hogy '57 májusában letartóztattak.

A Nemzeti Bizottság a Tanácsházán működött. Voltak, akik naponta bejöttek a Tanácsházára, hogy vehetik-e már vissza földjüket a tszcs-ből. Késő őszt volt, a vetés ideje. Azzal nyugtatuk meg őket, hogy majd akkor, ha lesz rá törvény. Később aztán olyan vádpont is volt ellenem, hogy elősegítettem a tszcs fölbomlását, s hogy erre bízattam az embereket. Pedig én is, s a Nemzeti Bizottság többi tagja is inkább mérsékletre intettük őket. A Nemzeti Bizottság ugyanis *társadalmi szervezet* volt, s nem politikai. Olyan feladatokat végzett, amit a sortűz utáni napokban nem vállalt föl senki. Mi a falu népe iránt érzett felelősségből fölvállaltuk, de nem akartunk tartósan semmiféle vezető tisztséget betölteni.

November 4-e után aztán fölbátorodtak a régi vezetők, s lassan-lassan visszaszivárogtak. No, nem mind és nem azonnal, csak szép sorjában. Ahogy jött az új vezető garnitúra, a Nemzeti Bizottság úgy meg is szűnt.

*Dr. Szigethy Béla*⁸²:

Október 24-én vagy 25-én szólt nekem Orosz Zoltán, hogy szélesebb körre akarja kiterjeszteni a község vezetését. Olyan emberek kellenének az új vezetésbe, akikre hallgatnak az emberek. Többek között rám is gondolt.

27-én délelőtt be is hívtak a Tanácsházára, de erre a megbeszélésre nem nagyon emlékszem.

A Forradalmi Bizottság megalakulása október 27-én délutánra volt kitűzve, de ez a sortűz miatt elmaradt.

Hamarosan azonban mégis összeültünk megbeszélni, mi a teendő, ugyanis vezetők nélkül maradt a falu.

Orosz Zoltán még október 27-én elmenekült a tömeghangulat elől. Nem hinném, hogy bármi köze is lett volna a sortűzhöz. Rendes embernek ismertem. Párttag volt, persze hogy az, más-képpen nem is lehetett volna tanácselnök. De nem volt kommunista érzelmű.

A borzalmas eset után azonban a fölháborodott tömeg a vezetőket okolta mindenért. Orosz Zoltán is jobbnak látta, ha nem mutatkozik. Egy ismerőse házában húzódott meg, majd éjjel elmenekült a családjával együtt. Újpesti volt, oda tért vissza. Nem jött soha többé Tiszakécskére, még látogatóba sem. Azóta már meghalt ő is, a felesége is.

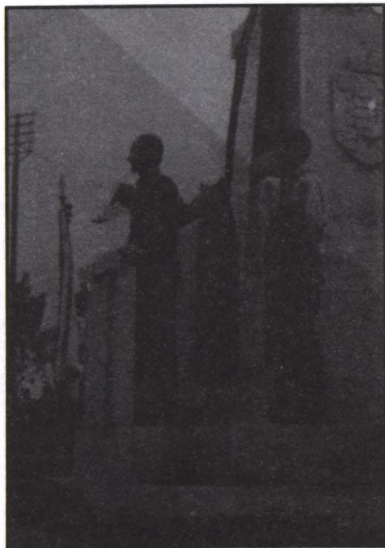
Fehér József párttitkár is elmenekült, Fazekas János, az ÁFÉSZ elnöke is, a VB-tagok is. Jó ideig nem mertek előjönni. Harmatos Ferenc, a rendőrőrs parancsnoka már 26-án éjjel elmenekült. A rendőrök szétszéledtek. Félő volt, hogy közellátási gondok és zavargások lesznek. Szükség volt új irányítókra.

Összejöttünk hát megbeszélni a teendőket. Megalakítottuk a Nemzeti Bizottságot, de az első alkalommal az elnöki tisztet senki sem vállalta. Nagy kő esett le a szívünkről, amikor a második ülésen Batka Gyula tanító bejelentette, hogy ő elvállalja a Nemzeti Bizottság elnöki tisztségét. Később meg is hurcolták érte. A helyettese U. Szabó Lajos lett.

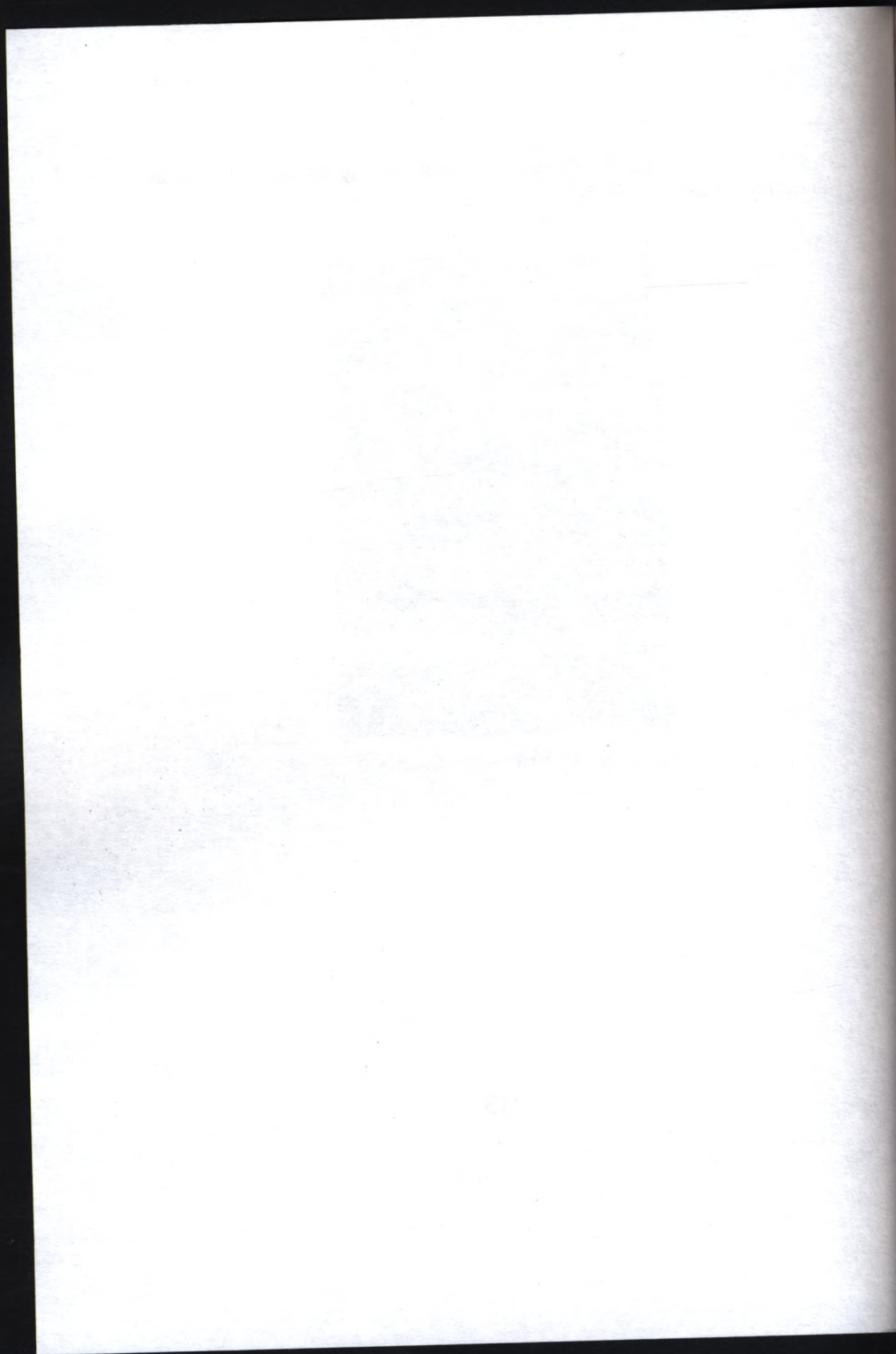
Tanácselnöknek Medveczky Mihályt választottuk, aki addig a tanácsnál a mezőgazdasági osztályt vezette. Az ÁFÉSZ-elnöki teendőkkkel Varga Kicsit (Varga Józsefet) bíztuk meg, aki kécskei volt, Kécskén is lakott és a lakiteleki ÁFÉSZ vezetője volt. A Nemzetőrség parancsnoka Balla Gyula tanító lett. Így aztán minden rendben ment tovább a faluban.

November 4-e után nem állt vissza azonnal a régi rend. Sem nálunk, sem a megyében. December 11-én néma tüntetés volt Kecskeméten, ami azt jelenti, hogy akkor még nem volt igazán a

kommunista vezetők kezében a hatalom. Így aztán nem intéz-
kedtek Tiszakécskén sem.

Országzászló a '40-es években

A megtorlás

Az Országzászló elhanyagolt kertje az
'50-es években.
(Fényképezte: Tóth Sándor)

Az 1956-os forradalmat és szabadságharcot, miként az 1848/49-est is, megtorlás követte.

»A bevonuló szovjet harckocsik és a hozzájuk szegődött Kádár-féle karhatalom... — akiket a nép nem kis megvetéssel csak „Pufajkásoknak” vagy „Kádár-huszároknak” nevezett és számukat még 1957 elején is csak 18 000 főre becsülték — elfoglalta ugyan a stratégiai pontokat, de a hatalomátvétel a lakosság általános tiltakozását váltotta ki. A munkástanácsok választott vezetői és tagjai rendre úgy foglaltak állást, hogy a „Kádár-kormány nem a népre támaszkodik”, azt „nem a nép választotta”, vagy még keményebben: a „Kádár-kormányt nem ismeri el, szovjet viszonyok segítették a kormány élére.”⁸³

A forradalom napjaiban ugyanis nemcsak a gyűlölt, zsarnoki rendszert söpörte le a népharag, hanem napok alatt létrejöttek a nemzeti bizottságok, munkástanácsok, nemzetőrségek, vagyis azok a szervek, amelyek az új, demokratikus élet szervezői lettek, s amelyek törvényességüket (legitimitásukat) a forradalmi tömegektől kapták. Kádárék a magyar néptől nem kapták meg ezt a legitimitást, ezért legfőbb ellenségeiknek a forradalom idején élre került vezetőket tartották, Nagy Imre miniszterelnöktől kezdve a falusi nemzeti bizottságok elnökeig.⁸⁴

»... napvilágra kerültek bírósági statisztikák az 1957-1960 között politikai okokból elítéltekről. Ezek szerint 21.668 embert ítélték el a polgári és katonai bíróságok azon ítélőtanácsai, amelyek vállalták az „osztályigazság” szolgáltatását. A szerencsésebbek, 4961-en, jórészt hosszabb-rövidebb előzetes letartóztatás elszervezése után — felfüggesztett szabadságvesztésben részesültek, 16.433-an végrehajtandó, határozott tartalmú szabadságvesztésre (...) ítéltettek.

Egy 1969. november 11-én az Igazságügyi Minisztériumban készült statisztika 1956. október 23-tól 1958. december 31-ig 10 016 fő elítéltről szól (köztük 329 volt a fiatalkorú), a halálra ítélték száma 259 fő (2,68%).

A hivatalos statisztikák persze korántsem pontosak. Zinner Tibor kutatásai szerint a halálra ítélték száma 367 fő volt (közü-

lük 152 embert katonai bíróságok küldtek a halálba), a kivégzettek megközelítően 400-an voltak.

(Összehasonlításképp: az 1848/49 megtorlásaként halálos ítéletek száma nem érte el a 120-at, a különböző börtönökbe hurcoltak 1200-an voltak bírói ítélet alapján).⁸⁵

A „visszarendeződés”, majd a megtorlás azonban fokozatosan ment végbe. A megyei lap első híradásaiban, mint az 1956. november 20-i, Tiszakécskéről szólóban is, még alig érzékelhető a változás szele:

„Tiszakécskei jelentés

Egy szebb, nyugodtabb élet első lépéseiről

Ők már gondoskodtak a jövő évi kenyérről —
kérlik: a munkások is adjanak iparcikkeket

Tiszakécskén 15 főre egészítették ki a községi tanács végrehajtó bizottságát. Elnöknek Medveczky Mihályt, elnökhelyettesnek Bilus Ferencet (volt titkárt), titkárnak Lődi Lajost választották meg. A végrehajtó bizottságban helyet kaptak a község hazafias érzelmű, köztisztelőben álló középparasztjai is, akiknek eddig nemigen volt beleszólásuk a község ügyeibe.

Jóleső érzés volt részt venni ezen a VB-ülésen. A VB tagjai őszintén, elfogultság és harag nélkül mondták el véleményüket, javaslatukat. Egységesen foglaltak állást a nyugalom és a rend helyreállítása mellett. A VB a község nevében felhívást intézett a budapesti munkásokhoz, hogy biztosítsák a községek részére az iparcikkeket, mert mint mondták — ők már gondoskodtak a jövő év kenyéréért.

A VB az első ülésen néhány határozatot is hozott. Gyűjtést indítanak azok hozzátartozóinak megsegítésére, akik áldozatai lettek a sajnálatos tiszakécskei eseményeknek. Egyszer már küldtek ételmezt Pestre, a Rókus-kórháznak, de most ismét elhatározták, hogy nagyobb mennyiségű ételkészlettel segítik a pesti munkásokat. Segíteni kívánnak a község dolgozóinak lakáshely-

zetén is. A volt begyűjtési hivatal helyiségét lakás céljára adják át. A közbiztonság megszilárdítása érdekében a helyi karhatalom létszámát 25 főre emelik. A karhatalmat a község dolgozóiból egészítik ki. A VB külön-külön megvizsgál minden személyt, érdemes-e arra, hogy fegyverrel őrködjön a község rendje, nyugalma felett.

Ez röviden, amit a tiszakécskei VB az első ülésen elhatározott. Nem országos méretű dolgok ezek, de mégis nagyok. Nagyok, mert az új életet, a rendet, az önállóságot, a szebb, nyugodtabb élet megindulását jelentik."

Később, amikor a visszatért kommunista hatalom már újra nyeregben érezte magát, a megyei lap újságcikkei is elkomorultak, s egyre zordabb pártbizottsági döntésekről szól a híradás. 1957. február 1-jén így ír a Petőfi Népe a kécskei változásokról:

„A tiszakécskeiek éltek alkotmányos jogaikkal

*Küldöttségük fontos javaslatokat terjesztett a
községi tanács vezetői elé*

Tiszakécskén nehéz olyan embert találni, aki ne ismerné. U. Szabó Lajos és Szényei László nagygazdákat. Földjeiken, szőlőjükben valamikor sokan dolgoztak napszámban. Az idő azonban változott és változtak a nagygazdák is. U. Szabó és Szényei nem válogathatott úgy a napszámosokban, mint azelőtt. U. Szabó nyájaskodó, kifinomult modort öltött magára, előre kezdett köszönni és úgy tett, mintha a parasztok érdekeit védelmezné. U. Szabó pálfordulása azonban csak kevés embert tévesztett meg. A dolgozó parasztok bizalmát nem tudta megnyerni.

Október 29-én, az ellenforradalmi kísérlet idején U. Szabó Lajos néhány megbízható emberével gyűlést szervezett. A lakosság tudta nélkül összehívott szükkörű értekezleten U. Szabónak viszonylag könnyű dolga volt. Egymást kiabálták ki vezetőnek és összesen tízen forradalmi bizottságnak nevezték ki magukat. A tanács VB-t nemlétezőnek nyilvánították és annak helyére telepedtek.

U. Szabóék öröme azonban nem tartott sokáig. Az ellenforradalmat vereség érte, a kormány az államhatalom helyi szerveinek továbbra is a tanácsokat ismerte el. U. Szabótól azonban nem olyan könnyű megszabadulni. Az úgynevezett forradalmi bizottság kilenc tagja, közte U. Szabó is, beolvadt a tanács végrehajtó bizottságba és annak hat tagját így 15-re egészítették ki. Közte volt Lődi Lajos is, aki az 1952-es években a begyűjtési hivatal vezetője volt és különböző visszaélések miatt váltották le.

Az idő gyorsan telt. A lakosság égető problémáinak megoldására ez a kibővített végrehajtó bizottság azonban keveset tett. A tiszakécskeiek nyugodt emberek, de türelmük már kezd elfogyani. Szép ígéretek helyett tetteket, gyorsabb intézkedéseket várnak a végrehajtó bizottságtól. Tiszakécskén sok-sok dolog vár elintézésre. A lakosság problémáit az MSZMP január 27-én tartott nyilvános aktívaülésén a dolgozó parasztok, tsz-tagok, munkások fogalmazták meg és küldöttség útján közölték a tanács végrehajtó bizottsága ideiglenes elnökével. Ezek a következők:

1. A régi gépállomás mellett lévő mintegy 20 hold parlagterületet március 10-ig osszák ki házhelyeknek.

(...)

5. A feloszlott Petőfi Tsz tagjait nagyszegű fedezetlen hitel terheli. Az adósság csökkentése és a lakosság megnyugtátása érdekében a községi tanács tegyen intézkedést a széthurcolt vagyon felkutatására, leltár és érték szerint számoljon el a tsz-tagoknak és a járási tanácsnak.

6. Az úgynevezett forradalmi bizottság által elbocsátott, majd azóta indokolatlanul felfüggesztett Szilágyi Gábornét vegyék vissza a tanácsapparátusba. Többek véleménye szerint Szilágyinét azért függesztették fel, mert szót emelt az ellenforradalmi események során a tanácshoz bekerült és a lakosság által meg nem választott személyek ténykedése ellen.

7. A tanács végrehajtó bizottságából zárják ki a lakosság által meg nem választott U. Szabó Lajost, Szényei Lászlót, Szentmihályi Károlyt, Kiss Mihályt és Lődi Lajost.

A küldöttség javaslatait a tanácselnök elfogadta és azok telje-

sítésére, illetve pártfogóan való továbbítására ígéretet tett. A házhelykiosztás és az erdő füvesítésének ügyét a legközelebbi végrehajtó bizottsági ülés elé terjeszti. A lakásátalakítások megvizsgálására bizottságot hoznak létre. Az elhurcolt tsz-vagyon felkutatására megindítják a vizsgálatot. Szilágyi Gábornét visszaveszik a tanácsapparátusba.

A tanácselnök közölte még a küldöttséggel, hogy Lődi Lajos tanácsstikári funkciójáról lemondott, a többi felsorolt személy eltávolítására pedig megteszik a szükséges lépéseket."

A megtorlás — ahogyan az már a zsarnoki rendszerek logikája szerint lenni szokott — nem azokat érte utol Tiszakécskén sem, akik ártatlan, fegyvertelen emberek vérért ontották. A tiszakécskei Nemzeti Bizottság rövid működése alatt beadványban kérte a kecskeméti ügyészségtől a tettesek földerítését, de válasza sem méltatták. Viszont a Nemzeti Bizottság vezetőjét, a köztiszteletben álló Batka Gyula tanárt és a Nemzeti Bizottság több tagját perbe fogták, meghurcolták, bebörtönözték, ellehetlenítették.

Az 1956. október 27-i felvonulás és nagygyűlés szervezőit és résztvevőit sem mérte egyenlő mércével a hatalom. Bereczky Sándornét meghurcolták, lélekből meggyötörték. Székely Gáborné, a Permetezőgépgyár párttitkárát közszépi párttitkárrá léptették elő.

Az 1956. novemberét követő politikai perek nyilvánvaló célja nem az igazságszolgáltatás, hanem a megfélemlítés volt. Ezt bizonyítják a Bács-Kiskun megyei napilap, a Petőfi Népe írásai is. (A Petőfi Népe, amely '56. október 31-től a forradalom ügye mellé állt, az új hatalom szorításában visszakozott, s újra a régi hangot ütötte meg.... „fogadjuk: tollunk fegyverként dörög, ha a nép ellenségeiről van szó, de ugyanakkor segítőként szegődünk a munkásosztály szocialista hatalmának építéséhez.”)⁸⁸

1956 októberében az újság alig-alig adott hírt a megyében zajló forradalmi eseményekről. Most viszont szinte minden számban olvashatunk egy-egy jelentést, beszámolót kegyetlen, garázda ellenforradalmárok peréről, akik 1956 októberében a

megye falvaiban, városaiban tevékenykedtek: „Az ellenforradalom napjai Fajszon”⁸⁹, „Mi történt Jánoshalmán? Szobonya beszéde nyitotta meg az ellenforradalmi akciók sorát”⁹⁰, „Egy könyvégető pedagógus”. (Bodor András külsőballószögi — ma tiszakécskei — tanyai tanító „ellenforradalmi” tevékenységéről)⁹¹, „Három választás. Az ellenforradalom napjai Hercegszántón”⁹², Gyűjtogatók, rendőrszurkálók. 1956. október Jakabszálláson”⁹³, „Elítélték a kiskunmajsai bestiális ellenforradalmár gyilkosokat”⁹⁴ stb...

1957 első félévében Tiszakécskéről csak a békés építőmunkáról szólnak a híradások: az újjáalakult Kossuth Népkör nevű mezőgazdasági egyesületről⁹⁵, a nádvágásról, traktorvásárlásról⁹⁶, a Permetezőgépgyárban megalkotott újfajta magánjáró motoros permetezőgépről⁹⁷, tüzesetekről, fásításról, házhelyek osztásáról.

Batka Gyulának, a tiszakécskei Nemzeti Bizottság elnökének és hat társának a pere csöndben zajlott az általános „mennydörgés” közepette.

Visszaemlékezések

Batka Gyula, 1956-ban

*a tiszakécskei Nemzeti Bizottság elnöke*⁹⁸:

Kádár János azt nyilatkozta a rádióban, hogy ha a Nemzeti Bizottságoknak nem tapad vér a kezéhez, semmi bántódásuk nem lesz. Maszlag volt, hazugság.

Érttem '57 májusában jöttek. A hajnali órákban egy rendőr verte az ajtónkat. Úgy jutott be az udvarba, hogy betörte a kaput. Ez úgy május 17-e táján volt. Az iskolába, a munkahelyemre is azonnal elment az ügyész, s bejelentette, hogy nem jövök többé tanítani. Ő már tudta!

Egy nap és egy éjjel a tiszakécskei rendőrségen tartottak fogva. Másnap hajnalban vittek be vonattal Kecskemétre, de nem a rendőrségre, hanem az ügyészségre. Volt ott egy katonatiszt, aki végtelen megvetéssel, pökhendien beszélt velem, s megveréssel fenyegetett. Mondtam neki: „Én ugyanolyan tiszt vagyok, mint maga, csak tartalékos. Jól néznénk ki, ha itt összeverekednénk.” Ettől egy kissé lehiggadt.

Betettek a köztörvényes bűnözők közé, engem is, más politikai foglyokat is. Ezt nehéz volt elviselni. És azt is, hogy megbílycselt kézzel vezettek végig a bíróság folyosóin. Voltak ott bent kécskeiek is, azok is láttak, hogy úgy vezetnek, mint egy betörőt. Ez volt a legmegalázóbb. Testileg nem kínoztak, nem vertek. De mindez nagy lelki kínzás volt. Néhány hét múlva minket, politikaiakat elkülönítettek a köztörvényesektől. Celláink túlszűfoltak voltak, a jogi ügyintézés hosszadalmas, idegőrlő.

A vád ellenem — s mindanyunk ellen — „az államrend megdöntésére irányuló szervezkedés” volt. A kécskei perben én voltam az elsőrendű vádlott, a nővérem a hetedrendű. Ő is ott tanított, abban a nevelőtestületben, ahol én. Miután engem elvittek,

hamarosan pedagógusnap következett. A nővérem beszélt néhány szülővel, hogy másnap a pedagógusnapon szólaljanak föl, kérjék az én szabadlábra helyezésemet. Így is történt. De csak a nővéremnek lett belőle baja. Így lett ő a hetedrendű vádlott.

A feleségemet is azzal fenyegették, hogy őt is bebörtönzik. Ő semmilyen politikai vagy társadalmi tevékenységben nem vett részt. Csak annyi volt a „bűne”, hogy az én feleségem volt.

Teljes vagyonunkat fölleltározták és zár alá helyezték. A vagyoneklokbzás veszélye is fenyegetett bennünket.

Medveczky Mihály volt a negyedrendű vádlott. Őt viselte meg a legmélyebben a meghurcoltatás. Jó szándékú, rendes ember volt, jó szakember, a tanácselnöksége idején rend, nyugalom volt a községben. Semmi rosszat nem tudtak ráfogni. Amikor szabadlábra került, sehol nem engedték dolgozni. Nem vették föl. Megbetegedett, megbolondult. Szegeden is kezelték. Később itthon volt, itthon élt. Állandóan biciklizett. Bőrkabátban, aktatáskával rózta a falu utcáit egész nap. Már meghalt szegény.

Somody László volt az ötödrendű vádlott. Ő is a Nemzeti Bizottságtól kapott megbízatást a tanács mezőgazdasági osztályának a vezetésére. Őt is meghurcolták ezért.

Szűdy Sándor kollégánk, tornatanár volt a másodrendű vádlott. Őt az orosztanárnő személyisége elleni sértésért fogták perbe. Pedig csak vicc volt, évődés. Őt hamarabb fölmentették, hamarabb szabadult, mint én.

Az én perem nagyon sokáig húzódott. Kb: 120 tanút hallgattak ki az ügyben. Először a kécskei rendőrségen, az ügyész jelenlétében. A bíróságon a szembesítéskor aztán sokan vissza is vonták a vallomásukat. Ott derült ki, hogy az ügyész megfenyegette őket, ha nem írják alá a terhelő vallomást, őket is becsukják mellém. Sokan aláírták. Aztán volt olyan, aki ott aláírta, de utána szégyellte, s nem akart eljönni a tárgyalásra. Elővezették. Akkor már nem ismételte meg a vádat, elmondta az igazat.

Nehéz soruk volt a kollégáknak is. Azt várták tőlük, hogy ellemen valljanak. Sokan kitértek a válaszadás elől: ők nem látták, nem hallották, nem voltak ott. Ez is kockázatos volt, mert nem

ezt várták tőlük, de azért sokan voltak, akik nem vallottak ellenem. Sajnos voltak olyanok is, akik nagyon becsstelenül cselekedtek. Olyan dolgokat is állítottak, ami egyrészt nem volt igaz, másrészt ha igaz lett volna, akkor sem tartozott volna a tárgyhoz. Például, hogy a fiatal, kezdő kollégákat nem segítettem, hanem igyekeztem elnyomni. Ez természetesen hazugság volt, mint annyi más is.

Az ügyemet először dr. Berényi György megyei tanácsvezető bíró tárgyalta. Ő is piarista diák volt, iskolatársam és katonatársam is. Azt mondta a feleségemnek négyszemközt, hogy jobb, ha nem enged szabadlábra, mert akkor egészen biztosan elvisznek internálótáborba, s nem lehet tudni, ott mi történik velem. Amíg itt vagyok, biztonságban vagyok. Én azért ezt nem találtam megnyugtatónak. Dr. Berényi egy rendelkezés értelmében átadta az ügyemet a járásbírósnak, dr. Klapil Sándor tanácsvezető bírónak. Végül az ő tanácsa hozta meg az ítéletet. A két ülnöknő is nagyon jóindulatú volt. Viszonylag enyhe ítéletet hoztak, hiszen hallottunk akkoriban olyan eseteket is, hogy hasonló ügyben, hasonló „bűnökért” halálra is ítélték embereket. Például dr. Szobonya Zoltán jánoshalmi ügyvédet.

Első fokon 2 év börtönre ítélték. Fellebbezésem után a Legfelsőbb Bíróság ezt 1 évre mérsékelte, s 3 év próbaidőre felfüggesztette. Ekkor már 14 hónapot töltöttem vizsgálati fogságban. Letartóztatásom pillanatában állásomból azonnali hatállyal elbocsátottak, illetményem folyósítását megszüntették, s az éppen esedékes jubileumi jutalom folyósítását is letiltották. A három év leteltéig sehol sem kaptam állást. Utána visszahelyeztek, de kezdő tanári fizetéssel. Panaszra mentem a kecskeméti megyei művelődési osztály vezetőjéhez. Ő is elképedt ezen, s intézkedett, hogy szolgálati időmnek megfelelő fizetést kapjak.

1968-ig dolgoztam, akkor mentem nyugdíjba. Nehéz volt ilyen előzmények után bemenni a nevelőtestületbe azok közé a kartársak, kartársnők közé, akik hazugságokat vallottak ellenem. De igyekeztem munkámat a korábbi hivatásszeretettel folytatni. A kartársakkal szemben nem éreztem gyűlöletet valótlán vallo-

másaik miatt. De ma már semmi sem köt össze bennünket: sem harag, sem becsülés.

Az egész ügy legfőbb vesztese a lányom, Gabriella lett. A fi-am, Attila ekkor már harmadéves gyógyszerészhallgató volt Szegeden. Őt nem bántották, nem akadályozták a továbbtanulását. Bár akarták, de őt megvédte az egyetem.

A lányomat, Gabriellát viszont kitűnő tanulmányi eredménye ellenére sem vették föl az orvosi egyetemre. Erős elhivatottságot érzett az orvosi pálya iránt, amit az is bizonyít, hogy ma is az egészségügyben dolgozik. 1957-ben, '58-ban és '59-ben jelentkezett, de „helyszűke miatt” mindig elutasították. Utánajártunk, s a Debreceni Orvostudományi Egyetem rektora elmondta, hogy mi az igazi ok. A tiszakécskei párttitkár, Grigor István olyan jellemzést küldött a Kecskeméti Bányai Júlia Gimnáziumnak s az egyetemnek, aminek alapján nem vehetik föl. „Tóth Ilonából egy is elég volt” — írta a párttitkár.

Később, amikor már Székely Gábor lett a községi párttitkár, ő az előző párthatározattal ellentétben javasolta egyetemi fölvételre a lányomat. De az orvosira akkor sem vették föl. Fölajánlották, hogy fölvételi nélkül fölveszik a szegedi egyetem természettudományi karára. Ezt ő nem fogadta el. A gyógyítást érezte élethivatásának.

A lányom az SZTK-ba ment el dolgozni. Szakasszistens lett, majd később a KÖJÁL-hoz került. Férjhez ment, a férje ügyvéd. A fia ugyancsak ügyvéd lett. A lánya vegyészmérnök, a Budapesti Műszaki Egyetemen végzett, s most az egyetem tudományos munkatársa.

A lányom a családi életben találta meg a boldogságát. Boldog életet élt, de mégiscsak vesztes, hiszen emellett még az orvosi

* Tóth Ilona orvostanhallgató és forradalmár volt 1956-ban. Hamis vádak alapján kivégezték.

hivatást is betölthette volna. A szülők „bűne” miatt a gyereket büntették. De még ha igazi bűn lett volna!

Nagyszerű feleségem volt. Igazi társam, bátorítóm, segítóm volt a nehéz években. A háború idején is, '56-ban is, később is. Néhány éve elhunyt. Most már a gyermekeimben, unokáimban van minden örömem. Jó gyerekeim, szép családom van. Egyedül lakom, de hétközben gyakran elmegyek a fiamékhoz, s minden hétvégét Kecskeméten töltök a lányoméknál.

Nehéz életem volt. Néha elfog a keserűség, de bosszúvágy nincs bennem senki iránt. Akik vétettek ellenem, számoljanak el a saját lelkiismeretükkel! Csak az szomorít el, hogy nem tudtam többet tenni a falumért, városomért, tanítványaimért. 1956 után megakadályoztak ebben. Most már újra lehetne. Sajnos már kevesebb az erőm. De jó érzéssel tölt el, hogy látom, Tiszakécskének nemcsak múltja volt, hanem jövője is lesz!

Somodi László,

1956-ban a kécskei Nemzeti Bizottság tagja⁹⁹:

A kécskei Nemzeti Bizottságba az új tanácselnök, Medveczky Mihály hívott a gazdasági ügyek intézésére. A Nemzeti Bizottság elnöke Batka Gyula volt, őt hamarabb letartóztatták, engem csak 1957. július 9-én. Addig a községi tanácson dolgoztam.

Körtéért mentünk a feleségemmel a Durmába. Szedtünk 4 ládával, biciklire kötöttük, hazatoltuk. Sötéttel érkeztünk haza, fáradtan, porosan. Ahogy a kaput akartam kinyitni, kemény hang szólt rám: — Állj, ne mozdulj! — s előlépett az árnyékból két férfi. Megmosakodni, átöltözni sem engedtek be a lakásba. Úgy állítottak elő mosdatlanul, piszkos munkásruhában. Bevittek a kécskei rendőrségre, s másnap reggel Kecskemétre, a börtönbe, vizsgálati fogságba. Egy kis papírdarabot be tudtam dobni a feleségemnek, tudatni, hová visznek.

Ugyanannak a pernek voltam a negyedrendű vádlottja, amelyben Batka Gyula elsőrendű vádlott volt. A népi demokratikus ál-

lamrend elleni szervezkedés vádjával állítottak bíróság elé, vagyis a legsúlyosabb politikai jellegű váddal. Később, amikor már külön is tárgyalták az ügyemet, a termelőszövetkezetek elleni izgatás büntette volt a vád.

A forradalom napjaiban azt mondtam az embereknek, hogy már elmúlt az a világ, amelyben a tsz-ek szerveződtek, más világ jön. Föloszlott a tsz. Én is segítettem a földvisszaigényléshez szükséges igazolások kiadásában, a közös vagyon eladásában, felosztásában. A pénzzel gondosan elszámoltam a Nemzeti Banknak, ezzel nem is tudtak támadni.

A tanúkat megfélemlítették, s előre megmondták nekik, mit kell vallaniuk. Az egyikük véletlenül elmondta ezt a feleségemnek, mert nem tudta, hogy kicsoda. A bíróság azonban nemigen vette figyelembe a hamis tanúvallomásokat. Tíz hónapi vizsgálati fogság után a Legfelsőbb Bíróság — a vád „bebizonyíthatatlansága” hiányában — felmentett. 1958. április 3-án szabadultam. Ez azonban jogi nyelven nem jelentette azt, hogy semmisnek tekintik a vádakat. Azt csak 1991 márciusában értem el, hogy a vádat semmisnek nyilvánították.

A börtönélet rettenetes volt. Nagyon zsúfoltak voltak a cellák, WC-re nem lehetett kimenni, csak a küblit használhattuk. Szinte egymás hegyén-hátán aludtunk. Dolgozni nem mehettünk ki, mert még csak vizsgálati fogságban voltunk.

Testi kínzás, verés nem volt. A kécskei rendőrségen eléggé keményen bántak velünk, Kecskeméten már nem. De az izgott várakozás nagyon megviselt bennünket. Nagyon megalázó volt.

A feleségem egyedül maradt a két kisgyerekekkel. Délelőtt az iskolában tanított, délután házitanítványokat vállalt, 5-6 malacot nevelt, s amint eladta, már vitte is az árát az ügyvédnek. Látogatásokra járt a börtönbe. Szomorú volt ez az egész és nagyon nagyon megalázó. Bárány Lajoséktól nagyon sok segítséget kaptam. Az iskolában sokan elhúzódtak tőle, mint ragályos betegről.

Szabadulás után sok segítséget kaptam Balatonfüredi József tanácselnöktől, aki visszahívott a községi tanácshoz, és soha

nem vetette a szememre a „múltamat”. Később a Szabadság Tsz-be kerültem agronómusnak. A feleségem nem akarta, féltett, de „népgazdasági érdekből” menni kellett. A szövetkezet párttitkára egyszer megmutatta nekem, milyen jelentéseket küld rólam a kécskei tsz-ben. Kérték tőle. Később nem éreztem jól magam a kécskei tsz-ben. Az utolsó 10 évet Alpáron dolgoztam le, motorral jártam át, 1981-ben mentem nyugdíjba. Azóta itthon gazdálkodom, van egy kis szőlőm.

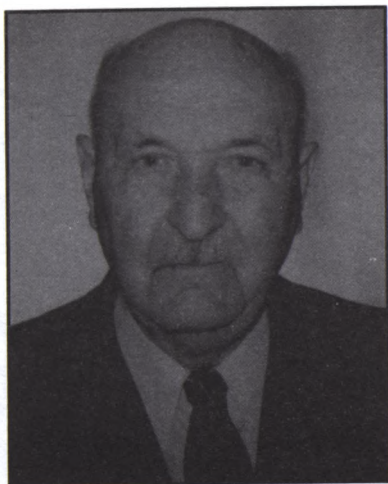
*Dr. Szigethy Béla*¹⁰⁰:

1957 elején azonban már újra a kommunista párt által kinevezett vezetők intézkedtek. Az új tanácselnök Balatonfüredi József, az új községi párttitkár Székely Gábor lett. Székely Gábor igen „vonalas” ember volt. Balatonfüredi József szelídebb. Igyekezett kiegyensúlyozni a párttitkár hevesességét, nyugalmat teremteni a zaklatott faluban.

A pesti forradalmároknak volt egy jelszavuk: MUK, ami azt jelentette: Márciusban újra kezdjük. Ezért 1957. március 15-e táján a pufajkások begyűjtötték Kecskemétre azokat, akik vezető szerepet játszottak az októberi eseményekben. Akkor tartóztatták le s fogták perbe Batka Gyulát, a kécskei Nemzeti Bizottság elnökét is. Tanúként engem is kihallgattak az ügyben.

Én ügyvédként sokféle embernek az ügyét intéztem. Régi ügyfelem volt egy házaspár a pufajkások közül. Ők megsúgták nekem: Béla, jobban teszed, ha most egy időre eltűnsz a faluból. Így aztán bementem Kecskemétre az édesanyámékhoz, náluk húztam meg magam egy ideig. Később már nem kerestek.

Az Ügyvédi Kamaránál azért nem hagyták szó nélkül a dolgot. 1958-ban feddést kaptam, később egy időre eltiltottak az ügyvédi hivatástól. (Az irat első fele mellékelve, második fele elvesztett.) Ugyancsak '58-ban megfosztottak tartalékos zászlósi rangomtól. Leginkább még az bosszantott, hogy útlevelet 1964-ig nem kaptam.

Batka Gyula

„Hol sírjaink domborulnak...”

Megemlékezés 1992. október 23-án

A tiszakécskeiek lelkében kitörölhetetlen nyomot hagyott a sortűz és a tiszakécskei Nemzeti Bizottság tagjai és más ártatlan emberek elleni per. S hasonló perek híreit harsogták az újságok s a rádió is! Közben a vérengzés elkövetői nemcsak büntetlenek maradtak, de kitüntetésre is számíthattak. A falu félt és hallgatott.

És 1959/60 telén, az agitátorok és volt ÁVÓ-sok „nyomós” érveinek, a „Kádár-kolbásznak” (gumibot) a hatására Kécske túlnyomórészt földműves népe legfőbb megélhetési forrásával, a földjével együtt belépett a tsz-be. Sok fiatal hagyta el a falut az '50-es évek elején is, s a tsz-szervezések körüli időben újra sokan vették a vándorbotot, s a városban, az iparban próbáltak szerencsét. Akik itthon maradtak, előbb nagy nincstelenségbe jutottak, majd a „puha diktatúra” gerincpuhító évei következtek. S a falu félt és hallgatott.

A sortűzről, '56-ról legfőljebb csak családban vagy szűkebb baráti körben beszéltek, vagy még ott sem. (Még véletlenül rossz helyen szólja majd el magát az az ostoba gyerek!) Jó állástól, jutalomtól, előléptetéstől eshetett el, aki ilyen „illetlen” dologról beszélt. S az emberek tudták: „Akasztott ember házában nem szabad kötélről beszélni.” A falu félt és hallgatott.

A tetszhalálból először a helyi MDF-szervezet tagjai ébredtek. 1989. október 23-án Tiszakécske főterén, a volt piactéren kopjafát állítottak fel, amelynek oldalán réztáblába vésve ez olvasható: „1956. október 27-én ezen a helyen a Himnusz éneklő békés tömegbe repülőgépről robbanólövedékkel lövetett a hatalmon lévő kommunista diktatúra. A 18 elesett ember és a sebesültek emlékére a Magyar Demokrata Fórum.”

A kopjafa állításának lelkes szervezője Lovas László és Dankó János volt. Lovas László a kopjafa anyagát szállította Kartalból Hetényegyházára, ahol Gáspár Péter ffaragó készítette el, majd a tiszakécskei Lovas Ferenc lakatos vasalta be. Dankó János az elhelyezés engedélyeztetésének türelempróbáló útját járta végig.

A kopjafával egy időben állították föl a templomkertben az ide-

iglenes országzászlót is. A régi Országzászlót — díszes talpatatával együtt — 1956 után elbontották, helyére pártházat építettek. Az új országzászló így nem kerülhetett vissza eredeti helyére. De új, végleges helyéért is évekig kellett kilincselni, ezért 1989. október 23-án a templomkertben fölállított zászlórúdra, amit ugyancsak Lovas Ferenc készített el, az MDF fölronta az 1956-ra emlékeztető, gyászszalagos lyukas nemzeti lobogót. (A munkálatokban részt vettek még: Dékány Imre, Lovas István, ifjabb Lovas László és Várnagy János.)

A kopjafa tövében 1989. október 23-tól 27-ig sok virág, gyertya gyűlt össze. Az első nyilvános megemlékezésre 1989. október 27-én délután 4 órakor került sor a kopjafánál. A római katolikus és a református templom összes harangja megszólalt. Az egybegyűltekhez Lovas László szólt, majd Matényi Erika szavalt el Illyés Gyula: Egy mondat a zsarnokságról című versét. A résztvevők a katolikus temetőben megkoszorúzták az áldozatok sírját, utána Gémes Mihály apátplébános szentmisét mondott a katolikus templomban az áldozatokért.

Az ünnepségen főleg az MDF tagjai, az áldozatok hozzátartozói és a helyi kisgazdapárt tagjai vettek részt.

1990-ben a két egyház és a három kormánypárt helyi szervezetei (MDF, Kereszténydemokrata Néppárt, Független Kisgazda Párt) közösen szervezték meg az ünnepséget. A temetőkertben az áldozatok családtagjainak aktív részvételével emlékfásort ültettek az elhunytak emlékére, s mellé emléktáblát állítottak. (A megbékélés jegyében emlékfát kapott az ÁVO-hoz önhibáján kívül besorolt kécskei sorkatona, Kuba János is.)

Így Tiszakécskén új ünnep teremtődött. 1990 óta október 23-án, nemzeti ünnepünkön az országos eseményekre emlékezünk, s megkoszorúzzuk a kopjafát, október 27-én, Tiszakécske gyásznapiján az áldozatok emléke előtt hajtunk fejet a temetőben.

1991. június 30-ra, az oroszok kivonulásának napjára végre elkészült az új Országzászló is. Nem olyan díszes a talapzata, mint a régi volt, de szerényebb formája ellenére is szabadságunkat hirdeti.

A kécskeiek lelke azonban csak lassan enged föl dermedtségéből.

1991. október 25-én '56-os emlékérmét kapott Batka Gyula nyugalmazott tanár, az '56-os tiszakécskei Nemzeti Bizottság elnöke és Somodi László nyugalmazott mezőgazdász, a Nemzeti Bizottság egykori tagja.

Batka Gyula 1991. december 9-én alapítványt tett a II. világháború és 1956 tiszakécskei áldozatainak tiszteletére fölláltandó emlékműre. A Tiszakécskei Emlékmű Alapítvány kuratóriuma részint a honismereti kör tagjaiból, részint más, köztisztviselőkből álló személyekből áll. (Megjegyzendő, hogy már 1988-89-ben is indult Tiszakécskén egy próbálkozás II. világháborús emlékmű fölláltására, de az akkor elakadt.)

A Tiszakécskei Emlékmű Alapítvány kuratóriuma és támogatóik Tiszakécske központjában, az '56-os sortűz helyszínéhez közel szeretnének méltó emléket állítani az áldozatoknak, s ezáltal emlékeztetni a mindenkori ifjúságot népünk és városunk történelmére.

A Tiszakécskei Honismereti Kör pedig e könyvecskével, a visszaemlékezők szavának megörökítésével kívánja szolgálni városunk jövőjét.

Kölcsey Ferenc

Himnusz

A magyar nép zivataros századaiból

Isten, áldd meg a magyart,
Jó kedvvel, bőséggel,
Nyújts feléje védő kart,
Ha küzd ellenséggel;
Bal sors akit régen tép,
Hozz rá víg esztendőt,
Mebűnhötte már e nép
A multat s jövődőt!

Őseinket felhozád
Kárpát szent bércére,
Általad nyert szép hazát
Bendegúznak vére.
S merre zúgnak habjai
Tiszának, Dunának,
Árpád hős magzatjai
Felvirágozának.

Értünk Kunság mezein
Ért kalászt lengettél,
Tokaj szőlővesszein
Nektárt csepegtettél.
Zászlónk gyakran plántálád
Vad török sáncára,
S nyögte Mátyás bús hadát
Bécsnek büszke vára.

Hajh, de bűneink miatt
Gyúlt harag kebledben,
S elsújtád villámidat
Dörgő fellegedben,
Most rabló mongol nyilát
Zúgattad felettünk,
Majd töröktől rabigát
Vállainkra vettünk.

Hányszor zengett ajkain
Ozmán vad népének
Vert hadunk csonthalmain
Győzedelmi ének!
Hányszor támadt tenfiad
Szép hazám kebledre,
S lettél magzatod miatt
Magzatod hamvvedre!

Bújt az üldözött s felé
Kard nyúl barlangjában,
Szerte nézett s nem lelé
Honját a hazában,
Bércre hág és völgybe száll,
Bú s kétség mellette,
Vérözön lábainál,
S lángtenger felette.

Vár állott, most kőhalom,
Kedv s öröm röpkedtek,
Halálhörgés, siralom
Zajlik már helyettek.
S ah, szabadság nem virúl
A holtnak véréből
Kínzó rabság könnye hull
Árvánk hő szeméből!

Szánd meg isten a magyart
Kit vészek hányának,
Nyújts feléje védő kart
Tengerén kínjának.
Bal sors akit régen tép,
Hozz rá víg esztendőt,
Megbűnhötte már e nép
A multat s jövőndőt!

(Cseke, 1823. jan. 22.)

Dokumentumok

Könyvünk anyagának fő forrásai szóbeli adatközlőink visszaemlékezései. Apróbb részletekben eltérnek ugyan a visszaemlékezők, de a fájdalmas élmények olyan mélyen bevésődtek az emlékeikbe, hogy a leglényegesebb dolgokat valamennyien egybehangzóan mondják el, visszaemlékezéseik ezért hitelesnek tekinthetők.

Levéltári kutatásokat nem végeztünk. Kécskei családok irattáraiból és a Tiszakécskei Katolikus Plébániahivatal irattárából azonban kaptunk olyan iratokat, amelyek alátámasztják a szóbeli visszaemlékezéseket, ezért ezekből is közlést szűnk néhányat. A régi iratok írása elhalványult, rossz minőségű papíruk megsárgult vagy átlátszik, ezért a könnyebb olvashatóság érdekében azok többségét átgépeltük. Eredetijüket a plébániahivatal és a családok őrzik.

D. Szabó Lajos családi iratai/1.

A kecskeméti járásbíróság, mint büntetőbíróságtól.

13.708

B. VIII. -----szám.

1952

A NÉPKÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

A kecskeméti járásbíróság Kecskeméten 1952. szeptember hó 26. napján megtartott nyilvános tárgyalás alapján meghozta a következő

ítéletet:

A szabadlábon lévő:

D. SZABÓ LAJOS vádlott, aki 1907. év november hó 30. napján született, Ókékén, Tiszakécske (Széchenyi u. 23)

lakos, gazdálkodó foglalkozású, nős Falábu Máriával, 2 gyermek atyja, 6 kat. hold szántó, 4 kat. hold szőlő vagyona van, szülei: † Lajos és Tálás Krisztina, büntetve volt 1951. közellátási büntetett miatt 5 hó börtön és 2000 Ft-ra, melyből a börtönt letöltötte,

bűnös sertésszolgáltatás és árpavetés elmulasztásával elkövetett közellátás érdekét veszélyeztető büntetttben.

A bíróság ezért D. Szabó Lajos vádlottat 2 (kettő) év és 2 (kettő) hó börtönbüntetésre, mint főbüntetésre, ezenfelül behajthatatlanság esetén 50 (ötven) forintonként 1 (egy) napi, összesen 60 (hatvan) napi börtönbüntetésre átváltandó 3000 (háromezer) forint pénzbüntetésre 5 (öt) évre a közügyektől eltiltásra és vagyonának 4000 (négyezer) forint értékű részének az elkobzására, mint mellékbüntetésre ítéli.

A bíróság 1952. szeptember 22-től az előzetes fogvatartással eltöltött 4 napot kitöltőnek vesz.

Végül kötelezi a vádlottat, hogy az eddig felmerült 10 Ft 40 fillért és az ezután felmerülő bűnügyi költséget az államkincstárnak fizesse meg.

Indoklás:

A bíróság a tárgyalás adatai alapján megállapítja a következő tényállást: D. Szabó Lajos vádlott 1952. év szeptember 26-ig 572 kg sertés beszolgáltatásának nem tett eleget, ezenkívül 1952. szeptember 20-ig 1200 Ha területen az ősziárpa vetési kötezettségnek nem tett eleget.

Vádlott a cselekmény elkövetését beismerte, azonban bűnös-ségét tagadta, azzal védekezett, hogy nem tudta a határidőt, úgy gondolta, hogy szeptember 30-ig kell elvetni. Árpa vetőmagja is kevés volt. A sertésbeszolgáltatást pedig azért nem tudta teljesíteni, mert 1951. évben gyenge volt a tengeri termése és nem bírt hizlalni.

A bíróság nem fogadta el a vádlott védekezését, mert a határidő hirdetve volt megfelelő időben dobszó útján. A beszolgálta-

tás pedig nem sertés darab száma után van kivetve, hanem terület után. Vádlott nem gazdálkodott úgy, hogy lett volna megfelelő sertése.

A belső osztályharc fokozódása során a kulákság a beszo-
gáltatás és vetés elmulasztásával indul támadásba a dolgozó
nép állama ellen, mert itt akar ártani, mert tudja azt, hogy így le-
het a dolgozók között elégedetlenséget szítani, ha nincs megfe-
lelő ellátásban részesítve. A büntetés kiszabásánál a bíróság fi-
gyelemmel a vádlott osztályhelyzetéből adódó alanyi társadalmi
veszélyességére, másfelől enyhítő körülményként értékelve
vádlott 2 gyermekes családos állapotát, a rendelkezőrészen írt
büntetést látta a bíróság a dolgozó nép védelme érdekében ki-
szabandónak.

A vádlott cselekménye az Ár. 7. §. 1. és 6. pontjában megha-
tározott közellátás érdekét veszélyeztető büntette.

A bíróság vádlottat az Ár. 9. §. II. bek. és a Btá. 35. 39. §-ai
alapján, a Btá. 57. §-ának felhívásával büntette meg.

A pénzbüntetés átváltoztatásáról a Btá. 36. §-a, az elkobzás-
ról a Btá. 37. §-a, a bűnügyi költségekről pedig a Bp. 244. §-a
alapján intézkedett.

Kecskemét, 1952. szeptember hó 26. napján.

Konoróth József sk. íbírő, a tanács vezetője Szabó Lajos sk.

Szabó László sk. ülnök, a tanács tagjai.

A kiadvány hitelül:
irodakezelő
(olvashatatlan aláírás)

Pecset: Járásbíróság, Kecskemét

D. Szabó Lajos családi iratai/2.

A kecskeméti megyei bíróság

Bf. II. 3692/1952-6.

A kecskeméti megyei bíróság, mint fellebbezési büntetőbíró-ság közellátás érdekét veszélyeztető büntett miatt D. Szabó La-jos tiszakécskei lakos ellen indított és a kecskeméti járásbíró-ság által B. VIII. 13. 708/1952-4. szám alatt felterjesztett bűnügyben az 1952. évi november hó 20. napján nyilvános tárgyaláson meghozta a következő:

v é g z é s t:

A megyei bíróság a Bp. 204. §. (2) bekezdése értelmében el-rendeli a bizonyítás kiegészítését a következő irányban.

Az árpavetést illetően a védelem azt vitatta, hogy a vetés alá a föld már fel volt szántva, csupán a vetőmag beszerzése tör-tént szeptember 19-én és azt 21-ére délelőtt el is vetették.

Kihallgatandó erre nézve tanúként Nyitrai Ambrus mezőőr Molinári u. 13. sz., Kiss Pál (Csámpa puszta) tiszakécskei lako-sok, hogy a terület felszántása mikor történt és az árpa elvetése bár késedelmesen, de megtörtént-e?

Az 572 kg sertésbeadási kötelezettséget illetően pedig a vé-delem arra hivatkozott, hogy a vádlott múlt decemberben 555 kg vágómarhát adott be (a 1951. XII. 20-án kiállított 136329 számú vételi jegy szerint) és ez azután történt, hogy előzőleg vádlott le-ánya érdeklődött a községi tanácsnál, hogy a sertési adásra ad-hat-e marhát, mire igenlő választ kapott.

Tanúként kihallgatandó tehát a vádlott leánya és a vallomásá-ban megjelölt hatósági személy, aki állítólag a szóban lévő tájé-koztatást adta. Az említett körülmény ugyanis valóság esetén, ha nem is zárja ki a vádlott bűnösségét, egy vonatkozásban az ügy elbírálására befolyással lehet.

Végül beszerzendők az alapíratok, amelyek a vádlott előző el-ítélésére vonatkoznak.

A fellebbezési bíróság a bizonyítás kiegészítésének a Bp. 199. §-a értelmével fogantatásának a fentebb hivatkozott törvényhely alapján az elsőfokon eljáró bíróságot bízta meg azzal, hogy a bizonyítás felvételére a Bp. 21. § (1) bekezdésének figyelembevételével az elsőfokú bíróság vezetője jelöli ki az eljáró bírót. Evégből a fellebbezési bíróság a mai tárgyalást elnapolja, az iratokat az elsőfokú bíróságnak megküldi és a tárgyalás folytatására határidőt az iratok visszaérkezése után hivatalból tűzi ki.

A bizonyításfelvétel határnapjáról értesítendő a kecskeméti államügyészség utalással az 1952. Aü. Bf. 1933. számra.
Kecskemét, 1952. november 20. napján.

Dr. Révész Zoltán sk. tanácsvezető, dr. Sunák János sk. előadó, dr. Gálffy Lajos mb. bíró, Rózsa István sk., Nagy József sk. ülnökök.

A kiadvány hitelül:
irodakezelő (olvashatatlan aláírás)
Pecset: Megyei Bíróság, Kecskemét

D. Szabó Lajos családi iratai/3.

A kecskeméti megyei bíróság. 1 drb értesítés börtönbüntetésről
1 drb értesítés pénzbüntetésről
Bf. II. 3692/1952/12. szám. vagyonekobzásról, költségről.
Kecskemét, 1953. I. 22.
Dr. Révész Zoltán sk. mb. t. vezető

A Népköztársaság nevében!

A kecskeméti megyei bíróság mint fellebbezési büntetőbíróság Kecskeméten az 1953. év január hó 22. napján tartott nyilvános tárgyaláson meghozta a következő

ítéletet:

A megyei bíróság közellátás érdekét veszélyeztető bűntett miatt D. Szabó Lajos tiszakécskei lakos ellen indított bűnügyben a kecskeméti megyei bíróság 1952. évi szeptember hó 26. napján B.VII. 13708/1952/2. szám alatt hozott ítéletének a cselekmény minősítéséről rendelkező részét a büntetés kiszabására is kiterjedően részben és akként változtatja meg, hogy D. Szabó Lajos vádlottnak az árpavetési határidő be nem tartásával elkövetett cselekményénél a visszaesővé minősítést mellőzi és a cselekményt az enyhébb minősítés alá eső bűntettnek veszi és a vádlottat emiatt, valamint a járásbíróság ítéletében megállapított visszaesőként sertésbeadási kötelezettség elmulasztásával elkövetett közellátás érdekét veszélyeztető bűntett miatt össz büntetésül 1 (egy) évi és 6 (hat) hónapi börtönre mint főbüntetésre, továbbá 20 (húsz) forintonként egy napi, összesen 125 (egyszázhuszonöt) napi börtönre átváltoztatandó 2500 (kettőezeröt-száz) forint pénzbüntetésre, továbbá vagyona 2500 forint értékét kitevő részének az elkobzására és 5 (öt) évi közügyektől eltiltásra, mint mellékbüntetésre ítéli. Egyébkben a fellebbezéseket elutasítja vádlottnak az elsőfokú bíróság ítéletének meghozatala napjától a mai napig tartó előzetes letartóztatásában a börtönbüntetéséből további 3 (három) hónapot és 26 (huszonhat) napot vesz kitöltöttnek.

Indokok:

Az elsőfokú bíróság ítélete ellen a vádlott és védője enyhítés végett, utóbbi még a tényállás kellő fel nem derítése és a bizonyítási indítvány elutasítása, valamint az Ár. 9. §. (2). bekezdésének 1 pontja szerinti minősítés miatt fellebbezett. A fellebbezési bíróság az elsőfokú bíróság ítéletében megállapított tényállást az alábbiakban az iratok, valamint a fellebbezési eljárásban Nyitrai Ambrus, Kiss Pál, D. Szabó Mária és Lődi Lajos tanúk

nak a kihallgatásával felvett bizonyítás eredménye alapján a következőkben helyesbíti, illetve egészíti ki. Vádlott általa is beismerten az 1952. év szeptember 26-ig hátralékba maradt 572 kg sertés beadásával. Ezzel kapcsolatban azt vitatta, hogy 1951. év decemberében amidőn más előző elítéléséből kifolyólag büntetését töltötte, leányával közölték, hogy a beütemezett sertést szarvasmarha beadással teljesítheti. Ekkor be is adott 555 kg vágómarhát, azonban ezt nem számították be. Lődi Lajos tanú vallomása szerint volt szó arról, hogy bizonyos határideig a sertésbeadás vágómarha beadásával volt teljesíthető és ez egy szóbeli megyei tanácsi közléssel alapult, azonban mire a vádlott leánya a vételi jegyet bevitte, már a közlést visszavonták és nem volt a beadás a vádlott sertésbeadási kötelezettségébe beszámítható, mivel a vádlott beadási könyvében sem volt a sertésbeadás vágómarha beadására átütemezve. Egyébként eme 555 kg vágómarha sem fedte volna a vádlott ez ideig esedékessé vált sertésbeadási kötelezettségét, mert az említett mennyiség sertésbeadás egységébe átszámítva annak csak a felét tette volna ki. Vádlottat a kecskeméti járásbíróság B. V. 15. 534/1951/3. számú, illetve másodfokon a kecskeméti megyei bíróság Bf. 806/1952/7. számú ítéletével közellátás érdekét veszélyeztető büntett miatt öt hónapi börtönbüntetésre ítélte. E büntetést a vádlott az 1951. XI-től 1952. IV. 11-ig töltötte ki. Ezt követően az 1952. év szeptember 26-ig bőséges ideje volt, hogy a sertésbeadási hátralékát, valamint a további, az 1952/53 évben esedékessé váló tételeket teljesítse, azonban a vádlott ezzel elmaradt, és így összesen 572 kg hátraléka áll fenn. Nem kétséges tehát, hogy a vádlott az Ar. 7. §. 6. pontjába ütköző közellátás érdekét veszélyeztető büntettet elkövette és e tekintetben az Ar. 9. §. 2. bekezdésének 1. pontja szerinti visszaeső. Vádlott az 1952. év szeptember 20. napjáig köteles volt 1200 n.öl területen őszi árpát elvetni, ezt erre az időre nem teljesítette, ezzel a fellebbezési eljárással felvett bizonyítás eredménye szerint egy nappal maradt el. 19-én szántott és 22-én, amidőn a mezőőr a területet délelőtt ellenőrizte, a terület be volt vetve.

Vádlottnak ez a mulasztása nem oly jelentős, hogy ez az Ár. 10. §. 1. bekezdésének minősítő fogalmi körét meghaladná. Ezért a fellebbezési bíróság e tekintetben a járásbíróság ítéletében foglalt minősítést megváltoztatta és a vádlottnak az Ár. 7. §. 1. pontjába ütköző közellátás érdekét veszélyeztető bűncselekményét az Ár. 10. §. 1. bekezdése szerint minősülőnek vette. A minősítésnek részbeni változtatása folytán új büntetés kiszabása vált szükségessé. Ennél a fellebbezési bíróság is enyhítőül vette a vádlottnak kétgyermekes családos állapotát, továbbá azt is, hogy vágómarhában a fentiek szerint túlteljesítés állhat elő, amely ugyan a sertés egységet figyelembe véve annak csak egy hányadát fedezné, mindazonáltal enyhítő körülményként tekintetbe jön. Viszont a cselekmény társadalom-veszélyességének elemeit és a vádlott egyéniségében rejlő veszélyt figyelembe véve a fellebbezési bíróság is úgy látta, hogy a sertésbeadás nem teljesítése a közellátás alapvető érdekeit támadja, mint-hogy a közellátásnak a beadásnak, különösen az állatbeadásnak hiánytalan teljesítéséhez a szükségletek fedezése szempontjából fontos érdeke fűződik. Ily körülmények között a rendelkező részben írt fő- és mellékbüntetések találta olyannak, amely az itt irányadó tárgyi és személyi körülményekhez igazodik. Az új büntetés kiszabása folytán a büntetés megállapítását illetően használt fellebbezések tárgytalanná váltak, míg a minősítés kérdésében a beadás elmulasztásának minősítését támadó részében a fellebbezés elutasítandó volt.

Kecskemét, 1953. évi január hó 22. napján.

Dr. Révész Zoltán sk. mb. t. vezető, dr. Berin Bertalan sk. megyei bírósági bíró, dr. Kunák János sk. mb. bíró, előadó, Jójárt János sk., Szilágyi Jánosné sk. ülnökök.

a kiadvány hitelül:
(Pusztár Gizella)
ír. kezelő

(Pecset: Megyei Bíróság, Kecskemét)

D. Szabó Lajos családi iratai/4.

Tiszakécskei Pártbizottság Végrehajtóbizottsága
Tiszakécskei Községi Tanács Végrehajtóbizottsága

D. Szabó Lajos
Széchenyi utca 27 szám.

Értesítjük, hogy a lezajlott felőlvizsgálás során a kulák elbírálás alól mentesítve lett.

Tiszakécske, 1956. augusztus hó 7.

Pártbizottság Végrehajtóbizottsága Tanács Végrehajtóbizottság

(Kézjegy az eredetin sincs — A szerk.)
(Pecsét: Tiszakécske község tanácsa
Kecskeméti Járás
Bács-Kiskun megye.)

Batka Gyula családi iratai/1.

Bács-Kiskun megyei Ügyészség, Kecskemét.

1957. Bül. 220/1. szám.

Vádirat

Batka Gyula tiszakécskei lakos és társai, népi demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedés büntette és egyéb bűncselekmények miatt folyamatba tett bűnügyben.

Az ügyben lefolytatott nyomozás az alábbi adatokat tárta fel:

A népi demokratikus államrend megdöntésére irányuló 1956. október 23. napján az ország fővárosában kitört ellenforradalmi szervezkedés vidéken sem múlt el nyom nélkül. Tiszakécske községben 1956. október 27. napján történtek az első ellenforradalmi jellegű megmozdulások, és ezeknek vezetője Batka Gyula általános iskolai tanár volt.

Batka Gyula kisiparos családból származott. Szüleinek ezenkívül 1,5 kh. szántó ingatlana és egy lakóháza volt. Terheltnék kettő testvére van és pedig Kulcsár Jenőné, akinek férje bérelszámoló és dr. Batka László, általános iskolai tanító.

Terhelt 1911. március 17-én Újkécskén született. A tanítóképző elvégzése után 1942. óta Tiszakécskén teljesít szolgálatot mint általános iskolai tanár. Időközben 19...-tól 1945. ápriliséig megszakításokkal katonai szolgálatot teljesített. Mint tartalékos hadnagy szerelt le. 1945. őszén angol fogságból tért haza Magyarországra. Terhelt még a felszabadulás előtt megnősült, felesége Csapai Erzsébet, két gyermeke van, akik közül az egyik egyetemi hallgató, a másik gimnáziumi tanuló.

Terhelt az október 23. napját követő időben rendszeresen hallgatta a külföldi rádióadásokat, különösen a „Szabad Európa” és „Amerika hangja” elnevezésű külföldi leadók adásait és az ott hallott hazug híreket az iskolában tanulók, tanártársai és ismerősei előtt rendszeresen terjesztette. A hazug ellenforradalmi propaganda hatására lépten-nyomon rágalmazta a Kádár-kormányt. A tantestület tagjai előtt azt mondta, hogy a Kádár-kormány nem élvezi a nép bizalmát, hamarosan úgyis összeomlik és úgyis csak a szovjet fegyverek tartják fenn. Ugyanakkor azt a rágalmazó kijelentést is tette, hogy a karhatalmisták becsületes hazafiak lakásába törnek be és ott bűnjeleket, pl. dollárokat rejtenek el csak azért, hogy a hazafiak ellen idegen valuta tiltott tartása címén bünvádi eljárást lehessen indítani.

Ugyancsak a tantestület tagjai előtt hangsúlyozta, hogy végre szabadon hallgathat az ember reális, a valóságnak megfelelő híreket. Az ember szinte felszabadultnak érzi magát a 12 évig tartó elnyomás után. Elmondotta azt is, hogy a nyugati államok po-

litikusai nagyon jó ismerői a magyar belpolitikai életnek. Éppen ezért a hős forradalmárok fontos utasításokat, harcaikhoz módszertani eligazításokat kapnak, ezeknek a rádióknak az adásai-ból. Helyesen teszi minden pedagógus, ha ezeknek a rádióadásoknak a szellemében csatlakozik a magyar nép igaz harcához. Hangsúlyozta, hogy vége a kommunizmusnak és visszajött a régi jó világ, melyben ők ismét szóhoz juthatnak. Egy alkalommal azt is mondotta, hogy a nyugati nagyhatalmak az amerikai rádión keresztül felszólították a magyar forradalmárokat, hogy a nehéz harcban tartsanak ki, mert nemsokára az ENSZ csapatok segítségére sietnek. Említette, hogy Szolnokon már győzött a nép és még a kicsiny gyermekek is harcolnak a betolakodott szovjetek ellen. Helytelennek tartja azt az álláspontot, melyre a forradalom eddigi szakaszában a nevelőtestület helyezkedett. Kifejtette, hogy a példákhoz hasonlóan a nevelőtestület feladata az, hogy kivegyék a részüket az ellenforradalmi harcokból a maguk területén. Többek között indítványozta, hogy a gyermekeket vonultassák fel az utcára tüntetni, hogy ezzel is kifejezésre juttassák az ellenforradalomhoz való hűségüket. Terhelt ezt az indítványt a nevelőtestület összes tagja előtt gyűlésen is megisméltelte, indítványát azonban elutasították.

Batka Gyula eszméit nemcsak szavakban hirdette, hanem iskolán belül, sőt azon kívül, tettekben is megvalósította. Batka Gyula volt ugyanis az, aki fellázította az iskola növendékeit, hogy a gyermekek tagadják meg az orosz nyelvoktatásban való részvételt. Ugyanakkor felbújtotta a tanulókat arra is, hogy az orosz nyelvű tankönyveket tépjék össze és égessék el.

Terhelt volt az, aki 1956. október 27-én az iskola növendékei részére több pontból álló követelést állított össze, majd pedig 6-8 felsőtagozatú növendék vezetőjeként a tiszakécskei községi tanácselnök Orosz Zoltán hivatali helyiségében megjelent és ezeket a pontokat úgy nyújtotta át, mint az ifjúság követeléseit. A követelések között szerepelt többek között az orosz nyelvoktatás eltörlése, a hitoktatás kötelezővé tétele, az alkotmánytan tanításának módosítása, biztosíték a gyermekek továbbtanulá-

sának lehetőségeiről, a szovjet csapatok kivonulása, a Magyar Népköztársaság címerének megváltoztatása stb.

Batka Gyula szovjetellenes magatartásának volt egyik megnyilvánulása az is, hogy a tanári testületben az orosz nyelvű tanárnő Kókai Klára ezekben a napokban közmegvetésnek volt kitéve. Egy alkalommal Szudi Sándor az általános iskola egyik tanára, amikor Kókai Klára is bent tartózkodott a tanári szobában, odament, megragadta Kókai Klára karját és hangos kiáltozások közben, hogy dobják ki a ruszkit, Kókai Klárát ki akarta a tanári szobából dobni. Batka Gyula csatlakozott Szudi Sándorhoz. A tanári kar józanabb tagjai, Zoboki Imre vezetésével Kókai Klára védelmére keltek és megakadályozták a tanártársukkal szemben megkísérelt erőszakoskodást. Kókai Klára azonban ettől kezdve nem mert az iskolában mutatkozni, majd rövid idő múlva hazamenekült szüleihez Szolnokra.

Ugyancsak Batka Gyula volt az, aki 1956. október 27-én a reggeli órákban felkereste az üzemben a Permetezőgépgyár dolgozóit. Terhelt a gyár kapujában maga köré gyűjtötte a dolgozók egy csoportját és egy nagyobb csoport gyűrűjében agitált amellett, hogy aznap rendezzenek a községben az ellenforradalom mellett tüntető felvonulást. Ugyanakkor az üzem dolgozóit arra is megkérte, hogy a felvonulás megindulásakor telefonon értesítsék az iskolát; mert ő az iskola növendékeit is fel akarja vonultatni a tüntetőkkel. Az a körülmény, hogy aznap Tiszakécskén a felvonulás valóban megtörtént, nagyrészt Batka Gyula agitációjának volt köszönhető. Ugyancsak erre a napra tűzte ki Batka Gyula a községben megalakítandó Nemzeti Bizottság létrehozását. A Nemzeti Bizottság megválasztására azonban egyéb események folytán csak néhány nap múlva került sor.

A Nemzeti Bizottság annak intézőbizottsága, illetve nemzetőrség megválasztására 1956. október 30. napján került sor. A Nemzeti Bizottság a községi tanács szerepét vette volna át. Mind a Nemzeti Bizottság, mind pedig az intézőbizottság elnökévé Batka Gyulát választották meg. A Nemzeti Bizottság első feladata volt a község élén álló vezető kommunisták, mind pl.

Orosz Zoltán VB. elnök, Sánta Károly pü. csoportvezető, Fehér József MDP szervezet titkár, és egyéb vezetőfunkciót betöltő egyének elmozdítása. Ugyanakkor a rendőrség régi tagjait is elmozdította, így Harmatos Ferenc r. törzsőrmester őrsparancsnokot, Tóth Ferenc törm., Németh r. törm. stb. Harmatos Ferenc helyébe Schmidt Péter törm.-t mint megbízható egyént tette meg rendőr őrsparancsnoknak. Ugyanezekben a napokban a rendőrség mellé egy kb. 40 főből álló nemzetőrséget szervezett, amelynek parancsnokává szintén pedagógus Balla Gyulát nevezte ki.

A későbbiek során a Nemzeti Bizottság, illetve az intézőbizottság több ülést tartott és ezen ülések kapcsán Batka Gyula hol nyíltan, hol burkoltan törekedett az egész községi vezetőség leváltására és a hatalomnak saját kezébe, illetve a Nemzeti Bizottság kezébe megkaparintására. November 4-e után terhelt, bár a Nemzeti Bizottság elnöki tisztében megmaradt, mérsékeltebb hangot igyekezett megütni és a Nemzeti Bizottság egész működését oly színben feltüntetni, mint aki a nép akaratát hajtotta végre.

Batka Gyula a népi demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedésben nem maradt egyedül. Ebben a mozgalomban társai voltak Szudi Sándor és társai, akik működésükkel a mozgalomban tevékenyen részt vettek.

Szudi Sándor kezdetben szintén csak izgató jellegű kijelentésével mutatta ki rokonérzését az ellenforradalom mellett. Szudi Sándor a Kádár-kormányról úgy nyilatkozott, hogy ez a kormány a tömegektől elszakadt bábkormány. A pártsajtó anyagáról a tantestületben azt a kijelentést tette, hogy nem érdemes elolvasni, aki igaz hazafi, csak azért vásárolja meg, hogy elégesse, és ezzel is megakadályozza, hogy a kommunisták továbbra is méltelyezzék a tömegeket. Az MSZMP megalakulása után Szudi Sándor azt a kijelentést tette, hogy csak az lépjen be a pártba, aki meg akar halni.

Szudi Sándor annak ellenére, hogy az ellenforradalom kitörése előtt MDP vezetőségi tag és DISZ titkár volt, az október 23.

napját követő események során, nyíltan az ellenforradalom oldalára állott. A Kókai Klára nevelőtársával szemben megnyilvánuló erőszakos fellépést követően felszólította Kókai Klárát, hogy menjen az oroszok elé és küldje haza őket. Ugyancsak Szudi Sándor volt az, aki az ellenforradalom napjaiban több DISZ tagkönyvet összegyűjtött és azt meggyújtotta.

Horváth József ugyancsak aktív részese volt az 1956. október 27. napján megszervezett ellenforradalmi felvonulásnak. Horváth József a reggeli órákban megjelent a Permetezőgépgyár udvarán, annak ellenére, hogy nem is tartozott az üzem dolgozói közé. A gyárban hangosan agitált a felvonulás mellett és bekapcsolódott a tüntetés előkészítésébe. Csoportról csoportra járt, és kalapjában pénzt gyűjtött a célra, hogy fekete gyász-zászlót, illetve szalagot vásároljanak, a tüntető felvonuláshoz. Az udvaron tartózkodó munkásoknak fekete alapra tűzött nemzetiszalagokat osztogatott és tűzött a mellükre. Ugyanakkor az üzem tulajdonát képező vörös zászlót darabokra vágta és ezt, valamint két nemzetiszínű zászlót lakására vitt. A két nemzetiszínű zászlót a templom tornyába tűzte ki. Miközben Horváth József a kokárdát a dolgozók mellére tűzte, megölelte őket és állandóan azt hajtogatta: „drága magyar testvéreim, most lépünk az igazi útra”. Horváth József azzal a ténnyel, hogy a három darab zászlót, egy db fehér vászondarabot a gyár területéről elvitt, a társadalmi tulajdonban 1550.- forint körüli kárt okozott.

Medveczki Mihály, volt községi tanácsi mezőgazdasági osztályvezető, majd Orosz Zoltán VB. elnök leváltása után 1956 október végétől 1957 májusáig a tiszakécskei községi tanács elnöke, hű segítőtársa volt Batka Gyulának. Medveczki Mihály volt az, aki Somodi László agronómus beosztottja útján keresztülvitte a tiszakécskei „Petőfi” tsz felosztatását, majd pedig ő volt az, aki a következő napon írásban utasította Somodi Lászlót, hogy a tsz vagyonának kezelését vegye át. Amikor pedig Dudás László és néhány társa 1956. november 12. napján elhatározták, hogy a tsz-t újra alakítják és másnap a tsz újjáalakításáról szóló jegy-

zőkönyvet Medveczki Mihályhoz, mint VB. elnökhöz, illetve a mezőgazdasági osztály vezetőjéhez jóváhagyás végett behozták, Medveczki Mihály volt az, aki azt a kijelentést tette, hogy „Magyarországon az a világ megszűnt, hogy termelőszövetkezetet lehessen alakítani”.

Somodi László, volt gépállomási agronómus Medveczki Mihály megbízásából megjelent a „Petőfi” termelőszövetkezet 1956. november 6. napján tartott közgyűlésén és ott követelte a termelőszövetkezet szétbomlását. Somodi László agitációja folytán a tagság kimondotta a feloszlását. Somodi László a termelőszövetkezet feloszlátása előtt azt a kijelentést tette, hogy az események alakulására tekintettel vegyék tudomásul, hogy itt már nincs tsz-elnök, tsz-tagság, mert a termelőszövetkezet feloszlott. Ezután a dolgozókat arra figyelmeztette, hogy a kukoricát csak harmadában van joguk letörni. Amennyiben pedig nem vállalják, a kukorica részes betakarítását, úgy kénytelen lesz a betakarítási munkálatokhoz falusi dolgozókat felfogadni.

Miután a termelőszövetkezet feloszlását erőszakos módon keresztülvitte, megkezdte a termelőszövetkezet javainak szét-hordását. Bár Medveczki Mihály a Nemzeti Bizottság nevében a termelőszövetkezeti vagyon leltárbavételét rendelte el, Somodi László leltárfelvétel nélkül szállította el a termelőszövetkezetnek 120 q szénáját, több mázsa burgonyát és kukoricáját. Ugyanő a termelőszövetkezet állatállományát, főleg a sertéseket és birkákat áron alul értékesítette és azokat részben maga, részben családtagjai részére vásárolta meg. A sertéseket pl, amelyek 800-900 forintot értek darabonként, Somodi 200 forintért értékesített. A termelőszövetkezet 30 db sertésállományából a termelőszövetkezet újjáalakításakor alig maradt egynéhány darab.

Batka Gyula terheltet a fenti bűncselekményekből kifolyólag a nyomozó szervek 1957. május 13. napján előzetes letartóztatásba helyezték. 1957. június 1. napján Kulcsár Jenőné Batka Gyula nővére felbújtotta Kovács Istvánné tiszakécskei lakost, hogy a június 2. napján Tiszakécskén tartandó pedagógusnap alkalmával emlékezzen meg a letartóztatásban lévő bátyjáról Batka

Gyuláról és igyekezzen a pedagógusnapon megjelenő hallgatóság körében bátyja iránt rokonszenvet keltetni. Ugyanakkor azt a valótlan hírt közölte Kovács Istvánnéval, hogy fivére, Batka Gyula hamarosan szabadlára fog kerülni.

Kovács Istvánné a felhívásnak engedett és az 1957. június 2. napján Tiszakécskén megtartott pedagógusnap alkalmából az összejövetelt szervezett özv. Bordós Zsigmondné előtt elhallgatva azt, hogy kiről akar megemlékezni, engedélyt kért nyilvános felszólalásra. A felszólalás keretében a következőket mondotta: „Sok mindenkiről esett itt ma szó, de egyről nem, aki távol van és pedig Batka Gyuláról, aki jelenleg letartóztatásban van, azonban hamarosan szabadlára kerül. Őt akarom most köszönteni és megkérni a tanácselnököt, hogy hasson oda, miszerint mielőbb újra itthon legyen és olyan szeretettel tanítson és neveljen, mint eddig.” Ezen szavak után néhány szál virágot nyújtott át a jelenlévő Batka Gyula feleségének. A hallgatóság Kovács Istvánné szavait szűnni nem akaró tapsal fogadta.

Batka Gyula Kókai Klára nevelőtársával szemben elkövetett erőszakot, továbbá az iskolásoknak a községi tanácselnök elé vezetését ténybeileg beismerte. Védelmére Kókai Klára esetében azt adta elő, hogy az egészet csupán viccnek szánta, az iskolás gyermekeknek pedig a VB. elnök elé vezetését nem ő szervezte, azt az iskolások maguk kezdeményezték. A terhére rótt egyéb bűncselekmények elkövetésében való részvételét tagadta. (61. sorsz. gyan. kihallg. jkv.)

Szudi Sándor a terhére rótt bűncselekmények közül csupán Kókai Klarával szemben elkövetett erőszakoskodását ismerte be, de védekezésül ő is azt hozta fel, hogy az egészet csupán viccből követte el. (62. sorsz. gyan. kihallg. jkv.)

Horváth József beismerte azt a tényt, hogy a Permetezőgépgyár dolgozói között a tömegfelvonulás megszervezése érdekében pénzt gyűjtött. A zászlók elvitelét tagadta. (65. sorsz. gyan. kihallg. jkv.)

Medveczki Mihály beismeri azt a tényt, hogy a tiszakécskei „Petőfi” tsz. felosztatására az utasítást ő adta, védekezésésképpen

azonban azt adta elő, hogy ez a rendelkezés törvényszerű volt. Tagadta, hogy a tsz vagyonát áron alul értékesítették volna. (63. sorsz. gyan. kihallg. jkv.)

Somodi László Medveczki Mihály terhelttel hasonló védekezést terjesztett elő. (54. sorsz. jkv.)

Kulcsár Jenőné és Kovács Istvánné a terhükre rótt bűncselekmények elkövetését beismerték (41-45 és 53-55. sorsz. gyan. kihallg. jkv-ek).

Terheltek részbeni beismerését megerősíti, tagadásukat pedig megcáfolta, Horváth Istvánné, Kókai Klára, Zilahy Barnabás, Zoboki Franciska, Zoboki János, Varga György, Zoboki Imre, Szekeres Ferencné, Csáki György, Zoboki Jánosné, Harmatos Ferenc, Gubicza István, Sánta Károly, Sánta Károlyné, M. Nagy László, Orosz Zoltán, Orosz Zoltánné, Fehér József, Fehér Józsefné, Ságrán Lajos, Fazekas János, Debreceni Károly, dr. Szigeti Béla, dr. Bedő István, Kéri Ferenc, Szokolai Erzsébet, Sáfrán Dezső, Szabó Lajos, Balla Gyula, Szentendrei József, Nagy Lajos, Székely Gábor, Nagy Nándor, Varga Balázs, Zvekan Ferenc, Vízhányó János, Sánta József, Faragó László, Magyar János, Dudás László, Szlávik Mária, Békési Imre, Pető László, Varga László, Fodor Imre, Czakó János, Csikós Anna, Kuruczki István, Szabó Sándor, Máté Ignác, Vörös János, Kristóf Ferenc, Vörös Vilmos, Miklós Erzsébet, özv. Bordó Zsigmondné, Zoboki Jánosné, Laczkó Imre, Koczka Józsefné, Kovács Rózsa és Szigeti Imréné tanúk vallomásai (2-34.36-44, 46-57, 59-60 és felcsatolt iratokból 5-11 sorsz. tanúkihallgatási jegyzőkönyvek) Batka Gyula és Nagy Lajos szembesítési jkv. (35. sorsz.). A tiszakécskei „Petőfi” tsz. újra alakulásáról felvett jkv. (45. sorsz.) A kecskeméti járási tanács mezőgazdasági osztály jelentése (58. sorsz.) bűnjeljegyzék (69. sorsz.) hivatalos említvény (felcsatolt iratok 1 sorsz.) határozat zár alá vételéről és az ügy egyéb iratai.

A fenti tényállás alapján

az 1957. évi május 13. napja óta rendőrhatalósági őrizetben, majd előzetes letartóztatásban lévő:

I. r. Batka Gyula / újkécskei 1911. III. 17. születésű, tiszakécskei Tizsator, 56. szám alatti lakos, magyar állampolgár, szülei: Batka László és Kocsák Terézia, nős Ósapai Erzsébettel, két gyermeke van, általános iskolai tanár, vagyona 2 kh. szántó 1/2 kh. szőlő, büntetlen előéletű terheltet,

a BHÖ. 1. pont 1. bekezdésében foglalt népi demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedés büntette,

az 1957. évi július hó 9. napjától előzetes letartóztatásban lévő:

II. r. Szudi Sándor / bory (Csehszlovákia) 1929. I. 18. születésű, tiszakécskei, Kossuth u. 61. sz. alatti lakos, magyar állampolgár, szülei + Szudi Sándor és Vomothy Karolina, nőtlen, általános iskolai tanár, vagyontalan, büntetlen előéletű terheltet,

a BHÖ. 1. pont 2. bekezdésében foglalt népi demokratikus államrend megdöntésére irányuló mozgalomban való tevékeny részvétel büntette,

az 1957. évi július 9. napja óta előzetes letartóztatásban lévő:

III. r. Horváth József izsáki, 1914. IX. 23. születésű, tiszakécskei, Béke u. 133. szám alatti lakos, magyar állampolgár, szülei: id. Horváth József és Szalai Teréz, nős: Halász Amáliával, három gyermeke van, koszorúkészítő, havi jövedelme kb. 800 Ft, vagyontalan, büntetlen előéletű terheltet,

a BHÖ. 1. pont 2. bekezdésében foglalt népi demokratikus államrend megdöntésére irányuló mozgalomban való tevékeny részvétel büntette és a módosított 1950. évi 24. sz. tvr. 3. pontjában foglalt lopás büntette,

az 1957. évi július 9. napjától előzetes letartóztatásban lévő;

IV. r. Medveczki Mihály ókéskei 1923. január 5. születésű, tiszakécskei, Toldi u. 4. szám alatti lakos, magyar állampolgár, törvényesen elvált, Sáfrány Sárától, egy gyermeke van, akinek eltartásáról volt felesége gondoskodik, volt mezőgazdasági osztályvezető, vagyontalan, szülei: Medveczki Mihály és Kormos Katalin, szülei 3 kh. földjén földműves, büntetlen előéletű terheltet,

az 1957. évi július 9. napja óta előzetes letartóztatásban lévő:

V. r. *Somodi László* ókéskei 1921. X. születésű, szülei: + Somodi László és Karsai Lidia, nős Dankó Évával, két gyermeke van, agronómus, a tiszakécskei gépállomáson, vagyontalan, a szombathelyi jbtól 1950-ben tiltott határátlépés miatt 7 hó börtönre elítélt terheltet,

a BHÖ. 31. pontjában foglalt termelőszövetkezet elleni izgatás büntetével,

a szabadlábon lévő:

VI. r. *Kulcsár Jenőné* sz: Batka Teréz, újkéskei, 1906. XI. 9. születésű, Kecskemét, Bánffy u. 10. sz. alatti lakos, magyar állampolgár, szülei: Batka László és Kocsárd Teréz, férjes, gyermektelen, háztartásbeli, okleveles tanítónő, férje bérelszámoló a kecskeméti Baromfifeldolgozó Vállalatnál, vagyona férjével közösen 1200 négyszögöl szőlő és 1/4 házrész, büntetlen előéletű terheltet,

mint felbujtót és

a szabadlábon lévő:

VII. r. *Kovács Istvánné* sz: Csató Rozália, ókéskei, 1923. XII. 20. születésű, tiszakécskei Tisza u. 10. szám alatti lakos, magyar állampolgár, szülei: Csató László és néhai Fehér Rozália, férjes egy gyermeke van, háztartásbeli, földműves felesége, vagyona férjével közösen 1/2 kh. szőlő és egy ház, büntetlen előéletű terheltet,

mint tettest a BHÖ. 29. pont 1. bekezdésében foglalt, bűncselekménynek nyilvános feldicsérésével elkövetett izgatás bűntette miatt

vádolom

mert

Tiszakécskén 1956. október 23. napját követő időben Batka Gyula általános iskolai tanár ellenforradalmi jellegű kijelentéseivel majd az iskola tanulóinak az ellenforradalom célkitűzéseire számára való megnyerésével (az ifjúság kívánságainak írásba foglalása, orosz nyelvű tankönyvek szétszaggatására felhívás, az orosz nyelvszakos tanárnő eltávolításának megkísérlése) a ti-

szakécskei Permetezőgépgyár munkásainak tüntető felvonulásra történő megszervezésével, végül a Tiszakécskén életre hívott Nemzeti Bizottság, illetve Nemzeti bizottsági intézőbizottság elnöki tisztségének megszerzésével a helyi hatalom képviselőinek leváltásával és a helyi hatalomnak saját kezébe való megkaparintásával, a népi demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedést kezdeményezett.

Szudi Sándor és Horváth József ugyanott és ugyanakkor azal a ténnyel, hogy Batka Gyula terhelte a fenti cél elérésére irányuló mozgalomban tevékenyen támogatta és az oroszszakos tanárnő eltávolításának megkísérlésével, illetve a Permetezőgépgyár munkásainak tüntetéssel való megszervezésével, a Batka Gyula által az államhatalom megdöntésére irányuló szervezkedéssel azonosították magukat, mintegy tevékenyen részt vettek a helyi államhatalmi szerv megdöntésére irányuló mozgalomban.

Medveczki Mihály és Somodi László 1956. november 6. napját követő időben a tiszakécskei „Petőfi” tsz-t erőszakosan feloszlatták, annak vagyonát széthurcolták, illetve állatállományát a valóságos értéknél jóval alacsonyabb árban értékesítették. Amikor pedig a feloszlott termelőszövetkezet egyes tagjai a termelőszövetkezetet újjá akarták szervezni, terheltek a tsz-tagok ezen törekvéseit erőszakkal megakadályozták.

Kulcsár Jenőné 1957. június 2. napján felbújtotta Kovács Istvánné tiszakécskei lakost, hogy a Tiszakécskén megrendezett pedagógusnapon, a bűnvádi eljárás hatálya alatt és előzetes lefolytatásban lévő Batka Gyulát nyilvánosan feldicsérje. Kovács Istvánné a felhívásnak eleget téve, ámbár tudott arról, hogy Batka Gyula ellen bűnvádi eljárás van folyamatban és ennek kapcsán Batka Gyula le is van tartóztatva, Batka Gyulát az 1957. június 2. napján megtartott pedagógusnapon nagyobb tömeg jelenlétében nyilvánosan feldicsérte.

Az eljárás lefolytatására — a Bp. 23. §. a. pontja és a Bp. 24. §-a értelmében — a kecskeméti megyei bíróságnak van hatásköre és illetékessége.

Indítványozom, hogy a bíróság Batka Gyula, Szudi Sándor, Horváth József, Medveczki Mihály és Somodi László előzetes letartóztatását az ügyben hozandó érdemi határozatig hosszabítsa meg, részükre védőt, amennyiben meghatalmazott védővel nem rendelkeznek, hivatalból rendeljen ki. Rendelje el a letartóztatásban lévő vádlottak vagyona teljes egészének, illetve vagyonuk egy részének elkobzását, végül kötelezze Horváth József, Medveczki Mihály és Somodi László terhelteket az általuk okozott kár megfizetésére, illetve valamennyi terheltet a felmerült bűnügyi költségek egyetemleges megfizetésére.

A kiadvány hitelül:
(olvashatatlan aláírás)

(Pecsét: Megyei Ügyészség, Kecskemét

Kecskemét, 1957. évi július hó 9. napján.
Dr. Tasnádi Elek sk. megyei ügyészségi ügyész, előadó.
Dr. Sági Béla sk. megyei ügyész helyettes.

Batka Gyula családi iratai/2.

Batka Gyula munkakönyvének bejegyzései:

A munkáltató neve (edző) és székhelye		A munka		vállalás		A bejegyzés igazolása
		személyi kártya	munkaköze (foglalkozás)	bekezdés	kiadás	
BUDAPESTI ÁLLAMI ALTSZAKKÖZOKTATÓ ÉS SZAKKÖZOKTATÓ KÖZPONT		1971. 01. 01.	szakoktató	502/31-1	502-4	
Tiszaközi		1971. 01. 01.	szakoktató	502/31-1	502-4	
JÁRÁSI TANÁCS V. B. Művelődési és Oktatási Osztálya Kocskaműt, Belvárosi utca 2.		1971. 01. 01.	szakoktató	502/31-1	502-4	
Tiszaközi		1971. 01. 01.	szakoktató	502/31-1	502-4	
Köznevelési Osztály		1971. 01. 01.	szakoktató	502/31-1	502-4	
Tiszaközi		1971. 01. 01.	szakoktató	502/31-1	502-4	

Batka Gyula családi iratai/3.

Pártbizottsági ellenjavallat Batka Gabriella továbbtanulása ügyében:

M. Sz. M. P. Községi Bizottsága.
Tiszakécske.

28/1959. sz.

Kecskeméti Áll. Bányai Júlia Ált. Leánygimnázium és
Orvostudományi Egyetem MSzMP. bizottsága.
Debrecen

Fenti Címek által 1959. május 22-én, illetve május 29-én hoz-
zánk intézett átiratukra közlöm, hogy Batka Gabriella Ti-
szakécske Tizsator 58. sz. alatti lakos az elmúlt évben is szere-
tett volna egyetemre menni, de nem javasolhattuk, mert apja
ellenforradalmi magatartása miatt büntető intézetben
volt, azóta ugyan kiszabadult, de pedagógusi gyakorlástól is el
lett tiltva, s éppen ezért most sem javasoljuk, mert Tóth Ilonából
egy is elég volt.

Kecskeméti cím részére megjegyezni kívánom, hogy fent ne-
vezett kérelmezőnek 1958. év május 30-i keltezéssel adtunk
hasonló szövegű véleményezést, amire még vissza is lehet em-
lékezni.

Tiszakécske , 1959. június 10.

Gigor István.
M.Sz.M.P. V.B. titkár

Jelen másolat hitelesítése minden változtatás nélkül történt
meg.

Tkécske, 1991. nov. 4.

Seres Gyuláné
előadó

Batka Gyula családi iratai/4.

Korabeli dokumentum a Nemzeti Bizottság működéséről:

Tiszakécske község Nemzeti Bizottságától.

Megbízólevél

Tiszakécske község Nemzeti Bizottsága megbízza Debreczeni Károly tiszakécskei lakost, hogy a Magyar Dolgozók Pártja ingóvagyonát őrizze, azért felelős és bárminemű ingóság kiadását a fenti bizottság engedélye nélkül nem végezheti.

Tiszakécske, 1956. november 1.

Medveczky Mihály
sk.
megbízott elnök

Bartha Gyula
sk.
Nemzeti Bizottság
elnöke

ph.

Batka Gyula családi iratai/5.

BÁCS-KISKUN MEGYEI BÍRÓSÁG, KECSKEMÉT.

NT - 17/1991/2.szám.

IGAZOLÁS

A Bács-Kiskun Megyei Bíróság igazolja, hogy

BATKA GYULA, aki 1911. március 17-én Ujkösdön született, anyja: Kocsák Terézia, Tiszakécske, Tiszasor 65. sz. alatti lakos

vonatkozásában

a Kecskeméti Megyei Bíróság 1958. július 3-án kelt B.928/1957/23. számú, illetve a Magyar Népköztársaság Legfelsőbb Bírósága Br.VI.3231/1958/28. számú, 1958. október 7-én jogerőre emelkedett ítélete, amellyel

népi demokratikus államrend ellen folytatódólagosan elkövetett gyűlöletre incitálás bűntette miatt

1 évi végrehajtásában 3 évi próbaidőre feltételeesen felfüggesztett börtönrre, 3 év egyen jogoktól eltiltására és 2.000.-Ft. vagyónelkőzésre ítélte

SEMMIISÉG

tekintendő.

Batka Gyula 1957. május 14-től 1958. július 3-ig előzetes letartóztatásban volt.

Az igazolás kiadása az 1989. évi XXXVI.Tv.1. és 6. §-ai alapján történt.

Kecskemét, 1991. február 12.napján.

Dr. Gabinyecz Ede

bíró

Ezen másolat az eredeti irattal egyben megegyezik.
Tiszakécske, 1992. július 12.

Statisztikai időről beszámoló
Kecskemét City

Batka Gyula családi iratai/6.

A Magyar Köztársaság
Elnökének Hivatala

IGAZOLVÁNY

1991. 000948. sorszám

Igazolom, hogy

BATKA
GYULA.....

az 1956-os EMLÉKÉREM
kitüntetés tulajdonosa

Ezen igazolvány visszavoná-
sáig érvényes.

Budapest, 1991. okt. 23.

A Magyar Köztársaság
Elnökének rendeletére:

Kócsy
.....

Batka Gyula családi iratai/7.

Szigethy Béla családi iratai/1.

Dr. Szigethy Béla fegyelmi határozata:

Érk: 1958. márc. 15.

Kecskeméti Ügyvédi Kamara II. sz. Fegyelmi Tanácsa.
F. 43/1957. szám.

A Kecskeméti Ügyvédi Kamara II. sz. Fegyelmi Tanácsa a dr. Szigethy Béla tiszakécskei ügyvéd ellen fenti szám alatt indult fegyelmi ügyben a mai napon befejezett tárgyalás alapján meghozta a következő

határozatot:

A Fegyelmi Tanács vétkesnek mondja ki a 2/1955. I. M. sz.r. 1. §. c. pontjába ütköző fegyelmi vétségben, ezért őt

feddésre

ítéli és kötelezi arra, hogy a fegyelmi eljárással felmerült költségek fejében 570.- Ft-ot fizessen be 15 nap alatt a Kecskeméti Ügyvédi Kamara pénztárába.

Ezen határozat ellen a kézbesítéstől számított 8 napon belül az Ügyvédi Kamarák Országos Bizottságához címzett, de a Kecskeméti Ügyvédi Kamaránál benyújtandó fellebbezésnek van helye.

Indokolás:

A Fegyelmi Tanács a rendelkezésre álló iratok az 1957. szeptember 30-án és folytatólag 1957. október 28-án megtartott tárgyalás adatai és az ott lefolytatott bizonyítás alapján az alábbi tényállást állapította meg:

Panaszlott ügyvéd 1948. óta működik, állandóan Tiszakécs-

kén, apja ugyancsak ügyvéd volt, nős, 1 gyermeke van, 1954. évben fegyelmi vétségért 1000 Ft pénzbírságra volt ítélve.

Az 1956. októberi ellenforradalom idején panaszlott ügyvéd be lett választva az úgynevezett „Forradalmi Bizottságba”, amely később a „Nemzeti Bizottság” nevet vette fel. Ez a Bizottság részben a régi tanácsstagokból, részben újonnan beválasztottakból állott. Az alakuló ülés 1956. október 27. napjának d. u. 3 órájára volt kitűzve, arra a panaszlott ügyvéd is meghívást kapott, erre azonban nem került sor, mert ugyanazon a napon a déli órákban az országzászló előtt történt felvonuláson a tömeget repülőtémadás érte, melynek során több halálos és számos egyéb természetű sebesülés történt. Ezt megelőzően a panaszlott ügyvéd részt vett körzeti jelölő gyűlésen, amelynek a célja az volt, hogy a Forradalmi Bizottságba tagokat delegáljon.

Panaszlott ellen az a vád is emelkedett, hogy az 1956. október 27-én d.e. 11 óra tájban megtartott tanácsházi értekezleten népi demokratikus rendszerünket sértő kijelentést tett volna.

A Fegyelmi Tanács a panaszlott vétkességét megállapította, ezért helytelennek és elítélendőnek tartja azt a magatartást, hogy a panaszlott az ú.n. „Forradalmi Bizottságba” való jelölő gyűlésen részt vett, az abba történt megválasztást elfogadta. Megállapítja azonban egyúttal azt is, hogy ezen túlmenően panaszlott semmi szerepet nem vitt, a jelzett napon d.e. külön meghívásra jelent meg a Tanácsházán, ahol a megjelentek a község rendjének és nyugalmanak a fenntartásáról és biztosításáról tanácskoztak, ami abban az időben indokolt volt, mert a rend felbomlott, a rendőrség nem volt helyén, az élelmezés körül zavarok támadtak, és féltő volt, hogy a községben komoly zavargások törnek ki.

(A folytatás hiányzik)

A tiszakécskei Római Katolikus Plébániahivatal irattárából:

1. карты мелл/клат а 8200—5/1954. Ёш. М. картă утаслăхос.

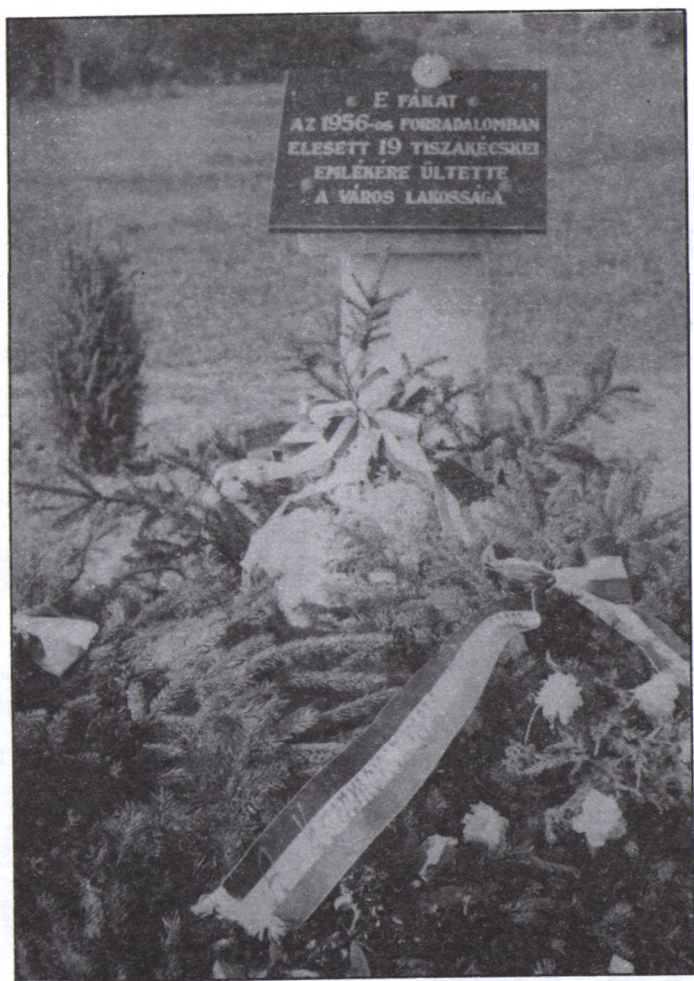
Sonadın : _____ / 1966

2. Anyakönyvvezető (statistikai) példány
(A bejelentő adja át!)

Halottvizsgálati bizonyítvány

Előnyomatott, döntéshozó jeleltiszvok után a jeleltet a megfelelő szó leírásával kell megadni. Ismeretlen holttest esetében a 19. a) és d), a 20. és 21. kérdőpontokat jeleltelenül, a többi kérdőpontokat pedig a lehetségesekhez képest kell kitölteni. A holttestnek kell írni a holttest példányban kitöltési

A hozott adatok az alábbiak (személyekről a lakóhelyről nem a lakóhelyi lakosság körében az "Amennyiben lakóhely" megjelölés feltételezett):		Cseke László	
2. Lakóhely címének megnevezése:		Bécskeresztény	Kecskemét
3. Név: (kereset) (főnév) - (utónév) (kereset) -		Fűszerkeresztény	Kecskemét
4. Lakóhely címe:		1999	november 26
5. Lakóhely címe:		Post	Okécske
6. Lakóhely címe:		Post	Okécske
7. Lakóhely címe:		Post	Okécske
8. Lakóhely címe:		Post	Okécske
9. Lakóhely címe:		Post	Okécske
10. Lakóhely címe:		Post	Okécske
11. Lakóhely címe:		Post	Okécske
12. Lakóhely címe:		Post	Okécske
13. Lakóhely címe:		Post	Okécske
14. Lakóhely címe:		Post	Okécske
15. Lakóhely címe:		Post	Okécske
16. Lakóhely címe:		Post	Okécske
17. Lakóhely címe:		Post	Okécske
18. Lakóhely címe:		Post	Okécske
19. Lakóhely címe:		Post	Okécske
20. Lakóhely címe:		Post	Okécske
21. Lakóhely címe:		Post	Okécske
22. Lakóhely címe:		Post	Okécske
23. Lakóhely címe:		Post	Okécske
24. Lakóhely címe:		Post	Okécske
25. Lakóhely címe:		Post	Okécske
26. Lakóhely címe:		Post	Okécske
27. Lakóhely címe:		Post	Okécske
28. Lakóhely címe:		Post	Okécske
29. Lakóhely címe:		Post	Okécske
30. Lakóhely címe:		Post	Okécske
31. Lakóhely címe:		Post	Okécske
32. Lakóhely címe:		Post	Okécske
33. Lakóhely címe:		Post	Okécske
34. Lakóhely címe:		Post	Okécske
35. Lakóhely címe:		Post	Okécske
36. Lakóhely címe:		Post	Okécske
37. Lakóhely címe:		Post	Okécske
38. Lakóhely címe:		Post	Okécske
39. Lakóhely címe:		Post	Okécske
40. Lakóhely címe:		Post	Okécske
41. Lakóhely címe:		Post	Okécske
42. Lakóhely címe:		Post	Okécske
43. Lakóhely címe:		Post	Okécske
44. Lakóhely címe:		Post	Okécske
45. Lakóhely címe:		Post	Okécske
46. Lakóhely címe:		Post	Okécske
47. Lakóhely címe:		Post	Okécske
48. Lakóhely címe:		Post	Okécske
49. Lakóhely címe:		Post	Okécske
50. Lakóhely címe:		Post	Okécske
51. Lakóhely címe:		Post	Okécske
52. Lakóhely címe:		Post	Okécske
53. Lakóhely címe:		Post	Okécske
54. Lakóhely címe:		Post	Okécske
55. Lakóhely címe:		Post	Okécske
56. Lakóhely címe:		Post	Okécske
57. Lakóhely címe:		Post	Okécske
58. Lakóhely címe:		Post	Okécske
59. Lakóhely címe:		Post	Okécske
60. Lakóhely címe:		Post	Okécske
61. Lakóhely címe:		Post	Okécske
62. Lakóhely címe:		Post	Okécske
63. Lakóhely címe:		Post	Okécske
64. Lakóhely címe:		Post	Okécske
65. Lakóhely címe:		Post	Okécske
66. Lakóhely címe:		Post	Okécske
67. Lakóhely címe:		Post	Okécske
68. Lakóhely címe:		Post	Okécske
69. Lakóhely címe:		Post	Okécske
70. Lakóhely címe:		Post	Okécske
71. Lakóhely címe:		Post	Okécske
72. Lakóhely címe:		Post	Okécske
73. Lakóhely címe:		Post	Okécske
74. Lakóhely címe:		Post	Okécske
75. Lakóhely címe:		Post	Okécske
76. Lakóhely címe:		Post	Okécske
77. Lakóhely címe:		Post	Okécske
78. Lakóhely címe:		Post	Okécske
79. Lakóhely címe:		Post	Okécske
80. Lakóhely címe:		Post	Okécske
81. Lakóhely címe:		Post	Okécske
82. Lakóhely címe:		Post	Okécske
83. Lakóhely címe:		Post	Okécske
84. Lakóhely címe:		Post	Okécske
85. Lakóhely címe:		Post	Okécske
86. Lakóhely címe:		Post	Okécske
87. Lakóhely címe:		Post	Okécske
88. Lakóhely címe:		Post	Okécske
89. Lakóhely címe:		Post	Okécske
90. Lakóhely címe:		Post	Okécske
91. Lakóhely címe:		Post	Okécske
92. Lakóhely címe:		Post	Okécske
93. Lakóhely címe:		Post	Okécske

Emlékfasor és emléktábla az újkécskei temetőben.

Jegyzetek

1. Balanyi 1992. 215.
2. Dienes 1972. 82.
3. Kiss 1978. 644., 645.
4. Csánki 1980. 673.
5. Szaszkóné 1986. 67-74.
6. Borovszky (szerk.) 1910. 254-256.
7. Magyarország községeinek és városainak névtára 1950. 10., 63., 71.
8. Galgóczy 1876-77. 254-256.
9. Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye általános ismertetője és címtára az 1931-32. évre. 1932. 138-141., 152-160.
10. Móricz 1935. 10.
11. Závada 1986. 307-346.
12. D. Szabó Lajos visszaemlékezését 1993. október 24-én Tajti Erzsébet jegyezte le.
13. U. Szabó Lajos visszaemlékezését 1993. október 24-én Tajti Erzsébet jegyezte le.
14. Lovas László visszaemlékezése Lugossy István 1992. februári hangfölvétele alapján.
15. Balai 1990.
16. A Magyar Dolgozók Pártja Bács-Kiskun megyei Végrehajtó Bizottságának közleménye 1956.
17. Felhívás megyénk lakosságához 1956.
18. A Megyei Pártbizottság felhívása párttagjaihoz, Bács-Kiskun megye dolgozóihoz. 1956.
19. Budapestről jelentették. 1956.
20. A Magyar Dolgozók Pártja Bács-Kiskun megyei Végrehajtó Bizottságának nyilatkozata. 1956.
21. A megyei párt és végrehajtó bizottság távirata. 1956.
22. A délutáni órák eseményei Kecskeméten. 1956.
23. Kecskemét dolgozó népe. 1991.
24. Balai 1990.
25. Egy kecskeméti repülőtiszt naplója 1956-ból. 1991.

26. Csela 1989.
27. A Magyar Dolgozók Pártja Bács-Kiskun megyei Bizottsága és a Megyei Tanács Végrehajtó Bizottsága közös közleménye. 1956.
28. Megalakult az ideiglenes Megyei Nemzeti Bizottság Bács-Kiskun megyében. 1956.
29. Köszöntő. 1956.
30. Balai 1990.
31. Válogatott dokumentumok a párt újjászervezésének és megszilárdulásának történetéhez Bács-Kiskun megyében. 1983.
32. Lovas László visszaemlékezése Lugossy István 1992. februári hangfölvétele alapján.
33. L(akatos) 1989.
34. Tiszakécske, 1956. október 27. 1992.
35. Csela. 1989.
36. Történetek egy hősi hadosztályról. 1957.
37. Lovas László visszaemlékezése Lugossy István 1992. februári hangfölvétele alapján.
38. Orosz György 1993. március 2-i írásbeli visszaemlékezése.
39. Kovács Miklós visszaemlékezése 1991. december 9-én a Tiszakécskei Honismereti Körben hangzott el, Lestár János filmfelvételekor.
40. Szigethy Béla visszaemlékezését 1993. szeptember 20-án Tajti Erzsébet jegyezte le.
41. Szigethy Béláné Faragó Julianna visszaemlékezését 1993. szeptember 20-án Tajti Erzsébet jegyezte le.
42. Balla Imréné Kapás Anna visszaemlékezése 1991. december 9-én a Tiszakécskei Honismereti Körben hangzott el, Lestár János filmfelvételekor.
43. Kengyel Józsefné Bakos Franciska visszaemlékezése a Szegedi Körzeti Stúdió dokumentumfilmjében hangzott el. A Film 1991-92-ben készült.
44. Parádi Gyula visszaemlékezése 1991. december 9-én a Tiszakécskei Honismereti Körben hangzott el, Lestár János filmfelvételekor.

45. Hegedűs Imre visszaemlékezése 1991. december 9-én a Tiszakécskei Honismereti Körben hangzott el, Lestár János filmfelvételekor.
46. Vörös Józsefné visszaemlékezése megjelent az Új Tükör 1989. július 23-i számában. Sombor Judit: Tiszakécske, 1956. Repülőgépből lőttek az ünneplőkre.
47. Batka Gyula visszaemlékezése a Tiszakécskei Honismereti Kör 1991. november 2-án felvett videofilmje alapján.
48. Gémes Mihály visszaemlékezése a Szegedi Körzeti Stúdió dokumentumfilmjében hangzott el. 1991-92.
49. Somodi László visszaemlékezése a Tiszakécskei Honismereti Kör 1991. november 10-én felvett videofilmje alapján.
50. Dibusz Imréné Sándor Éva visszaemlékezése a Tiszakécskei Honismereti Kör 1992. december 12-i összejövetelén.
51. Zoboki Balázs né Sánta Anna 1993. szeptember 25-i visszaemlékezése. Lejegyezte Tajti Erzsébet.
52. Nagy Lajos visszaemlékezése 1991. december 9-én a Tiszakécskei Honismereti Körben hangzott el, Lestár János filmfelvételekor.
53. Korvin Lászlóné Békési Lídia visszaemlékezése a Szegedi Körzeti Stúdió dokumentumfilmjében hangzott el. 1991-92.
54. id. Rédei István visszaemlékezése Matényi Erika 1993. augusztus 16-i hangfelvétele alapján.
55. Kapásné Czákó Erzsébet visszaemlékezése elhangzott a Szegedi Körzeti Stúdió dokumentumfilmjében. 1991-92.
56. Lunczer Ferencné Lovas Julianna visszaemlékezése elhangzott a Szegedi Körzeti Stúdió dokumentumfilmjében. 1991-92.
57. Lovas Albert visszaemlékezése 1991. december 6-án a Tiszakécskei Honismereti Körben hangzott el, Lestár János filmfelvételekor.
58. Nagy Lajos visszaemlékezése 1991. december 6-án a Tiszakécskei Honismereti Körben hangzott el, Lestár János filmfelvételekor.
59. Piros Istvánné visszaemlékezése megjelent a Jászkun Kró-

- nika 1993. október 17-i számában.
60. Bagó Imre visszaemlékezése megjelent a Petőfi Népe 1993. november 4-i számában, Újabb szemtanú a kécskei sortűzről. Aki a sérülteket szállította címmel.
 61. Varga József (Kicsi bácsi) 1992. november 23-i írásbeli visszaemlékezésének részlete.
 62. Kahler 1993b 9-10.
 63. Történetek három hősi hadosztályról. 1957.
 64. Egy kecskeméti repülőtiszt naplója 1956-ból. 1991.
 65. Egy kecskeméti repülőtiszt naplója 1956-ból. 1991.
 66. Tiszakécskei dolgozók (röplap). 1956. Egy eredeti példányát a tiszakécskei Római Katolikus Plébániahivatalban őrzik.
 67. Szabó 1989.
 68. Egy kecskeméti repülőtiszt naplója 1956-ból. 1991.
 69. L(akatos). 1989.
 70. Vé(le)tlen halottak. 1992. (Dokumentumfilm)
 71. Új Magyar Lexikon. 1962. 154.
 72. Csela. 1989.
 73. Fekete 1990.
 74. Molnár 1990.
 75. Kahler 1993b 19-23.
 76. Kahler 1993b 27-28.
 77. Csela. 1989.
 78. Molnár 1990.
 79. Vincze János szóbeli közlése a Tiszakécskei Honismereti Kör beszélgetésein.
 80. Szilvási — Juhász 1956.
 81. Batka Gyula visszaemlékezése a Tiszakécskei Honismereti Kör 1991. november 2-án felvett videofilmje alapján.
 82. Szigethy Béla szóbeli közlése
 83. Kahler 1993a 21.
 84. Kahler 1993a 19.
 85. Kahler 1993a 12.
 86. Tiszakécskei jelentés. 1956.
 87. A tiszakécskeiek éltek alkotmányos jogaikkal. 1957.

88. A sajtó ünnepe és feladata. 1957.
89. Önmagukat leplezték le. 1957.
90. Mi történt Jánoshalmán? 1957.
91. Egy könyvégető pedagógus. 1957.
92. Három választás. 1957.
93. Gyűjtogatók, rendőrszurkálók. 1957.
94. Elítélték a kiskunmajsai bestiális ellenforradalmár gyilkosokat. 1957.
95. Rózsa 1957.
96. A tiszakécskeiek gondjai. 1957.
97. Magánjáró permetezőgépet konstruáltak a Tiszakécskei Permetezőgépgyárban. 1957.
98. Batka Gyula visszaemlékezése a Tiszakécskei Honismereti Kör 1991. december 2-án felvett videofilmje alapján. Tajti Erzsébet jegyezte le.
99. Somodi László visszaemlékezése a Tiszakécskei Honismereti Kör 1991. december 2-i videofelvétele alapján. Tajti Erzsébet jegyezte le.
100. Szigethy Béla visszaemlékezését 1993. szeptember 20-án Tajti Erzsébet jegyezte le.

Felhasznált irodalom

Balai F. István

- 1990** Kecskemét, 1956. In: Kecskeméti Lapok 86. évf. 43. szám 8-11., 44. szám 10-11.

Balanyi Béla

- 1992** Tiszaabög rövid története. In: Kécskei kalendárium 1993. Tiszaakécske. 215-218.

B(enke) M(árta)

- 1993** Aki a sebesülteket szállította. Újabb szemtanú a kécskei sortűzről. Petőfi Népe XLVIII. évf. 257. szám. 4.

Borovszky Samu (szerk.)

- 1910** Pest-Pilis-Solt-Kiskun Vármegye Bp. III. kötet 254-256.

Budapestről jelentették

- 1956** In: Bács-Kiskun megyei Népújság XI. évf. 252. szám. 2.

Csánki Dezső

- 1980** Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában. Bp. I. kötet. 673.

Csela

- 1989** Egy zseb-Napóleon (véres) tündöklése (és hanyatlása) 1956-ban. In: Reform II. évf. 40. szám. 8-9., 19., 41. szám 21.

A délutáni órák eseményei Kecskeméten

- 1956** In: Bács-Kiskun megyei Népújság XI. évf. 254. szám. 1.

Dienes István

1972 A honfoglaló magyarok. Bp. 82., 24. ábra

Egy kecskeméti repülőtiszt naplója 1956-ból

1991 3. rész: Ki lőtt a tömegbe Tiszakécskén? (Lejegyezte: Szalai László) In: Petőfi Népe XLVI. évf. 267. szám. 9.

Egy könyvégető pedagógus

1957 In: Petőfi Népe II. évf. 38. szám. 3.

Elítéltek és szemtanúk 1956-ról. A Politikai Foglyok Szövetségének vitafóruma.

1989 (j.i.) In: Magyar Nemzet LII. évf. 94. szám 4.

Elítélték a kiskunmajsai bestiális ellenforradalmár gyilkosokat.

1957 In: Petőfi Népe II. évf. 47. szám. 1-2.

Emlékmű az áldozatoknak. Repülőről lőttek a tömegre.

1989 In: Mai Nap I. évf. 96. szám 3.

Emlékművet állítanak Tiszakécskén a második világháború és 1956 áldozatainak.

1989 In: Népszabadság 47. évf. 131. szám 4.

1956. október 27. A tiszakécskeiek nem felejtik a halálos sortűzet.

1993 In: Petőfi Népe XLVIII. évf. 247. szám. 4.

Az 1956-os sortűz áldozataira emlékeznek Kécskén.

1993 Petőfi Népe, XLVIII. évf. 250. szám. 4.

Fazekas Jánosné

- 1992** Nyílt levél. Így látják a kécskeiek. Levelek, vélemények.
In: Kécskei Híradó I. évf. 10. szám. 4.

Fekete Sándor

- 1989** Utóhang egy riporthoz. In: Új Tükör XXVI. évf. 30. szám.
6-7.

Felhívás megyénk lakosságához.

- 1956** In: Bács-Kiskun megyei Népújság XI. évf. 251. szám. 1.

G(ál) S(ándor)

- 1989 a** Tiszakécske, 1956. október 27. Levelek a szerkesztőséghez. In: Petőfi Népe XLIV. évf. 127. szám 5.
1989 b Mi történt Kiskőrösön? Olvasói válaszok a Petőfi Népe írásaira. In: Petőfi Népe XLIV. évf. 133. szám 5.

Galgóczy Károly

- 1876-77** Pest-Pilis-Solt-Kiskun megye monográfiája Bp. III. rész.
254-256.

Gyűjtogatók, rendőrszurkálók 1956 októberében Jakabszálláson.

- 1957** In: Petőfi Népe II. évf. 44. szám. 5.

Harmat Pál

- 1989** Tiszakécske, 1956. Olvasói levél az 1989. 30. számhoz.
In: Új Tükör XXVI. évf. 36. szám. 45.

Három választás. Az ellenforradalom napjai Hercegszántón.

- 1957** In: Petőfi Népe II. évf. 42. szám 3.

Heltai Nándor

1989 A Holt-Tisza felől jöttek a gépek. In: Mai Nap I. évf. 106. szám 6.

Kahler Frigyes

1993 a Joghalál Magyarországon 1945-1989. Bp. 12-22.

1993 b Sortűzek — 1956 Lakitelek 9-35.

Kecskemét dolgozó népe! (röplap)

1991 In: 1956 plakátjai és röplapjai 307. 410. dokumentum Bp.

Kiss Lajos

1978 Földrajzi nevek etimológiai szótára Bp. 644., 645.

Köszöntő

1956 In: Petőfi Népe I. évf. 1. szám. 1.

L(akatos) A(ttila)

1989 Ki lőtt Tiszakécskén? In: Bácskapocs I. évf. 2. szám. 15.

Magánjáró permetezőgépet konstruáltak a Tiszakécskei Permetezőgépgyárban.

1957 In: Petőfi Népe II. évf. 97. szám. 1.

A Magyar Dolgozók Pártja Bács-Kiskun megyei Bizottsága és a Megyei Tanács Végrehajtó Bizottsága közös közleménye

1956 In: Bács-Kiskun megyei Népújság XI. évf. 255. szám. 1.

A Magyar Dolgozók Pártja Bács-Kiskun megyei Végrehajtó Bizottságának közleménye

1956 In: Bács-Kiskun megyei Népszó XI. évf. 255. sz. 1.

A Magyar Dolgozók Pártja Bács-Kiskun megyei Végrehajtó Bizottságának közleménye.

1956 In: Bács-Kiskun megyei Népszó XI. évf. 251. szám. 1.

A Magyar Dolgozók Pártja Bács-Kiskun megyei Végrehajtó Bizottságának nyilatkozata.

1956 In: Bács-Kiskun megyei Népszó XI. évf. 253. szám. 1.

Magyarország községeinek és városainak névtára

1950 Bp. 10., 63., 71.

Megalakult az ideiglenes Megyei Nemzeti Bizottság Bács-Kiskun megyében.

1956 In: Bács-Kiskun megyei Népszó XI. évf. 257. szám. 1.

A megyei párt- és végrehajtó bizottság távirata.

1956 In: Bács-Kiskun megyei Népszó XI. évf. 253. szám. 1.

A Megyei Pártbizottság felhívása párttagjaihoz, Bács-Kiskun megye dolgozóihoz.

1956 In: Bács-Kiskun megyei Népszó 1956. október 24. Rendkívüli kiadás. 1.

Mi történt Jánoshalmán? I. rész Szobonya beszéde nyitotta meg az ellenforradalmi akciók sorát.

1957 In: Petőfi Népe II. évf. 38. szám

Molnár Béla

1990 Kulcsszerepben a katonák. A kecskeméti 3. hadtest az 1956-os forradalom napjaiban. In: Kecskeméti Lapok 86. évf.

I. rész 42. szám. 8-9.

II. rész 43. szám. 10.

III. rész 44. szám. 12.

IV. rész 45. szám. 10.

V. rész 46. szám 10

Móricz Zsigmond

1935 Boldog falu. In: Pesti Napló 86. évf. 262. szám, 10.

Önmagukat leplezték le. Az ellenforradalom napjai Fajszon.

1957 In: Petőfi Népe II. évf. 32. szám. 3.

Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye általános ismertetője és címtára az 1931-32. évre Bp.

1932 138-141., 152-160.

Rózsa András

1957 Hogyan működik a Tiszakécskei I. számú Kossuth Nép-
kör? In: Petőfi Népe II. évf. 16. szám. 1.

A sajtó ünnepe és feladatai.

1957 In: Petőfi Népe II. évf. 26. szám. 3.

Sombor Judit

1989 Tiszakécske, 1956. Repülőgépről lőttek az ünneplőkre.
In: Új Tükör XXVI. évf. 30. szám. 8.

Szabó Tamás

1989 Gépgyúval lőttek a tömegre. Tiszakécske, 1956. október 27. In: Petőfi Népe XLIV. évf., 92. szám. 4-5.

1992 Tiszakécske, 1956. október 27. Fejezetek Kécske történetéből
In: Kécskei Híradó I. évf. I. rész: 5. szám 4., II. rész: 6. szám 4., III. rész: 7. szám 4.

Szántó Konrád OFM

1992 Az 1956-os forradalom és a katolikus egyház. Miskolc 50-51.

Szaszkóné Sín Aranka

1986 Településszerkezet Kecskemét és Nagykőrös környékén a török korban. In: Történeti statisztikai tanulmányok 6. Bp. 67-74.

Szigethy Béla

1992 Öntsünk tiszta vizet az emlékezetbe. Levelek c. rovat.
In: Kécskei Hírek VIII. évf. 45. szám. 6.

Szilvási Lajos — Juhász Róbert

1956 A magyar vidék a forradalom mellett áll. In: Igazság 1956. okt. 30. I. évf. 5. szám. 2. Utánközlés: In: 1956 sajtója (okt. 30.) Bp. 1989 p. n.

Tanács István

1989 Glasznosztly Tiszakécskén Bp. (?) 62-63.

Tajti Erzsébet

1991 Az '56-os emlékérem kitüntetettjei.

In: Kécskei Hírek VII. évf. I. rész: Batka Gyula 24. szám.
4., II. rész: Somodi László 25. szám 4.

Tiszai Lajos

1993 Sortűzek a levegőből. Tiszakécske, 1956. október 27.

In: Jászkun Krónika okt. 17.

Tiszakécske, 1956. október 27. Mire emlékeznek a szemtanúk?

1992 In: Kécskei Híradó, I. évf.

I. rész: Lovas László és Nagy Lajos visszaemlékezése
7. szám. 5. II. rész: 8. szám. 5. III. rész: Lovas László
visszaemlékezése. 9. szám. 4. IV. rész: Mi történt
1956. október 27-e után? Lovas László visszaemléke-
zése. 10. szám 4.

Tiszakécskei jelentés. Egy szebb, nyugodtabb élet első lépéseiről

1956 In: Petőfi Népe I. évf. 17. szám. 1.

A tiszakécskeiek éltek alkotmányos jogaikkal

1957 In: Petőfi Népe II. évf. 80. szám 3.

A tiszakécskeiek gondjai

1957 In: Petőfi Népe II. évf. 12. szám. 1-3.

1957 Történetek három hősi hadosztályról (Z. F.) In: Magyar
Ifjúság I. évf. 10. szám. 3.

Új Magyar Lexikon

1962 Bp. III. kötet 154.

Vajda Károly

1989 „Kend se jóféle!” In: Bácskapocs I. évf. 16. szám. 12.

Válogatott dokumentumok a párt újjászervezésének és megszi-
1983 lárdulásának történetéhez Bács-Kiskun megyében 1956
november — 1957 szeptember Propagandisták Kis-
könyvtára X. Szerk.: Bársony Ferenc Kecskemét. 9-14.

Závoda Pál

1986 Kulákprés Bp. 307-346.

Szóbeli adatközlők

Ádám Imréné Csikós Zsuzsanna (1956-ban Szitár Jánosné) 1927-ben született Újkécskén. Férje a sortűz áldozata lett.

Balla Imréné Kapás Anna (1956-ban Bodnár Józsefné) 1932-ben született Újkécskén. Szemtanú, megsebesült a lövéssorozatban. Férje a sortűz áldozata lett.

Batka Gyula tanár Született: 1911-ben, Újkécskén. 1956-ban a sortűz szemtanúja, majd a tiszakécskei Nemzeti Bizottság elnöke volt. 1957-ben meghurcolták. 1991. október 25-én '56-os emlékérmét kapott. A Tiszakécskei Honismereti Kör tagja.

Néhai Dibusz Imréné Sándor Éva 1938-ben született Újkécskén. A Tiszakécskei Honismereti Kör 1993-ban elhunyt tagja.

Gémes Mihály címzetes prépost 1911-ben született Mindszenten. 1950 óta a tiszakécskei Római Katolikus Plébánia plébánosa. Szemtanú, a mentési munkálatok tevékeny részese. A Tiszakécskei Honismereti Kör tagja.

Hegedűs Imre 1927-ben született Újkécskén. Az 1956-os sortűz szemtanúja.

Kapásné Czakó Erzsébet 1949-ben született Újkécskén. A sortűz szemtanúja és sebesültje. Édesanyja a helyszínen életét vesztette.

Kengyel Józsefné Bakos Franciska 1936-ban született Újkécskén. A sortűz szemtanúja és sérültje.

Korvin Lászlóné Békési Lídia (1956-ban *Lovas Józsefné*) 1928-ban született Újkécskén. A sortűz szemtanúja. Férje a nagygyűlés lelkes szervezője s a sortűz áldozata.

Kovács Miklós 1928-ban született Újkécskén. A sortűz szemtanúja. A Tiszakécskei Honismereti Kör tagja.

Lovas Albert 1929-ben született Újkécskén. A sortűz szemtanúja. A Tiszakécskei Honismereti Kör tagja.

Lovas László 1932-ben született Újkécskén. A sortűz szemtanúja. A Tiszakécskei Honismereti Kör elnöke.

Lunczer Ferencné Lovas Julianna 1947-ben született Újkécskén. A sortűz szemtanúja. Édesapja, *Lovas József* a sortűz áldozata lett.

Nagy Lajos 1931-ben született Újkécskén. A sortűz távoli szemlélője, az elhunytak azonosításának résztvevője. A POFOSZ tagja. A Tiszakécskei Honismereti Kör tagja.

Orosz György 1921-ben született Újkécskén. A sortűz szemtanúja. A Tiszakécskei Honismereti Kör tagja.

Parádi Gyula 1940-ben született Újkécskén. A sortűz szemtanúja és súlyos sérültje. A Tiszakécskei Honismereti Kör tagja.

Rédai István 1915-ben született Ókékcskén. Bátyja a sortűz áldozata lett.

Somodi László mezőgazdász 1921-ben született Ókékcskén. 1956-ban a tiszakécskei Nemzeti Bizottság tagja. Tevékenységéért perbe fogták. 1991-ben '56-os emlékéremmel tüntették ki.

D. Szabó Lajos 1934-ben született Ókércskén. Édesapját az '50-es években „a közellátás akadályozása” miatt meghurcolták.

Id. U. Szabó Lajos 1903-ban született Ókércskén. Az 1950-es években a „közellátás akadályozása” miatt elítélték. 1956-ban a tiszakécskei Nemzeti Bizottság tagja volt.

Dr. Szigethy Béla ügyvéd 1920-ban született Kecskeméten. A sortűz szemtanúja. Az 1956-os tiszakécskei Nemzeti Bizottság tagja.

Dr. Szigethy Béláné Faragó Julianna 1924-ben született Ókércskén. A sortűz szemtanúja.

Varga József (Kicsi bácsi) 1925-ben született Újkércskén. A sortűz utáni intézkedések tevékeny részese volt. A Tiszakécskei Honismereti Kör tagja.

Vincze János tanár, a tiszakécskei Móricz Zsigmond Gimnázium igazgatóhelyettese 1922-ben született Újkércskén. A Tiszakécskei Honismereti Kör tagja, 1991-től 1993 októberéig elnöke.

Zoboki Balázs né Sánta Anna 1929-ben született Újkércskén. A sortűz szemtanúja.

1991-92-ben Bubryák István, a Szegedi Körzeti Stúdió rendezője Vé(le)tlen halottak címen dokumentumfilmet készített a tiszakécskei sortúzról. Ádám Imréné Csikós Zsuzsanna, Gémes Mihály, Kapásné Czakó Erzsébet, Kengyel Józsefné Bakos Franciska, Korvin Lászlóné Békési Lidia és Lunczer Ferencné Lovas Julianna visszaemlékezését e film alapján közöljük.

1991. december 9-én Lestár János filmrendező dokumentumfilmjének készítésekor a Tiszakécskei Honismereti Kör tagjai és az általuk meghívott szemtanúk mondták el a kamera előtt az emlékeiket. Balla Imréné Kapás Anna, Hegedűs Imre, Kovács Miklós, Lovas Albert, Nagy Lajos, Parádi Gyula visszaemlékezését e fölvételek alapján közöljük. (A film még nem készült el, a fölvételeket a Magyar Televízió archívumában őrzik.)

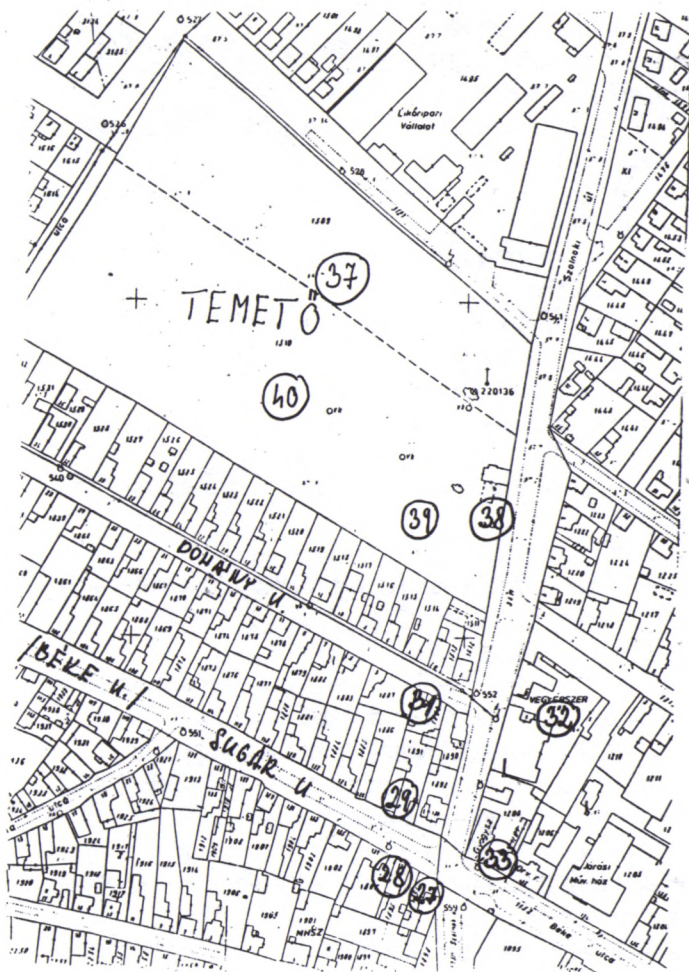
Lovas László e kötetben közölt visszaemlékezése a Lugossy István filmrendező által 1992 februárjában fölvett hangfelvétel alapján készült.

Batka Gyula és Somodi László visszaemlékezéséről 1991-ben Lovas László és Tajti Erzsébet készítettek videofelvételt, Rédei István visszaemlékezését Matényi Erika vette hangszalagra. E fölvételeket a Tiszakécskei Honismereti Kör őrzi.

Dibusz Imréné Sándor Éva, D. Szabó Lajos, id. U. Szabó Lajos, dr. Szigethy Béla, dr. Szigethy Béláné Faragó Julianna, Vincze János és Zoboki Balázsné Sánta Anna szóbeli visszaemlékezéseit a szerkesztő jegyezte le 1993-ban. (Ezekről hangfelvétel nem készült.)

Orosz György 1993-ban, Varga József 1992 novemberében jegyezte le visszaemlékezését.

1. Római katolikus templom
2. Kereszt a templom előtt
3. Szent János szobra a templom előtt.
Mellette állította fel az MDF 1989. okt. 23-án az ideiglenes országgyűlést.
4. Községháza, Tanácsháza (Ma: Városháza, Polgármesteri Hivatal)
5. Piac tér, Szent Imre tér, zöldségpiac (Ma: Szabadság tér, fő tér a Városháza előtt)
6. Csirkepiac (Ma: Béke tér a Szolnoki út kiszélesedő része a templom mögött)
7. Országgyűlés (1957-ben lebontották, helyére épült a Párt-ház, a kommunista párt központja. Ma: Irodaház)
8. Órás
9. Villanyoszlop, szirénaoszlop (az Országgyűléssel együtt eltűntették)
10. Akácfák
11. Partizán Iskola: katolikus általános iskola (Helyén ma élelmiszerbolt van)
12. Podolák-ház (Pusztai-ház)
Podolák (Pusztai) Gyula építőanyag-kereskedő és építési vállalkozó háza. Az '50-es években az emeletén volt a kécskei begyűjtési és adóhivatal. A földszinti utcai részben volt a Földművelésügyi Minisztérium vegyesboltja. A boltvezető '56-ban Kocsis Sándor volt. Az udvarról nyílt egy irodahelyiség és a színpad, ez volt a MÉK (Megyei Mezőgazdasági Felvásárlási és Értékesítési Szövetkezeti Központ) zöldségfelvásárlója.
13. MÉK-udvar: a Podolák-ház udvara
14. Vasbolt, azaz vaskereskedés. Belső része lakás volt, ott lakott a vasboltos, Gulyás Lajos. Az ő lakásában is kötöttek sebesülteket '56-ban.

15. Az '50-es években cipőbolt, ma cukrászda. A kapuján át lehetett megközelíteni a vasbolt udvarát.
16. Dobosné háza: Dobosné bábaasszony volt. Topa Lovas József boltja is abban a házban volt.
17. Szirmák-ház: rőfösüzlet volt benne. Ma lakóház, utcai oldalán üzlethelyiség.
18. Hanusz-ház és rendelő (Dr. Hanusz Béla háza)
19. Hanusz-köz (Ma: Kuba János utca)
20. Zöldségbolt a Piac téren, Julis bolt (A régi piactér ma park)
21. WC a régi Piac téren.
22. Ipartestület (A kécskei iparosok székháza)
23. Tóth Dénes háza, '56-ban a Pártbizottság épülete (Most vas-áruház)
24. Batka köz, Batka-ház (Ma: Takarékszövetkezet)
25. Szélesi köz, Szélesi-ház
26. A Plébánia kertje, kerítése.
27. Klárik-ház (A Sugár utca, amely a mai Béke utca és a Szolnoki út sarkán állt. Lebontották)
28. Gyovai-ház (A Sugár utca elején. Lebontották)
29. Szikvízgyár
30. Hegedűs György háza
31. Lovas Lászlóék háza
32. Permetezőgépgyár (Később a Vegyészgyár részlege. Most átalakítás alatt)
33. Patika
34. Itt haltak meg a Parádi-fivérek
35. Itt hunyt el Czákó Ferencné Mihályi Gizella
36. Itt hunyt el Kállai Áprádné Kállai Etelka
37. Az újkécskei temető
38. Az '56-osok sírjai a temető falánál

- 39. A Parádi-fivérek sírja.
- 40. Fasor és emléktábla az '56-os áldozatok emlékére
- 41. Kopjafa a főtéren az '56-os áldozatok emlékére.
- 42. A régi posta helye. (Átépítés alatt álló ház)
- 43. A volt Magyar Királyi Vendéglő. (Ma gyógyszertár és lakóházak vannak a helyén)

Tartalomjegyzék

I. Előszó	7
II/1. Tiszakécske rövid története	9
2. Az 1956-os forradalom napjai Bács-Kiskun megye székhelyén	21
3. Lelkes hangulatú felvonulás Tiszakécskén	31
4. Az Országzászlónál	39
5. A halottak és a sebesültek	71
6. A katonák	89
7. Kik a felelősök a tiszakécskei sortűzért?	103
8. A tiszakécskei Nemzeti Bizottság megalakulása és működése	107
9. A megtorlás	115
10. „Hol sírjaink domborulnak...”	131
11. Kölcsey Ferenc: Himnusz	135
III/1. Dokumentumok	137
2. Jegyzetek	168
3. Felhasznált irodalom	173
4. Szóbeli adatközlők	182
5. Térképvázlatok Tiszakécskéről a főbb események helyének megjelölésével	186

TiszaKécskei Honismereti Kör
Felelős kiadó: Lovas László

Készült az ANTOLÓGIA Nyomdában
Lakiteleken, az 1995. évben
Felelős vezető: Agócs Sándor
Felelős szerkesztő: Tajti Erzsébet
Megjelent: 12 (A/5) ív terjedelemben
Példányszám: 1.000

1956
dicső napjai emlékének

Ideiglenes ország-
zászló a templom-
kertben 1989. októ-
ber 23-án

Az első nyilvános
megemlékezés virá-
gai a kopjafánál
1989. október 27-én

Sortúz Tiszakécskén 1956-ban